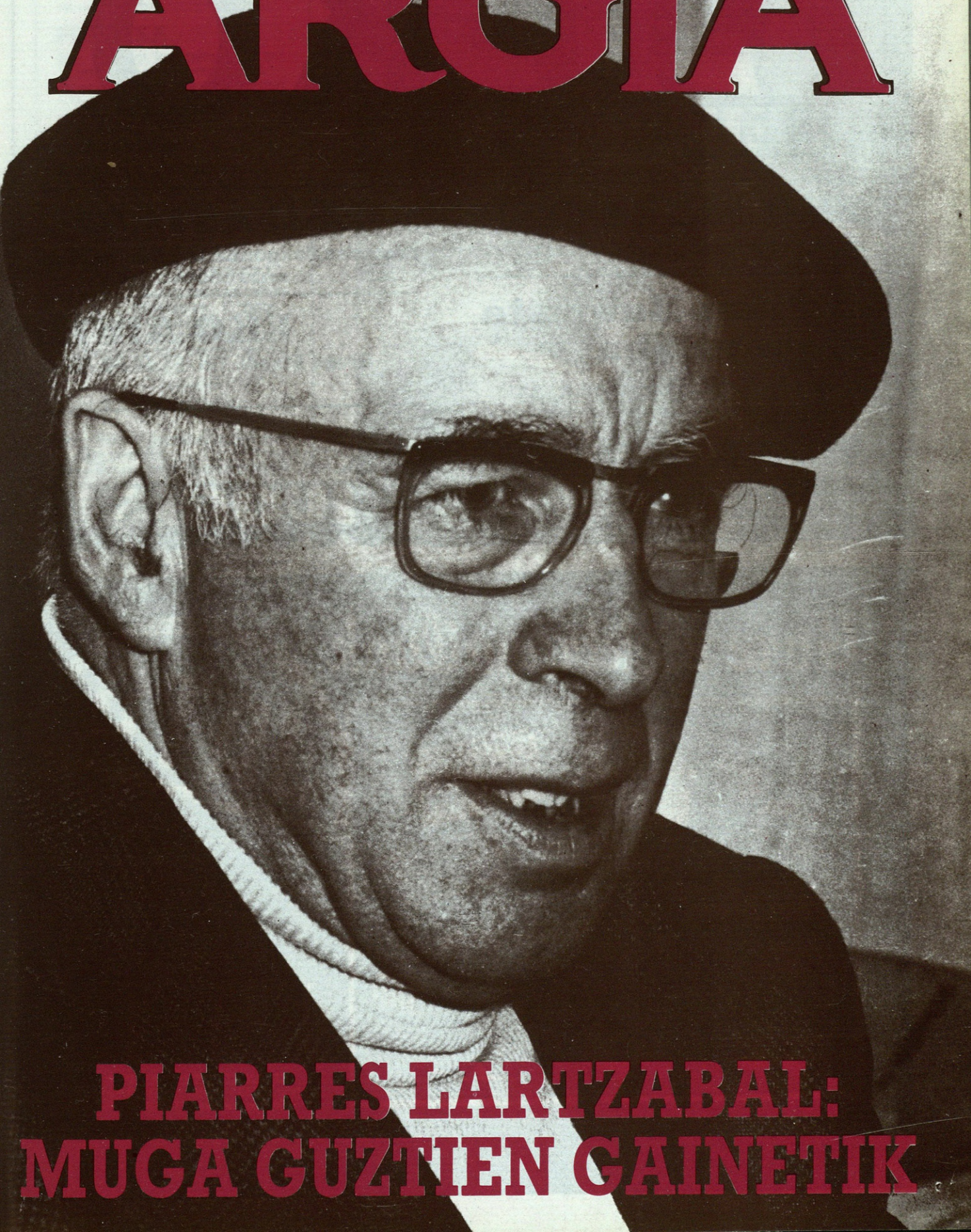

1988 Urtarrilak 24 — 1.183 zenbakia — 160 pezeta (BEZ barne) / 9 libera

ARGIA

**PIARRRES LARTZABAL:
MUGA GUZTIEN GAINETIK**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

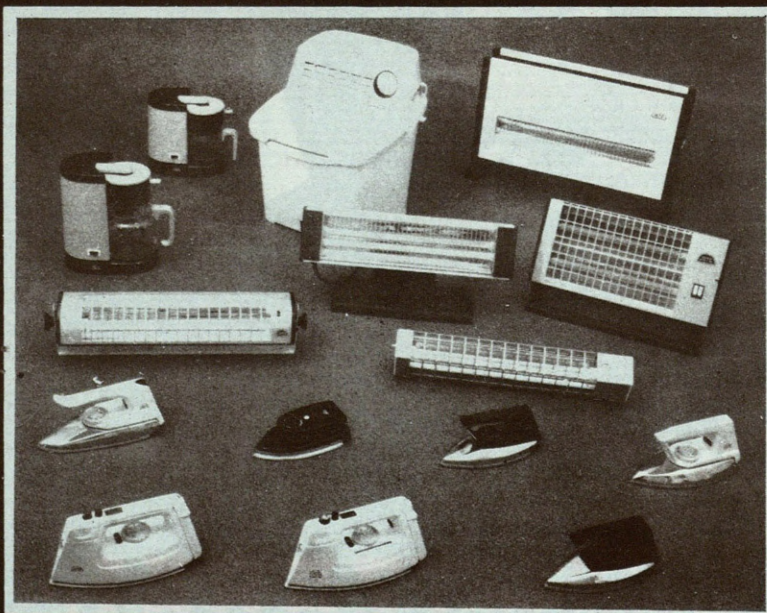
Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

Vivodist

Gure elektragailuak

JATA

J A T A

EIBAR ELEKTROGAILUAK L.E.A.
Telex: 38533 — Telef.: (943) 71 82 43 (3 linea)
195 Postakutxa. EIBAR (GIPUZKOA)

1.183. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— ETaren kontrako ituna negoziaketa hotsen erdian. **I.Z.**
 14.— Imanol Murua: «Hitzarmen honetan ez dut itxaropen handiegirik». **I. Zubiondo.**
 17.— Akordio baten premia, bai-na... **B. Bakalkoa.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Kobreak behera ahala, ezer gabe aurkitzen da Zambia. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— Indar nuklearraren kontra euskal ekologismoaren energia. **E. Madariaga, E. Jimenez eta I. Goitioltza.**
 24.— Posta zerbitzua ezutuko birmoldaketa bat jasaten ari da. **N. Arrastoa.**

TXT komikia

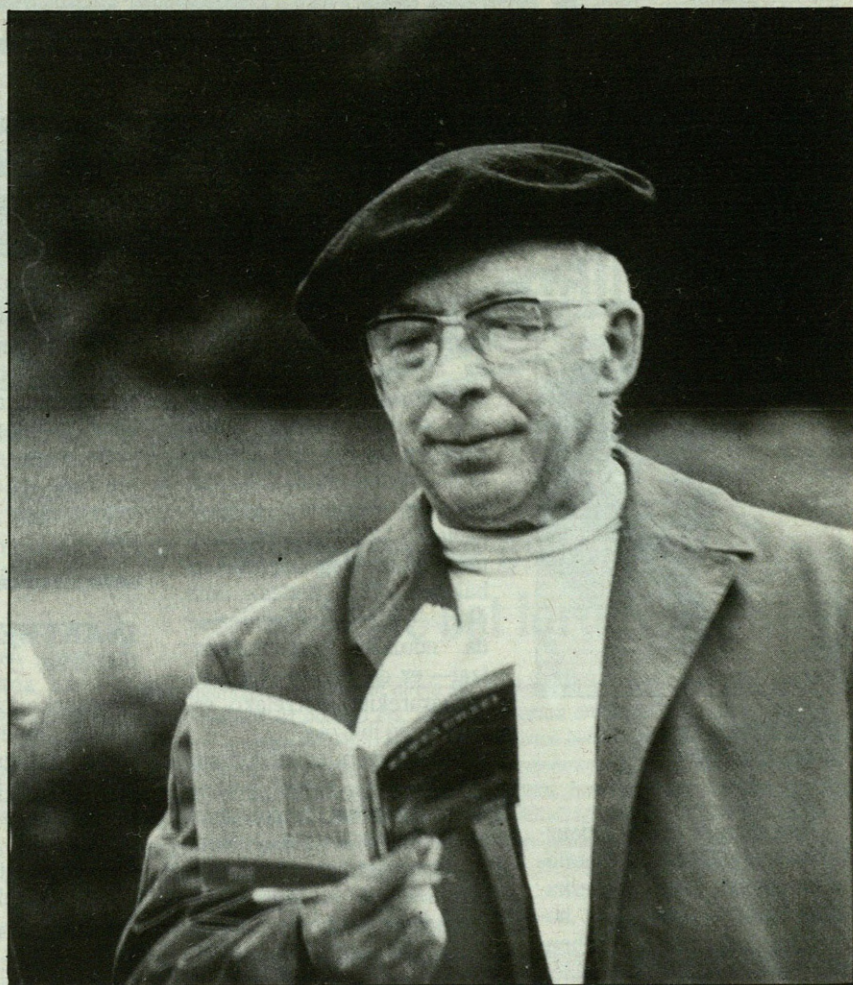
- 35.— Piarres Lartzabal, muga gutien gainetik.
 42.— Zenbat iraun dezake gizonak espazioan? **P. Lopez.**
 44.— Irakurleak mintzo.

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
 46.— Jaurilaritza ekoizle bihurtzekotan, hiru filme erabat babes-tuz. **G. Arrese.**
 48.— Gil Bera, filoso-fiaren eskutik bizi den idazlea. **I. Camino.**
 51.— Aurten Madariaga anaiak omendu dira, datorren urtean Lexoti. **Zaldubi.**
 52.— Kulturaren Aste Borra-tea.
 54.— Mundu zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**

ETA BESTE

- 55.— Kirolak.
 56.— Denborapasak.
 58.— Azkena: **Xalbardin.**

GAISOALDI luze baten ondoren hil da aita Piarres Lartzabal Zokoako bere parrokiaren aldamenean. Orain dela urte batzuk ARGIAko kazetariei aitortu zienez, berarekin eraman ditu lurpera euskal historiako hainbat gertakizunen klabeak. Hemen utzi du, ordea, bere lana, kultur arloan bezala politikoan burutua. Erreferentzi-puntu beharrezko bat da bai Ipar Euskadiko abertzaletasun berria eza-gutzeko eta bai euskaldunon azken urteok ulertzeko. ARGIAk berebiziko garrantzia eman nahi izan dio gertakari horri, eta Lartzabalen inguruan orrialde mordo osatu: **35. orrialdetik** aurrera zazpi orrialdeko dossiera alde batetik, eta bestetik **azken orrialdean** eritzi artikulua edo Kulturaren Aste Borra-tean (**52. orrialdea**) ere haren berririk kausitzen ahal da.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Gorka Izeta, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteiz: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Agus, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakalkoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elozegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielanjel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Txeroki, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Muru-mendi', Joseba Sarriñana, Allande Sokarros, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgoheaskoa.

Diseinu eta montajea: Jon, Eneko.

Azala: Joxemi.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. Bilbo. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

Instituzioek bi urtetan subentzioa erdira jeitsi diote ARGIAri,

13 milioitik 6.700.000ra. Zer inpresio sortzen dizu horrek?

FEDERIKO KRUTWIG
(Idazlea)

Nire aburuz ARGIAk dauzka bertze publikazioe periodiko guztiek dauzkaten eskubide berberak; hortakotz, hunelako eskubidetan subentzioeak lortzeko eskubidea baldin badago, ARGIAk ere hunelako subentzioeak jaso behar litzuke.

Ez dakit hunelako subentzioeak emaitako zeintzu kriterio eta base finkatu dituzten, baina kriterio horiek aburu objetiboen bidez finkaturik egon behar lukete, ezein ere partidismaren gabe.

IÑAKI ZUBELDIA
(Haur literaturgilea)

Inpresio garbia dut. Jaurlaritzaren kontrolpetik ihes egiten duten kultur talde, erakunde eta mogimendu espontaneo guztiek laguntzak moztzen zaizkiela, nahiz eta mogimendu hauek lan finena egin. Beren esanetara makurtzera behartzen dituzte, bestela «hor konpon!» esango diete. Hori argi eta garbi daukagu, Idazleen Elkartearen eta abarretan ere beste hainbeste...

Bestetik, oso ezaguna da ARGIAk aspaldi aspaldiko urtetatik daraman ez lerratze

jarrera; «Anaitasuna» desagertu zenetik, Partidua saiatu da aldizkari zenbait potentziatzen, «Muga», «Euzkadi», eta oraintsu atera duten «Imagen Vasca» dira alderdikeria horien lekuko, itsurak eta ez besterik; gainera proiektu hauek ez dute irausten. Beraz, dagoen astekari bakarra ARGIA denean, nola ulertzen da —konpreniezina da edozein euskaltzaleentzat— ez dakit zeren izenean euskararekiko horrelako eskatimutan ibiltzea?

Bai «Hemen»i zein «Eguna» eta ARGIAri, hiruei gutxienez, subsistentziarako aina eman behar litzaike, laguntza berdintsua, ez bait da diru gehiegirik, eta horrenbeste badago, helikoptero batek balio duenarekin egin dago.

KAXIANO
(Musikalaria)

Zoritzarrez, horrelako laguntza asko dauzka euskarak!

Zuen astekaria behar beharrezkotzat jotzen dut nik ere, nahiz eta ezin dudana irakurri. Etxean jasotzen dugu, eta alabak irakurtzen digu ARGIA astero Iruñetik estudiatetik etortzen denean. Bada-kizu, segitu segitzen dugu Jaurlaritzarekin duzuen matraka hori, baina ez dugu gehiegi hitz egin horretaz. Garbi esan, norberak irakurtzen dituen gauza horiek goi-

tik behera irakurtzen dituela, baina nik ezin.

Hala ere, oihartzunak iristen zaizkit eta berriro esango dizut, holakoxe laguntzak dituzte euskarak eta euskararen alde ari direnak. ARGIA beharrezkoa dela iruditzen zait.

IÑAKI BEOBIDE
(Ekoizlea)

Euskal aldizkarietarako —kasu honetan ARGIArentzako— asignaturik dagoen dirulaguntza jaiste horrek zera esan nahi beharko luke: dirulaguntza horien kopurua ez dela gutxitu baizik eta publikazioak gehitu.

Ez dut ulertzen, pentsatu nahi nuke ez dela egon dirulaguntza jaitea baizik eta ugaltu egin direla publikazioak eta hori dela eta banatzean gutxigo iritsi zaiela. Baina ez dut ikusten hainbeste aldizkari berri sortu direnik inondik. Gehiago sortu beharko lirake eta dirulaguntza gehiago jaso bakoitzak.

Ez dakit zergatik hartzen diren horrelako erabakiak, ez dakit zeintzuk erabakitzen duten.

ARGIAri dagokionez, ez alferrik da gaurko asterokoa, bere oinarri sendoak dituen, eta irakurle multzo handiengana iristen dena. Beraz, hori ahultzeko edo anulatzeko erabakia hartu bada, horrek ez ditu batere gauzak errazten. Aldizkari sendotua eta irakurle guztion harpidetza pikutara botatzea iristera ez da onargarria.

MIKEL ARAMENDI
(Kazetaria)

Hau Sizilia da. Hemen bada dirua 'amicci degli amici' entzat, eta hortxe daude adibideak. 'Onorata sozie-

tá'tik kanpo geratzen direnentzat ordea, hezurak. Euskarazko benetako astekari bakarrari urtea pasatzeko subentzio lege eskaintzen zaio jaun-subentzio-emaileak urte horretan bertan poltsikuraturiko duen soldata adinaxe, gutxi gora behera. Edozein monori erreberentziak egiten gehiago gastatuko da eskuartearen dugun kultur tresnarik dextenteenak baino. Lotsarik ez dute. Heuren buruari sekula ukatzen ez diotena beste edonori ukatzeko eskubidea balute bezala jokatzeko dute... denon diruarekin. Nazka, izugarrizko nazka ematen dit.

AMATIÑO
(ETB, «Deia» eta «Eguna»ko kazetaria)

Nik dudana informazioaren arabera, badirudi lehen dirutza bat bazegoela, Diputazio eta Jaurlaritzaren artean ordaintzen zutena. Badirudi Diputazioak utzi egin diola bere parte ordaintzeari. Zergatik? Behar bada Diputazioari galdetu beharko genioke; agian esan dezakeelako ez direla bere konpetentziak edo ez dela berak nolabait subentzionatu beharko lukeen arloa. Horrez gainera, esaten didatenez ere, nik ez baitut konprobatu, Jaurlaritzak ere jaitsi omen du bere parte. Beno, beraiei galdetu beharko litzaike beren arrazoiak benetan, are gehiago kontutan izanik inork ez due-

la erabaki inpopularrrik hartu nahi izaten eta auzitan dagoen dirua ez dela, administrazioaren ikuspegitik, handiegia.

Dena dela datu prolema izan liteke eta baita ere Diputazio eta Jauraritzaren arteko koordinazio falta.

JOXERRA BILBAO
(Kultur kudeatzailea)

Basamortu antzeko zerbait bihurtu nahi dute euskal kultura, bi hitzetan esateko. Hori maniobra politiko bat da eta ez gara nazkatuko hori salatzeaz. Maniobra hori estrategia politiko baten barnean dago: kontrolatu ezin dutenez ARGIA suntsitzea, zer erremedio!

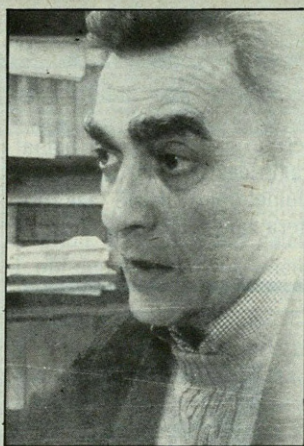
Gertatzen da zerbaitek huts egiten diela. Prolema zera da: birrinketa horren ostera beraiek ez direla zerbait eraikitzeke kapaz. Herri mugimenduei leporatu ohi dizkieten keriak («suntsitu eta ez eraki») bereganatu dituzte. Euskal prentsaren arloan argi baino argiago frogatu da honako hau. Beraz, prolema da dagoena lurrera botatzen ari direla eta ez direla gai ezer hoberik sortzeko, gitxi gitxika desertu bihurtu nahi dute la euskal kultura, ez bait dira iristen.

IÑAKI LARRAÑAGA
(Soziologoa)

Euskal kulturako alorretako bati —kasu honetan aste-kari bati— dirulaguntzak murriztea euskal kultura indargabetzea, arnas bidea kentzea eta atzerapausu bat ematea dela ezin uka.

Izan ere euskaldunok osotzen dugun hizkuntz komunitatearentzat euskarari edozein alorretan egin dakiokeen dirulaguntza murrizketa onartu ezinezkoa baldin bada, onartezinagoa da ARGIA bezalako astekari bati egiten zaionean.

Zergatik? Astekari honek betetzen duen funtzio bereziagatik. Bera bait da, hain zuzen ere, zazpi probintzieta-ko euskaldunok gure hizkuntz komunitatean hizkuntz arazoak nahiz politikoak eta kultur mundukoak edo beste

edozein alorretakoak eztabaidatzeko dugun aldizkari bakarrenetako bat. Informazio aldizkari bezala parekorik ez duena, eta funtzio hori beste inork ez bezala betetzen duena.

Horregatik diru laguntza murriztea suposatzen duen politika ulertezinezkoa ezezik onartezinezkoa ere gertatzen da. Jakina bait da gure hizkuntz komunitateak —bere osotasunean bizitzea nahi baldin badugu behintzat—, laguntzak murriztea ez baikizik eta ugaritzea eskatzen duela.

Beste guztia erdarari indarra ematea da eta euskara indargabetzea.

PILAR IPARRAGIRRE
(Kazetaria)

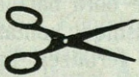
Inpresio kaxkarra sortzen dit, zer nahi duzu esatea? Oso gaizki iruditzen zait. Esan nuen beste behin ere zera galdetuko niekela Gasteizko Jauraritzakoei: zertan pentsatzen duzue presuposituak egiterakoan, zertan inbertitzen duzue euskarari hain laguntza eskasa emateko?

Nere aburuz, gaur egun dagoen prentsa bakarra ez bada ere bakarrenetako da ARGIA, garrantzitsuena dagoenaren artean. Euskal prentsa bezala jokatzeko duen bakarra behinipehin. Bestek ere onak dira, euskararen alde ari dira; beraz, ez legoke ongi esatea txarragoak direnik, baina apendize gisa jotzen ditut, erdal aldizkarieta-ko euskal gehiegarri bezalatsu.

**DISKRIMINAZIOAREN
AURREAN
HERRIAREN LAGUNTZA**

**Harpidedun bakoitzak
beste bat lortu**

Diru-laguntzen murrizketak direla eta, kinka nahiko larrian jarri dute ARGIA. Ixteko arriskurik ez badago ere, aurreko urteetan eragindako hobekuntzak (gehiagarriak, orrialde-gehiakuntzak, papera...) bertan behera gelditu daitezke. Hori dela eta, harpidedun andana berri bat egitea ezinbestekoa zaigu, larritasun berri honetatik ARGIA indartsu atera ahal izan dadin. Horregatik harpidedun bakoitzari, bere ingurukoren bat harpidetu dadin esfortzua egitea eskatzen diogu. Behoko txartela bidali eta ARGIAra bidali: Ametzagaña, 19 behea. 20012 DONOSTIA. Edo are errazago: telefonoz deitu (943) 28.33.99 edo 28.36.78 telefonoetara.

**NIK ERE HARPIDEDUN
IZAN NAHI DUT**

IZEN-DEITURAK.....

HELBIDEA.....

HERRIA.....

TLFOA.....HERRIALDEA.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

Bankua/Aurrezki Kutxa.....

Sukurtsala.....

Kontuaren zenbakia.....

ARGIA
Ametzagaña, 19 behea
20012 DONOSTIA
Tfnoa: (943) 28.33.99

URTARRILA 24 URTARRILA 30

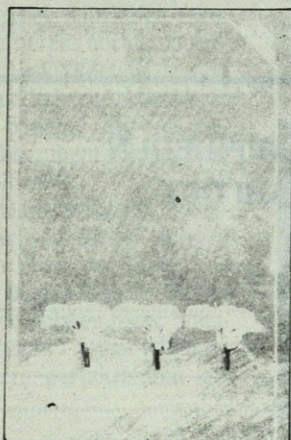
urtarrilaren 25ean ilgo-
ra

eguzkia: (urtarrilaren 24ean)
irten: 08.31
sartu: 18.22

mareak: (urtarrilaren 24ean)
gora: 05.44 eta 16.07
behera: 00.25 eta 11.51

LIBURUAK

XABIER MENDIGUREN

Titulua: Azukrea belazeetan
Egilea: Inazio Mujika Iraola
Argitaletxea: Erein

Ez zitzaion arrazoi puska bat falta iazkoan nobelen gainetik ipuin liburuak geratu direla esan zuenari. Horrekin ez ditut elaberriak gutxietsi nahi, oso onak atera baitira tartean, baina bai azpimarratu inork garbi ez adierazi arren askoren ahotan dabilen ustearen kontra, ipuingintza ez dela genero mikor bat, ez dela elaberri luzeak egiten ikasteko bide hutsa.

Horren frogetako bat Inazio Mujikaren liburu hau izan liteke. Bat aukeratu beharko banu iazko nobedaderik aipagarriena litzateke agian. Ho-

rretan badaude zerikusirik egile honen lehenbiziko obra izateak, baina estraineko izanda ere idazkintzaren hel-dutasuna eta trebezia erakutsi dizkigu honezgero.

Hamaika ipuinek osatzen dute liburua. Egilearen hitzetan hamaika honek 'hamaika' idatzi behar izan omen ditu. Guztien arteko lotura nagusi bat dago: izenik inoiz aipatzen ez zaigun Tolosa inguruko herrixka batean kokatuak izatea. Aukera horrela beste zenbait ondorio ekarri ditu. Giro eta jende klase jakin bat agertzea, zenbait gertaera eta pertsonaiaren oihartzunak ipuin batetik bestera igarotzera, bertako hizkera... Guzti horiek jakinaren gainean egindako hautapenak ditugu, eta Mujikak berak dioenez guztien artean halakonobela usain bat eman nahi luke.

Ipuinetan agertzen diren pasadizoek ez dute garrantzi haundirik. Normalki izugarrikeriak kontatu arren ez dago hemen beste obra batzuetako tremendismoa, kontatzeko teknika gertatzen baita nabari. Haurren baten ikuspegia erabiltzen da gehinetan, orainaldian edo aspaldian gertatuak gogoratuaz, erregistro desberdinez zenbaitetan, narratzaile hori noiz azaldu noiz izkutatu joko efektistaz. Rulfofen itzala sumatzen da zenbaitetan.

Hizkuntzak garrantzi berezia du. Batuaren eta txokoko hizkeraren arteko alternantzia adierazgarria erabili nahi izan da; azpimarratzekoa da hala ere, literatur erizpideak erabiltzen direla oreka horretarako. Lexikoan eta oso haundia da bertako hizkeraren pisua: honen arrazoieta-ko bat obraren izaerak berak ematen du; bestea, azken urteotan gertatzen ari den batuaren «gipuzkoartzea». Horretarako arrazoi sozial eta demografikoak daude, nahiz etadenei gustatu ez, eta beti ere eztabaidagarri izan; nolana ere Barduliaz kanpokoek hautsi beharko dute gipuzkoarzentzismo hori.

Gogoeta guzti horiek gorabehera, literatur emaitza bikaina Inazio Mujikaren eskutik datorkiguna. Gauza asko

geratu zaigu esateko baina irakurleak deskubrituko ditu. Ipuinetarako ikasle azkarra atera zaio oraingoan Atxagari.

Titulua: Atea bere erroetan bezala

Egilea: Eduardo Gil Bera
Argitaletxea: Pamiela

Ustekabea zabaldu zen iazko Xalbador saria ezagutzera eman zenean: Eduardo Gil Bera zen irabazlea, ordura arte euskal mundutxoan ezezaguna, tuterarra, eta gainera filosofiaz idazten zuena! gaur harako hartan saritua suertatu zen lan hura ezagutzeko aukera dugu: *Atea bere erroetan bezala*.

Hasieran esan zitzaigunez Montaigne eta Huarte pentsalarien gaineko obra genuen. Irakurtzen hasiz gero horien aipuak eta agertzen zaizkigu, baina nik esango nuke egileak berak huntaz eta hartaz egin gogoetak direla liburuaren ardatz. Gai guzti horiek denboraren gai orokor eta eternora bil litezke azken batean.

Diskurtsoaren harian filosofia klasikoko egile asko eta asko agertzen dira beren argudio eta esaez hari nagusia ilustratuz eta aurrera eramanez. Horiekin batera euskal literaturako klasikoak ere erruz agertzen dira, Gil Beraren erudizioaren erakusgarri.

Guzti horrek interesgarri egiten du liburua. Hala ere akats nagusia hizkuntza litzateke. Klasikoen irakurketa oparoa erakusten duen joskera erabiltzen du, baina sarritan malgutasuna eta naturaltasuna falta zaizkio. Denbo-

rarekin eta Auspoako liburuaren antidotoarekin konponduko ahal du!

Titulua: Kama-Sutra.

Egilea: Ezezaguna.

Itzultzailea: Ramon Etxezarreta.

Argitaletxea: Elkar.

Azkenaldian morborik sortarazi duen libururik izan bada hauxe izan da. Euskal liburuez sekula arduratu ez diren komunikabideak honen berri ematen aritu ziren, eta Sabrinaren mailara iritsi ez bazen ere, egun batzuez Ramon Etxezarreta izan genuen fribolotasun edo keriarren errege edo erregina. Nik ez dakit guzti hori onerako edo txarrerako izango den baina bego horretan.

Argitalpen horren historia aski ezaguna da eta hobe dugu inuxentekeriez hitz egiteari uztea, hura pasatu bait zen, eta liburua berriz hementxe dago. Seguru asko ez du beteko jende askorengan sortutako espektazioa, Ramonek berak aurkezpenean esaten zuen bezala ez bait dakar beste munduko zerarik, hanka bat goraxeago edo belaua beheraxeago jarri behar den eta holakoak. Horren lagungarri eta liburuaren apaingarri badira han-hemenka irudi batzuk, baina ez dakit horiek aintzat hartuz gero ez ote duzen hezurren bat bihurritzeko arriskua izango.

Momentuko sukar horiek pasatuta, liburua patxada-tsuago irakurtzen komeni litzateke, herri urrun baten kulturaren adierazgarri nagusienetako bat bait da, eta alderdi horretatik gurearen aberasgarri.

Aldizkariaren izena: Ipurbeltz.

Ezaugarriak: 120. alea, 32 orri.

Denbora luzea zen ez gure onurietara ekartzen eta horiek ere merezi dute aipamena, merezi dutenez. Hortxe dihardute Ereinekoek, lan ixil eta etengabea, hilero hilero haurrentzako komiki aldizkari itxuroso bat ateratzen.

Labur bada ere, 120. ale honetan zer aurki daitekeen komentatuko dugu: Olariagak *Igelio eta Matxin* pertsonaien abentura bat, Matxinbarrenak *Txikiren abenturak*, eta beste zenbait marrazkilariren beste horrenbeste lan: Fructuosoren *Pistin Hiriart*, Mendiren *Poxo*, Rubenen *Triski eta bi ama*, Ste-soren *Einaga agentea*, J. Garcíaren *Rumy Pixel*, Sasteloren *Ramuntxo Ganbelutxo*.

Horrez gainera, denborapasak, asmakizunak, ipuinak, haurren arteko dei eta trukeak... Bada beraz zer ikusirik Ipurbeltz honetan. Aipatzekoa da gainera, ia orri guzti-guztiak koloretakoak direla. Ez da gutxi, alajaina!

Titulua: Kilim, okabeko gauak.

Egilea: Manex Lanatua «Sapelar».

Argitaletxea: Maiatz.

Poliki poliki bada ere, Maiatz batasuna ez da gelditzen Uhargi sailean liburuak kaleratzen, eta honez gero 12.a argitaratu dute, Manex Lanatuaren bigarren poema liburua.

Lanatua poeta eta altzarigile da, eta bi eginkizun horiek ez ditu erabat berexten; aitzitik, lotu eta elkarganatu

egin ohi ditu: zura lantzerakoan poetaren jarrera artistiko egiten du, eta poema osatzeko hizkuntza goxoki landu, zura bezalako gaiekin ohi den bezala. Hala adierazi izan du Sapelarrek berak hainbat elkarrizketatan. *

Bere lehen liburuan garbi asko antzematen zitzaien materiekiko atxekimendu hori: paper berezian egina zen eta eskutan hartzea bera ere plazerra. Bigarren liburuak itxura estandarragoa du, baina hala ere ez du gozotasun hura galdu, poemetan antzematen denez. Adibidez, poema llaburrak nabarmenduko

manex lanatua
«sapelar»

KILIM

okabeko gauak

nituzke nik, non japoniarren haikuekiko antzaren bat sumatzen den. Hala ere, «Kilim» egileak esan digunez hitz kurdoak izanik ere; ez dut uste kanpokoekiko antzak aztertzea denik liburu hau ezagutzeko bide zuzenena.

Poemok egilearen mintzoaren eritmo xumea dute: ez du bertan habarrotsik kausitzen. Modu apal batean ari da, eguneroko gauzez, eguneroko hitzez. Bizidun ororen sentimenduak aipatzen dira, naturako elementuez beteriko hitzen bitartez. Badi gogoeta sakonagoak eta are pentsamendu zorrotzak ere, beti ere izadia present delarik.

Poesia errotik sentitzen eta maite duen egile baten lana beraz, horrelako irakurleei deika ari zaiena.

Titulua: Purra! Purra!:

«Urumea erreka krimena» eta beste.

Egilea: Yon Etxaide Itharte.

Marrazkigilea: Antton Olariaga.

Argitaletxea: Erein.

Yon Etxaidek 1953an kaleratu zuen *Purra! Purra!*, eta egile honen azken urteotako ohiturari jarraiki, hau ere birriskribatu egin du, beti ere gehitu eta hobetu nahian. Halaxe datorkigu beraz oraingoan «Bigarren» agerraldi osatua, zabaldua eta hobetua. Tartean garai hartan zentsura frankistak kalera- zentsu utzi ez zituen ipuinak ere sartu dira, bai eta Etxaidek geroztik asmatu izan dituen beste izkribu batzuk ere. Egilearen asmoa dena ale bakar batean kaleratzen bazen ere, lodiegia izango zela eta argitaletxeak zazpi liburukitan banatzea erabaki ditu honako «ipuin, elaberri, drama eta elkar hizketak».

Oraingo honetan lehenengo alea dakarkizuegu eta haren berri laburra emango. Sei ipuinek osatzen dute: lau labur eta beste bi luzexagok. Gaiak denetariakoak dira, bai eta azaltzen diren giroak ere: hasi Urumea bazterretatik eta Parisko saloi dotoreetara. Kontatzeko modua erraxa, ximplea. Ez da ahaztu behar *Purra! Purra!* lehenbizikoz agertu zenean erabate-

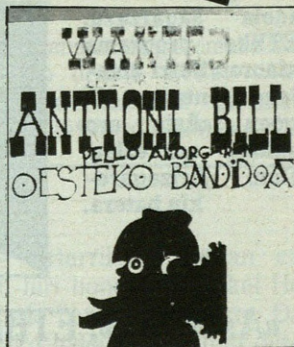
Yon Etxaide Itharte

Urumea erreka krimena
eta beste

ko eremu ihartua zela euskal letren panorama eta kontakizun xamurrak eman behar zitzaizkiola euskal irakurleari hartara jarriko eta zaletuko bazen.

Gaur egun berriz, ximplegi suertatzen ez ote diren errezeloa dut, eta horregatik agian sartu dituzte batipat haurrentzako den sail honetan. Hala ere politikak dira, egoki kontatuak eta badute halako xarma berezi bat ere, agian ipuinen naiftasunak berak emana. Dena dela, hobea da dudarik gabe nobela historiko luzeak burutzen dituen Yon Etxaide idazlea.

Titulua: Antton Bill Oesteko bandidoa.

Egilea: Pello Mari Añorga.

Marrazkigilea: Jokin Mitxelena.

Argitaletxea: Elkar.

Pello Mari Añorga egile emankorraren lanen ezaugarri nagusia zorakeria litzateke. Ez hartu txartzat ordea. Esan nahi dugu berak asmatutako ixtorioak zoroak eta zoragarriak izan ohi direla. Logikotasun guztietatik aparte ibili ohi dira, sarritan ez buru ez ipurdi ez dutela diruditen pasadizoekin, baina horrexek berak, aldi berean agertzen duten umore eta ekintza etengabearekin batera zinez polit eta gustagarriak egiten ditu abentura hauek.

Honakoan Anttoni Billen ixtorioa kontatzen zaigu. Anttonia Inchauspe bataio agrian, Anttoni Bruja eta Bandido deitzen zuten herrian, bere txima nahasiengatik eta geldirik egotekoa ez zelako. Halako batean arropak aldatu, errebolberrak hartu eta Far Westera joatea bururatu-ko zaio, eta hango abenturen berri izango dugu.

Oesteko filmetako topiko guztiak agertuko zaizkigu hemen, entsalada gozoan nahastuta, erdi parodia moduan: saloonak, whisky eta dantzariakin, banku lapurrak, sherifa, Zalditeriako erregimendua eta indioak. Anttoni Billek noski, azken hauen alde jokatu du, jefebandido izendatuko dute eta zuri guztien kontrako burrukan lagundu.

Idoia Sagarzazu, ETBko programazioaren berri emateko pentsatua dagoen «Aste ero» saioko aurkezlea, Dani Arizagarekin batera.

«Aste ero»: ETBko erakus-leiho

ETBk astean zehar eman- go duen programazioaren barruan interesgarriena dena iragartzea du helburutzat «Aste ero» programak. Oso kontutan harturik programazioa iragartzerakoan, beti ere, etxeak berak edota Euskal Herrian bertan egindako lana. Lehen «Txoria dut maite», «Aste ero» orain. Saio honetan, aurkezle gisa Dani Arizalarekin batera diharduen Idoia Sagarzazuk dionez, «egunero ikasten da aurkezle izaten».

Aurkezle lanetan jarduteaz gain, antzerkian eta bikoizketan jorratu ditu bere urratsak Idoia Sagarzazuk. «Lanposturik ez dut ETBen —esan digu—, ni kolaboratzailea naiz». Kamara aurre-

ko hasierako beldur hura galduta, ofizioa ondo ikasita honez gero, beti ikusten omen du «Aste ero» egin ostean: «batzutan gustatzen zait —bere lanaz ari da—, beste batzutan ez hainbeste...». Akatsetatik asko ikasten dela dio: «Gaizki egindakoa gailentzeko dudak guztia jartzen saiatzen bait naiz, hain zuzen».

Gustora azaldu zaigu Idoia, «Aste ero»ko talde lanarekin kontent. ETBko erakus-leiho dugun programa honetako animatzaile paperaz aski pozik. Dani Arizalarekin bat ikus dezakezue igandero, begi urdinez jantzita, beti ere irrifar baterako prest.

Hilketa eta larritasun giroan aste honetako bi luzemetraia.

«Tenko»: emakume presoak japoniarren esku

Gerlatan ere, emakumeak preso hartzen dituzte eta emakume preso horiek ingelesak badira, ingeles ekoizleak gaia esplotatuko dute, esplotatu diot apologia besterik ez dutelako egiten.

Honelakoxea dugu «Tenko» telesaila. Japoniarren mendean dauden emakume ingeles eta holandarren ustezko bizitza erakusten zaigu telesail honetan; emakume adoretzu, kementsu eta ausart hauek japoniarrak menderatzeko eginak daude. Hala ere, aipaturiko apologia horri piska bat kontrajartzeko emakumeen sentimenduak azaltzen dira tragikotasun pittin azaldu nahirik, egiaztasun handirik erdietsi gabe.

Emakumeok japoniarren kontra borrokatzeaz gain, beren arteko iskanbila eta tirabirei aurre egin beharko diote. Japoniarrez mintzatzea soberan litzateke, gizon krudel, gogor eta anker batzu ez bait dira. Militarrek. Baina, honetan ere, orekak lortu behar nonbait eta, sarritan, ez beti, emakumeen hitz eta borondateak Yamuchi komandante japoniar burnizkoaren bihotza leuntzen dute.

Astegunetan bazkalostean ikusteko aukera izan ohi dugu eta hasiera batetan ohiturik gauden konzentrazio landa krudelak espero baditugu ere, antza denez, japoniarren landa hauetan ez zen krudeltasun handirik ematen. Egia ote?

Hilketen erdian maitasuna

Aurreko astean zine beltza iragarri bagenuen, gauza berresan behar (tamalez), oraingoan ere. Hilketak izanen dira aste honetako bi luzemetraien gunee, hirugarrenarena maitasun arraro bat delarik. Zine beltzazaleok zorte onez zabilizte. Hala ere, garai batean txoriak ekin zion barietatearen zain gaude.

Igandez, «Aita Brown, detektibe». Hil egin nahi duten emakume bat Aita Brown abadearengana babes bila doa. Hilketa baten lekuko da eta gertakari lazgarrien artean murgildurik izanen da, abade-detektibea lanari ekingo dio. Zuzendaria: Robert Hamer. Antzesleak: A. Guinness, J. Greenwood eta P. Finch.

Asteazkenean, «Hondartzako Gizona». Nathanael gaztea Olimpia-taz maitemintzen da, baina jakin behar izango du panpin soil batetaz besterik ez dela maitemindu. Akats gabeko erlojerizko mekanismoa duen makina. Zuzendaria: Christoph Waltz. Antzesleak: M. Baumgartner, I. Wanka eta C. Eberth.

Larunbatez, «Eredentzia». Amerikar disenatzaile batek, lanera doanean, hilketa konplot ilun baten erdian nahasturik ikusiko du bere burua. Larritasunez ihesean arituko da emakume disenatzaile hau. Zuzendaria: Richard Marquand. Antzesleak: K. Ross, S. Elliot eta J. Standing.

zinema

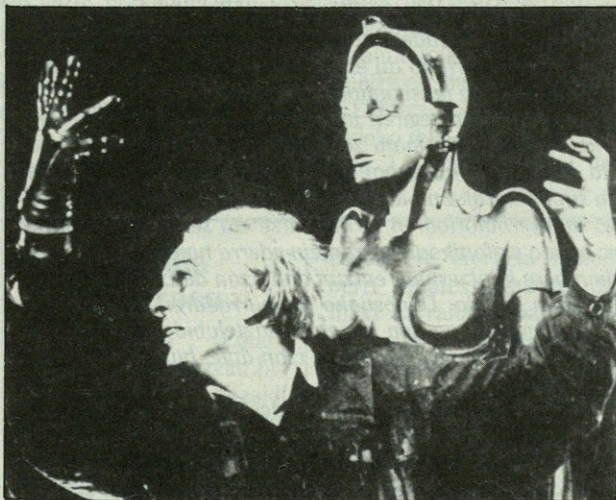
Donostiako kultur etxeetan

Gazteriari buruzko aste kulturalari hasiera emateko eta 'Gazte Zinea' zikloaren barruan, **Intxaurrondoko** kultur etxeak "Subway" filmea eskainiko du hilaren **26**ean arratsaldeko 7,30etan. Kultur etxe berean baino hilaren **29**an Bixen Itsaso aurkezturik 'Everest 87' audiobisuala arratsaldeko 7,30etan ikusgai izango dugu. Bestalde, 'Haur Zinea' zikloaren barruan, hilak **30**, "Biggles"

abenturazko filme britaniarra goizeko 11,00etan eskainiko da. 'Urteko Zinearen Zikloa' esparruan, beraz, J.M. Unzueta-ren eskutik eta arratsaldeko 7,00etan bi filmeak izango dira ikusgai bata hilaren **25**ean **Altzako** kultur etxean, alegia "La luna en el arroyo" eta bestea hilak **27** Jhon huston zuzendutako "Alma Valiente" **Loiolako** kultur etxean; bertan eta 'Haur Zinea' alorrean hilaren **29**an arratsaldeko 6,00etan "La rebelion de los simios" filmea eskainiko da.

'Metropolis'

Bilboko Arte Ederretako Museoa Fritz Langeri eskainitako zenbait ekitaldia, jarraituko dira aste honetan hilak **31** arte hain zuzen. Aste honetan bai filmearen arloan bai erakusketaren arloan "Metropolis" izango da adigunea. Pelikula honen mamia New Yorketik pasa eta gero bururatu zitzaion, izan ere liluratuta geratu zen. Gero Germaniara heldu bezain laster gidoia prestatu zuen geroaldia-
ren drama bat sortuz. Horrela 1926 egindako filmea nahiz mutua izan, nagusi eta langileen arteko tenkaren bidez, hiri-makinaren aurkako deia darra bihurtzen da. Zinema emanaldien ordutegia: arratsaldero 5,00etan igandea eta astelehena ez ezik, erakusketarena, berriz: goizez 10etatik 13,30etara eta arratsaldez 16,00etatik 19,30etara.

bertsoak

Bi bertsolari Donostian

urtarrila

24 Igande honetan Donostiako Konstituzio enperantzian eguerdiko 12,30etan Ilazki euskaltegia antolaturiko bertso saioan Imanol Lazkanok eta Lazkao Txikik parte hartuko dute. Jorratuko duten gaiak libreak izango dira elkar lehia arituz.

Ondarrun

urtarrila

24 Ondarruko Bide-onera antzokian hilaren **24**ean eta eguerdiko 12,00etan Xanpun, Jon Narbaiza, Elgetzu eta Jon Azpilaga arituko dira Bernardo

Mandaluniz gai emaile izango delarik. ETBko "Ahoz aho" saiokoek grabatuko dute bertso jaialdi hau.

Baionako Antzokian.— Urtarrilaren **24**ean eta Baionako Antzoki Nagusian hiri honetako Euskal Herriko kultur etxeak bertso saio bat antolatu dute. Daniel Landart idazleak jarritako gaiei erantzungo dute-nek hauek izango dira: Xanpun, Sebastian Lizaso, Iñaki Murua, Mikel Mendizabal, Jon Lopategi, Mixel Xalbador, eta Ezponda.

arteak

José San Franciscoren argazkiak

Azkar ibili beharko duzue argazkilari honen erakusketa galdu nahi ez baduzue urtarrilare **24**ean bukatzen bait da. Erakusketa hau Donostiako Aurrezki kutxa Munizipalaren Arrasate kaleko erakustaretoan plazaratzen da. Ikustordua: aste-gunetan arratsaldeko 6,30etatik gaueko 9,00ak arte eta jaiegunetan goizeko 11,30etatik eguerdiko 1,30 arte.

Donostiako kultur etxeetan

Okendoko kultur etxean urtarri-laren **25**ean hasiko den erakusketan Miguel Pinter 'collage' teknika-
ren bidez egindako lana aurkestu-ko da otsailak 5 arte; ordutegia arratsaldez 5,00etatik 8,30ak arte. Bestalde, hilak **29**an hasiz eta otsaila-
ren 12 arte Joaquín Garrido eta

Santiago Ruizeren pintura eta eskularen erakusketa **Loiolako** kultur etxean eratu-ko da; ordutegia: arratsaldeko 6,00etatik gaueko 9,00ak arte.

Ohizko buztin-gintza Tolosan

Tolosako kultur etxean eta Gipuzkoako Foru Aldundia-
ren eskutik aste osoan zehar ikusgai izango dugu erakusketaren bidez Euskal Herriko ohizko buztin-gintza ezagutzeko aukera izango du-
gu. Erakusketa honetan Fernando Díaz Peralaren bil-

dumatik ateratako 200 obrak ikusi ditzazkegu eta baita buztinaren arloan edozein berria jasoko ere.

22 'oleo' Portugaleten

Portugaleteko Lankide Aurrezkiaren erakustaretoan Iñaki Bilbaok aurkestu ko digu aste honetan bere oleo erara egindako artelanak, 22 hain zuzen; erakusketa honetan bere betiko gaiak ikus ahal izango ditugu: trenak, kotoxeak, paisaia eta irudi azpirrealistak.

musika

■ Gazteizko 'The End' musika aretoan urtarrilaren 29an eta 10,00-11,00 inguruan hasita bertako **Hertzai-nak** taldea ikus eta entzungai izango ditugu.

Lertxundi

A.E.K.ren

eskutik

Durungaldeko A.E.K.k antolaturikako kantaldi baten bidez Durangotarrek Benito

Lertxundi entzungai izango dute urtarrilak 24ean. Kantaldi honetan Benitok bere azken diska aurkestuko du. Lekua Ezkurdi pilotalekua izango da eta ordua arratsaldeko 7,00ak. Aldez aurretik erositako sarrerek 600 pztako prezioa izango dute eta lehiatilan erositakoek, berriz, 700 pzt.

Kortaturen zenbait kontzertu

Urtarrilaren 29an eta gaueko 10,00etan Kortatukoek kontzertu bat eskainiko dute Larrabetzuko gaztetxean. Bestalde hilak 30 eta Amnistiaren Aldeko Batzordeen eskutik Mallabian izango dugu berriro kortatu taldea herriko frontoian gaueko 11,00etan hain zuzen ere.

antzerkia

Molliere Baionan

urtarrila

30 Baionako Beltzenia pilotalekuan antzerki saioa urtarrilaren 30ean izango dugu ikusgai. Antzestuko duen taldeak 'Chimeres' dugu eta antzestutako lana Molliere antzerkigile frantziarraren "Le malade imaginaire" erderaz edo "tipistapasteko gaitza" euskeraz.

dantza

□Dantza txapelketa Urnietaldean.—

Hernani, Andoain, Lasarte eta Urnietako bikoteak parte hartuko dute euskal dantza txapelketa honetan. Dantzatu-ko dituzten dantzak fandango eta arin-arin izango dira eta hiru adin mailatan hain zuzen: 5-7, 8-10, eta 11-14 arteko adinez osaturik. Sari nagusiak kategorია bakoitzeko hiru lehenengo bikoteentzat izango dira nahiz eta dantzari denek sari txiki

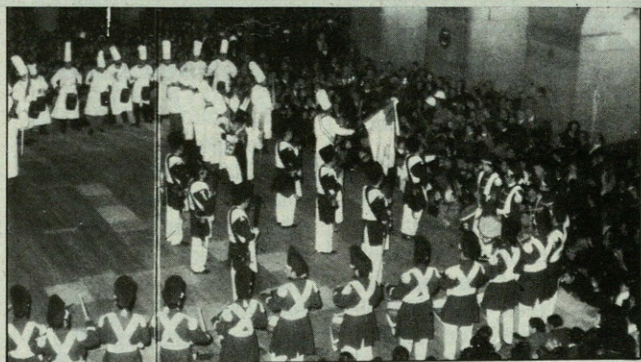
bat jaso. Beraz euskal dantza urtarrilaren 24ean Urnietako pilotalekuan arratsaldeko 5,00etan.

lehiaketak

□Anoetako eresia osatzeko letraren lehiaketa.—

Anoetako herriak eresia behar duela eta, udaletxeak letraren lehiaketa herri-

reari kaleratzea egokitzen jartzen du. Eresiaren letra, nolabait, herriari egokiturik egon behar du eta guztiz, herriaren izatea edo edo eta ezaugarriak kontutan hartu-

Donostiako estilo zaharra

Donostiako bi jai oso ezberdinetako giroak bildu dira IZ disketxeak plazaratu duen disko honetan. Santsebastian eguna (eta bezpera, jakina) alde batetik ospatzen bait da, eta Kaldereroen festa beste batean. Usadioak, ordea, biak loturik ekarri zituela —ihauteri giroan alegia— eta diskoa diseinatu duenak kaso egin nahi izan dio Javier Maria Sadak horretaz diotenari. 1. aldean, beraz, Santsebastianetako danborrada aurkitzen dugu eta 2. aldean Kaldereroen jaia.

Danborradaren soinu eta hotsak berehala ezagutuko dituzte edonork, baita murtziatik etorria bada ere. Kaldereroen festa, aldiz, askoz bitxiago egiten zaio donostiarra ez denari. XIX. mendeko ihauterietan konpartsa turkiar edo hungariar bat ateratzen omen zen Donostiako kaleetatik, eta gaur ihauterietatik berezita ospatzera iritsi da. Norbaiti bururatu baldin bazaio Konstituzio plazako hungarioek Zuberoko maskaradetako beltzeekin antzarik badutela, sorpresa polita hartuko du eskuartearen dugun diska honetako erdiko argazkia ikusi ondoan.

Raimundo Sarriegiren musika da, noski, diskaren oinarria. 1861ean estrainatu zen musika honen lehen bertsioa, eta Jose Mari Oiartzabal zuzendari gazteak egin ditu banda sinfonikarako moldakuntzak. Azken urteotan Donostiako kontserbatorioaren birmoldatze eta sendotzearekin bere banda sinfonikoak garrantzia ederra hartu du, azken aldian bere kontzertuak entzun ahal izan dituztenak ohartuko ziren bezala. Donostiako danborradaren grabaketarako, obligaziozkoa zen bezala, «Gaztelubide» soziedadeko danbore eta barrilen laguntza izan dute, buru Manolo Mujika zutelarik.

Arras giro ezberdina da 2. aldean Kaldereroek eskaintzen dutena. Sarriegiren musika da hor ere oinarri, Oiartzabal zuzendariak moldatuta, baina abotsek badute beste protagonismo bat. Donosti Ereski Abesbatzak ipini ditu koruak, «El Orfeón de la castaña» delakoak, Gaztelubidekoak hauek ere, lagunduta. Tarteetan dituzte, benetako hungarioak izateko, ingude eta sartaiei eragiten dieten tripazahagiak. Grabaketa lan burutsua nabaritzen da diskoan: ez dabil hor alferrik Pepe Fernandez, estudioetako tekniko beteranoa eta orkestak grabatzea bezalako lan zailetan iai-
oa. Disko hau Donostiako «kaxkarinentzako» kanpitate goxo bat dela, alegia.

ARTASO

□"Donostiako Ihauteriak". Zuzendaria: Jose Mari Oiartzabal. IZ.

ko diren baldintzak izango dira. Proposamenak bi sobretan aurkeztuko dira, bertan izen-abizenak, helbidea eta N.A.N.aren fotokopia bat agertuko direlarik.

Proposamenak aurkezteko epea urtarilaren 31ean amaitzen da eta banatuko den saria 50.000 pezetakoa izango da.

ikastaroak

● **Dantza ikastaroak Gasteizen.**— Euskal dantzarien biltzarrak antolaturik eta Arabako diputazioaren diru laguntzarekin Arabako eta Gipuzkoako dantzen ikastaro bat ospatuko da Gasteizen. Ikastaro honen iraupena 3 hilabetetako izango da eta larunbatero,

10,30etatik 1tak bitartean, eta astelehenero 7,30etatik 9ak bitartean izango dira. Baita ere esan behar da ikastaro hauek ez direla praktika mailan soilik geratuko. Aldi berean dantza, jantziei... buruzko hitzaldiak ere izango dira.

ihardunaldiak

Aste kulturala Intxaurrondon

Donostiako Intxaurrondo auzoan kokatua dagoen kultur etxean gazteei buruzko aste kultural bat ospatuko da urtarilaren 26tik 29ra bitartean. Bertan ospatuko diren ekintzen artean 27an gazte politikari buruzko hitzaldi bat ospatuko da, bertan udaletxeko gaztedi saileko zinegotzi bat eta gazte erakundeetako ordezkariak parte hartuko dutelarik. Hitzaldia arratsaldeko 7,30etan ospatuko da kultur etxean. Ekin-tza hauekin jarraituz urtarilaren 28an mahai inguru bat ospatuko da, bertan honako gai hau aztertuko delarik: haur eta gazte atsedenaldirako bide desberdinak. Mahai inguru honetan gazte erakundeetako ordezkariak hartuko dute parte. Hitzaldi hau ere arratsaldeko 7,30etan ospatuko da kultur etxean. Intxaurrondoko kultur etxean antolatutako ekintzen jarraituz 29an Everest-87 espedizioari buruzko hitzaldi eta audiobisual bat eskeiniko da. Ekintza honen aurkezlea Bixen Itxaso izango da. Intxaurrondoko mendi elkarteak antolaturiko hitzaldi hau arratsaldeko 7,30etan ospatuko da kultur etxean.

Hitzaldia Hazparnen

urtarrila

25 Hazparneko Eihartzean kultur etxean hila-bete honen 25ean hitzaldi bat ospatuko da. Jakingo duzuen bezala Siadekok, euskarak iparraldean duen egoera aztertzeke ikerketa bat egin berria du, eta hain

zuzen ere ikerketa honen berri emateko joango da Iñaki Larrañaga Siadekoko partaidea Hazparnera. Azkenik adierazi hitzaldi hau arratsaldeko zazpiretan ospatuko dela.

kirolak

■ lehengo asteko alean azaltzen genuen bezala hilaren 17an ospatzekoa zan Tolosako zezen plazan Mendizabal eta Elorriag—Mugerza bikotearen arteko desafioa. Baina azken honen gaixotasuna dela eta urtarilaren 24ra atzeratu beharra izan da. Beraz aitzakora zaleak badute nora joan igande honetan eguerdiko 12,30etan.

Euskadiko sei orduak.— Euskadiko sei orduak dira dudarik gabe aste honetan ospatuko den kirol ekintzarik nagusiena. Ez dizkigute antolatzailerek oraindik albiste asko eskeini, baina badira bai hauen artean batzuk oso interesgarriak. Txirrindularitza arloan adibidez, hau delarik egun honetako ekintza nagusiena, ofizialki bi bikote besterik ez zaizkigu eman, alde batetik Vanderearden eta Moserrek osatuko dutena eta bestal-detik Bontenpik eta Argentinek osatutakoa. Baina ez dira hauek bakarrik izango txapelaren bila ibiliko diren txirrindulariak, hor aurrean izango ditugu ere Marino, Jokin, Peio eta abar luze bat. Ez du nahi herri kirolen arloak atzean gelditu egun honetan, eta aurtan ere ohitura den bezala Perurenaren eskutik datorkigu errekor berria ezartzeko saioa. Honako honetan 305 kilotako harria izango da Perurenak altxako duena, lortuko duen hala ez laister jakingo dugu, dena dela gero eta zailago du harria bizkarrera eramatea. Baina momentu onean dagoela dirudienez, honetan ere altxako duela uste dugu.

Saralegi eta Goikoetxea

urtarrila

24 Indar neurketa polita antolatu dute hilaren 24erako Leitzatarrek. bertan parte hartuko duten harrijasotzailak Migeltxo Saralegi eta Josetxo Goikoetxea izango dira. Lehena 263 kiloko harriarekin arituko da, hau da, orain arte ezarrita dagoen errekorra

baino kilo bat gehiago, eta bestea ordea 275 kilokoakin, gogoratu arazi behar dugu Goikoetxeak abuztuaren seiean ezarri zuela marka hori Baionako zezen plazan. Bikote honekin batera aspaldi honetan Japon aldean errekorrak puskatzen ibili den gabriel Saraleki aizkolaria Leitzatarra arituko da. Beraz badute kirol zaleek nora joan igande honetan arratsaldeko bostetan.

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

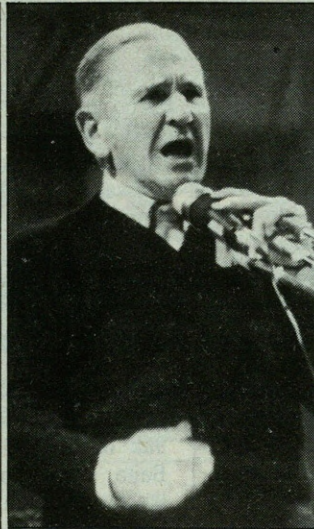

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedenarekiko loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako pentsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzerara, eta beraiekin batera, gure herriaren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonoa

ETAren kontrako ituna negoziaketa hotsen erdian

Paper bustia ala pauso garrantzizkoa? EAren azken orduko jarrera aldaketak ematen du hitzarmenaren inportantziaren neurria, eta baita HBk Gasteizko Parlamentuan Yoldi mintzaerazteko erabakiak ere.

Argazkia historiarako eta ondorioak hemendik aurrera ikusteko.

Jose Antonio Ardantzak marraztu du joan den astean Ajuria-enean sinatutako hitzarmenaren interpretatzeko klabe inportante bat: «ETArekiko negoziaketa horretan ez zaie arazo politikoei heldu behar, eta hori hitzarmenean garbi gelditu da. HBk prozesorean amaiera kapitalizatu nahi du eta Gobernu zentralak eduki dezake tentazio bera. (...)Euskal partidu politikoei ez dugu onartuko egun batean horiek ateratzea esanez Aljerian erabaki dutela hau ta bestea reintsertzioaz edo Nafarroaz».

Instituzioen protagonismoa

Aljerian negoziatu daitekeenaren aurrean protagonismorik ez galtzea eta Estatutoaren baliogarritasuna berriro azpimarratzea, hori da Ardantzak azpi-

marratu duena. PNVk eta EAK KAS alternatibak eskatzen dituenak instituzio autonomikoen bidez lortu daitezkeela demostratu nahiko duten bitartean, Estatutoaz geroztik burutu diren hitzarmen guztiak inolako mami politikorik gabeko aurpegi garbitzea direla demostratu nahi du HBk, eta hori da aste honetako jokoa.

1985eko erabakiaren haritik, euskal politikaren edozein eboluzio Gasteizko Parlamentura eramanez nahi dute hitzarmenaren sinatzaileek, eta Yoldiren inguruan bere posizioa zentratuz —espetxetik aterata bertan presentatzen utziko dioten galderatik hasita— konponketak instituzio horietatik kanpo erabaki beharra defendatuko du HBk. Ez gara, beraz, azken urteotako eztabaidatik ateratzen.

Hitzarmena «paper bustia» ote da, hala ere? Eusko Alkartasunaren jarrera al daketa ordu gutxitako tartearekin eman zen, eta holako presioak —eta irudi aldetik jasan duen desgastea— zerbait inportantea zela medio gertatu dira. Badira EAren jarrera hasieratik «pari» bat izan zela uste dutenak, baina beste askok uste dugu gainerako alderdiek Garaikoetxea txokora eramaten asmatu dutela, PNVren mesedetan batez ere.

EAren irudiak igerriko

EAn tirabirak sortu dira lehen aldiz. Iturri fidagarrietatik jakin dugunez, eikutiban gehiengo sinatzearen kontra zegoen, eta lan handiak hartu behar izan ditu Karlos Garaikoetxeak bere gizonak baretzeko. Ordu batetik besterako aldaketak ezustean harrapatu zuen jende asko —ARGIA bera horien artean, inprimategiko epeek harrapatuta— eta Inaxio Oliberi lotsagarri gelditu zela diotenak asko zan dira.

Gasteizko Legebiltzarrean autodeterminazio eskubidea eztabaidatu ahal izango dela argudiatuz erreazionatu du EAK, baina hitzarmenaren testua irakurri duena ohartzen da testuaren mami politikoaren anbiguitateaz. Zerbait berri baldin bada, Estatutoaren eboluzioa aztertzeako batzordearen sorrera da. Suerte piska batekin deusetan gelditu daitekeena.

EAren bizkarretik PNV eta PSOEren jarrerak atera dira errefortzaturik. Eta EE, dudarik gabe. PSOEren aizkorak oso motx ebaki ditu hitzarmenaren eduki politikoak, baina inizatiba hartu zuen Ardantzak nahiago izan du dena irestea, inizatiba bera edukitzea zenez garrantzizkoena. PSOEK biharko egunerako erredazioaren tranpan harrapatu ditu gainerakoak, eta operazioa oso merke atera zaio. Benegasek agian probetxua aterako dio sozialisten biltzarrean.

HBk zer egingo du?

ETAri, lehenez gain, nazioarte mailan edozein kobertura posible ezinezko egitea ondorio garrantzizkoa da, eta berria hitzarmen honetan. Herri Bata-sunari, berriz, isolamendua ezarri zaio. Ondoko asteetan ikusiko da batzuek beldurrez aipatzen duten eraso errepre-sioa beren gain zentratzen den ala ez, baina edonola ere EAren jarrerari datu berri bat daukate. Beren baseekin kompetentzia egitetik alde egin du Garai-kok, baina aldi berean Estatutoaren aldeko blokeak etenik gabeko itxura hartu du.

Imanol Murua, Gipuzkoako Diputatu Nagusia

«Hitzarmen honetan ez dut itxaropen handiegirik»

Zarauzko alkate izan zen lehenbizi, Gipuzkoako kultur diputatu gero, Ardantzak utzitako lekua hartu zuen ondoren eta EAko zerrendatik iritsi zen berriro gaur duen kargura. Despatxuak errespeto bat badu, eta magnetofoiak ere bai. Baina dudarik gabe, hizketan ari dena betiko Imanol Murua da. Eguberrietan hitzemandako elkarrizketari ekin diogu, gelan antzinako erloju batek doinu politi batek ordubata iragartzen duen unean.

ARGIA.— Kupoaren asuntorekin istilutan ibili ondoren, azkenean zuk ere firmatu duzu. Forma arazo bat al zen ala zerbait sakonagokoa?

Imanol Murua.— Segun zeri esaten zaion forma. Estatuarekin kupoa zehazteko batzorde bat dago; Madrilgo sei ordezkari daude hor eta beste sei euskaldun, hiru Eusko Jaurilaritzako ordezkariak eta hiru diputatu nagusiak. Kuporena jakinda, arren eta arren eskatu nuen bilera tekniko bat lehenik eta batzordearena gero egin behar zirela, Madrilan zein jarrerarekin joan behar genuen erabakitzeke.

Bilera bat ere ez genuen egin. Hitzez agindu zidan kontseilariak informazioa izango genuela, baina prentsaz enteratu nintzen Madrilen ari zirela negoziatzen. Hitzez eta idatziz eskatzen nien bilera bat, bai kontseilariari eta bai lehendakariari berari ere, baina bakar bat ere ez zen izan. Akordioa sinatzeko bezperan deitu ninduten Madrilan, eta han azaldu zidaten ordurako adostasun batera iritsi zirela. Ordurako irratiek eta prentsak bazuten horren berri. Akordioa erakutsi zidaten, eta eraskinetan xifrak soil-soilikan ematen ziren, zenbakien oinarriak agertu gabe.

Jakina, negoziaketan batere parterik hartu gabe, jakin ere gabe gauzak nola joan ziren eta paperen atzetik zer zegoen ezagutu gabe, segituan esan nion kontseilariari ez neukala sinatzeko haina dokumentazio, ea atzeratzerik ba ote zegoen sinatzeko eguna. Hemengo beste diputatuei deitu, ekonomiakoari eta haziendakoari, eta gehiago oinarritu gabe ezin genuela sinatu garbi ikusi genuen. Ez nuen akordioa hankaz gora botatzerik nahi, eta bilerara joan eta abstenitu egin nintzen.

“**EAk ez du bere politika jokatzeko Gipuzkoako Diputazioaren truke**”.

A.— Prentsan beste informazioak ere azaldu ziren bere garaian, beste kontaktoren batzuk izan ote ziren...

I.M.— Ez dira egiak. Nirekin inork ez du hitzegin asuntore honetaz Madrilan joan baino lehen, inork ez nau informatu, nahiz nik arren eta arren eskatu. Eta hori ez da postura jatorra. Gurekin ez al dira fidatzen? Indiskrezioren baten beldur al ziren? Nik hori, Gipuzkoako Diputatu Nagusi naizenez, ezin dut onartu.

Dena dela, informazioa jaso ondoren, ikusita ez dagoela arrazoin handirikan esateko Gipuzkoako Diputazioak alde batera gelditu beharko duela entramatu instituzional honetan, neuk ere sinatu nuen. Garbi utzita nere kezka prozedimentua burutzeko moduagatik eta Eusko Jaurilaritzaren eta Diputazioaren arteko harremanak egoki eraman nahi baldin baditugu holakorik berriz gertatu ez dadila eskatuz.

A.— Kupoaren gorabeherekin hasi eta beti bezala xifren nahaspilan galtzeko arriskuan gaude. Baina badira galdera funtsezkoak: autonomiarik ba al du Komunitate Autonomoak finantzei dagokienean, aski autonomia ba al du, lehen baino autonomia gehiago ala gutxiago du...?

I.M.— Autonomia finantzieroa bada, Kontzertu Ekonomikoak ematen diguna. Ez guk nahi gurekin hainakoa, zeren eta BEZ edo IVA jarri zenetik zati bat Estatuak biltzen du eta gero ematen digu guri dagokiguna. Autonomi zati bat kendu zigun BEZ horrek. Alde horretatik, Kontzertua hasi zenean baino autonomia gutxiago daukagu.

Eusko Jaurlaritzak Gipuzkoako diputatu nagusia mesprexuz erabili duelako kexu da Imanol Murua.

Halaz eta guztiz ere, daukagun autonomia defenditu egin behar dugu. Kupo ordaintzea ere legezkoa da, baina kontuz ibili behar dugu kupoaren handitzea gehiegizkoa izan ez dadin.

A.— Prentsan esan da kupoaren gorabehera ez dela xifra errealekin negoziatu, hogeitamar milioitako dirutza ezkutu bat bazegoela, eta abar.

I.M.— Hor gertatu zen kontseilariak berak deklarazio bat egin zuela esanaz aurtengo dirubilketan 50.000 milioi pezeta gehiago batuko zela, eta handik interpretatu zen horrekin «gol» bat sartu zitzaiola Madrili. Ez dut uste holako «golik» sartu zaionik: hemen diru gehiago bilduko da baina Estatuan ere bai.

Deklarazio horiek ez ziren momentu egokian egin. Iruditzen zait kupoaren igozteari indarra kentzeko esan zirela:

«bai, guk kupoan gehiago ordaindu behar dugu baina rekaudazioa ere askozaz gehiago da». Baina ez dut uste horrek zerikusirik daukanik kupoarekin, beste faktore batzuekin aztertu behar bait zen.

Gipuzkoan gertatuko zaigunarekin esplikatuko dizut. Hemen rekaudazioaren gehitze horrek, Eusko Jaurlaritzari eta Estatuari eman behar dizkiegunak kontutan hartuta, ez digu nahiko diru emango: ordaindu behar duguna gehiago da (12.500 milioi pezeta) bilduko dugunaren igoera baino (10.000 milioi gehiago).

A.— Badira gure artean urjentzia gorriak. Langabezia da larriena, seguruenik. Ardantzak berak aitortzen zuen Madrilen, duela gutxi, Estatuak Komunitate Autonomoan behar baino 300.000 milioi gutxiago

inbertitu duela aurreko urteetan. Dauden baliabide finantzieroeekin, langabeziari aurre egiteko modurik ba al da?

I.M.— Ez. Hasteko, langabeziari aurre egiteko tresna garrantzitsuenak ez daude oraindik transferituta. Garrantzitsuen INEM da eta Estatuaren eskuetan dago. Ondorioz, hemen egin dezakegun guztia da beste sailetatik aterata. Noski, azpiegituran eta gastatzen denak langabeziari aurka egiten dio, lanpostuak sortzen edo mantentzen ditu.

Dena dela, hemen bezala Estatuan lanpostu berriak sortuz ere gehiago da lanerako adinera iristen den jende kopurua sortzen diren enpleguena baino. Horrek hola segiko du beste urte batzuetan, garai batean egon zen prozesu demografiko baten ondorioz.

A.— Gaiez aldatu nahi genuke. Gipuzkoa eta Nafarroa arteko komunikabideak polemikagai dira azken urteotan. Leizarango autobia dago auzitan, eta batzuen ustez jadanik Gipuzkoako Diputazioak erabakia hartuta dauka, horren arabera pausoak ematen ari delarik.

I.M.— Hor komenio bat dago sinatuta Nafarroako Gobernuarekin. Autobia buruzko azterketa pila bat dago egin, eta Euskadiko Ezkerrarekin gobernua osatzeko hitzarmena egin genuenean argi eta garbi utzi genuen zein zen jarrera. Ordukoan segitzen dugu. Bakoi-tzak bere programan azaldu zuen gauza nola ikusten zuen, eta EEk eskatu zuenez Araxesko bidea hobeatzeko projektua aztertzea, guk onartu egin genuen; eta azterketa hori burutzen denean hartuko dugu erabakia.

Hemen erabakirik ez dago oraindik hartuta. Dagoen bakarra hori da: projektua enkargatu batetik (Andoaindik lurtzunerakoa), projektua bera kontsideratzen dugulako azterketan onena, eta beste aldetik Araxesko azterketa hori. Erizpideak zehaztuta daude horretarako, laster emango zaio enpresaren bati eta batetik projektua eta bestetik azterketak ditugunean, orduan izango da erabakia: autobia egin, edo autobia bi fasetan egin, edo argi eta garbi ikusten baldin bada Araxeskoa hobeago-tzearekin konpontzen dela arazoa, hala joango da.

Besterik da batzuek, ni tartean, pentsatzen duguna: Nafarroako Gobernuarekin hemengo Diputazioak komenioa sinatu zuenean erabakia hartu zuela azterketa mordo baten ondoren. Aukera hura egin dago. Azterketa berri hau sakontzeak aldatu egingo al du orduko erabakia? Ez dakigu, dena bukatu bitartean.

A.— Asuntua da bitartean urrats batzuk ematen ari direla, Nafarroatik batik bat...

I.M.— ... eta hemendik ere bai. Pro-

jektua enkargatu besterik ez, eta Nafarroan ere berdin. Horrek ez du esan nahi gero proiektu hori egingo denik.

Erabaki batekin ez da beti jende guttia. Nik bakarrik esango dizut guk hemen ahalik eta erabakirik zintzo eta jatorrena hartuko dugula. Denok gaude Nafarroa eta Gipuzkoaren arteko komunikazioak hobeagotzearen alde.

A.— Diputazioak hautatu zuen lehenbizi aukera bat, gero projektua enkargatzen du, orain azterketa berri bat enkargatuko du, berak erabakiko du baten eta bestearen baltia...

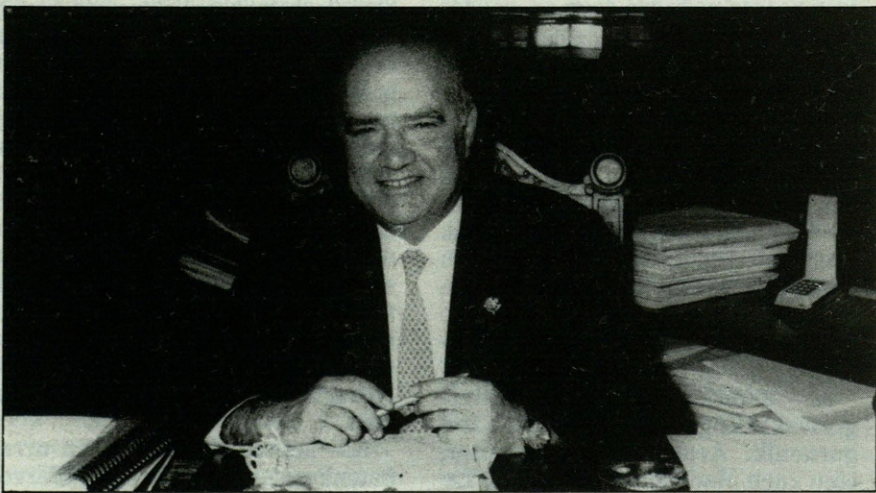
I.M.— Noski Diputazioak juzgatu behar duela! Diputazioarena da erantzunkizuna. «Beste azterketa bat» aipatu duzu, eta esan behar dizut oraingo hau izango dela lehen egin zen beste baten sakontzea. Erabakia hala hartu bazen izan zen azterketak nahikoa zirela ikusi zelako. Hamar urtetan ari gara autobia- ren azterketak egiten.

Behin denak bukatzen direnean, zirt edo zart erabakiko dugu. Ezin ibiliko gara beti honekin bueltaka. Orain dela berrehun urte erabaki zuten gure antzinakoek Araxesko bidea egitea, eta ordukoarekin ari gara.

A.— Zu Gipuzkoako Diputatu Nagusia zara, baina baita EAKo gizona ere. Eta kupoarekin bezala azken hitzarmenarekin ere askok esan dute: «EAKo hauek beti 'ez-ez-ez' esanaz hasten dituk eta beti 'baietz' esanaz bukatzen diate».

I.M.— Ez naiz ni horretan sartuko. Idazkari nagusiak emandako arrazoiak hor daude eta negoziaketan parte hartu dutenek erantzun beharko dizute. Nik hemen, instituzio hau aurrera ateratzen nahiko lan badaukat.

EAK hasieratik esan zuen berak eskatzen zituenak agirian sartzen baziren, berak ere sinatuko zuela, bestela ezetz. Ikusten denez gauza horiek ametitu ziren eta sinatu egin dugu.

Andoaindik Irurtzunerako autobia egingo denez oraindik erabakitzekeo dagoela dio Imanol Muruak.

A.— EAK bere bidea, bide autonomoa, «hirugarren bidea», sortu nahi duela dirudi baina azkeneko momentuan beti horretatik apartatzera behartuta aurkitzen da.

I.M.— Eusko Alkartasunak beti argi jarri du biolentziaren aurka dagoela, eta inork ezingo du esan tarteko posturatan ibili denik. Beti esan du, era berean, Estatutoaren garapen oso baten alde dagoela. Hor dago apostua. Beste alderdi batzuek beste ikuspegiak dituzte, eta negoziaketan ikusi da zein izan den EAren postura: ez egin biolentziaren kontra bakarrik doan akordioa, bai zik eta biolentziaren oinarrietan dagoena ere sarreraztea akordio horretan.

Inongo alderdik ez du lortzen negoziaketa batean berak nahi dituen guttiak sartzea, baina Inaxio Oliberik esplikatu duenez gauzarik garrantzizkoenak sartu dira, akordio horrek balio izango duen itxaropenarekin.

A.— Zuk zeuk, ze inpresio duzu hitzarmen honen balioaz?

I.M.— Bakearen alde ematen diren pauso guztiak dira onak. Orain, agiri horretan gauza berri gehiegi ez dago, dokumentu horretan dagoena da sei alderdi minimo batzuetan ados jarri direla. Agiri horrek balioko al du gure artea bakea ekartzeko? Ez dut itxaropen gehiegirik. Dokumentuak baino borondateak gehiago balio duela uste dut, eta jakin beharko genuke zenbaterainoko borondatea dagoen tratatu horretan parte hartu duen zenbait alderditan.

Nahiko beldur naiz horko partidu batzuen erreazioak ikusita, adibidez gure gotzaien pastoralaren aurrean hartu zuten jarrera ikusita, beldur naiz borondaterik izango den arazoak Herriak nahi duen bezala konpontzeko. Baina hori ere geroak esango du. Ez dut esango akordio horretara ailegatzea txarra denik, baina ezin esan dudana da horrek Herri honetako arazoak konponduko

Imanol Murua zorionak ematen Joxemendia baserrian.

dituenik. Alde horretatik ez daukat itxaropenik.

A.— Estatutoaren desaroilo osoa aipatu duzu. Badirudi zalantzatan zabilatzatela: Estatutoaren garapen osoa aldarrikatzen da batzuetan, eta erreformatu beharra besteetan.

I.M.— Estatutoa aldatzea aipatu dutenek beti arrazoitu izan dena zera da: Madrildik beste lege batzuekin —LOA-PA eta abar— Estatutoa deskafeinatu egin dutela; orduan, edo oinarritzko lege horiek aldatzen dira, edo Estatutoa aldatu behar da. Ez dut uste hor zalantzarik dagoenik.

A.— Hitzarmen honetan EAK joera bitxia erakutsi du: goizeko hiru t'erdietan kristorenak esan eta aldegina, gero itzuli eta sinatu... Kaleko euskaldun arruntaren aurrean kredibilitatea galdu duzuen beldurrik ez al duzu?

diarani Ataungo «Sara»

I.M.— Sinesgarritasun arazoa ikusi beharko da beste alderdietan. Goizeko hiruretan ez baldin badiote onartu eskatutako zerbait, horregatik esaten duela gure idazkari nagusiak ez duela firmatuko, eta handik ordu batzuetara baietz esaten baldin bazaio beste alde batetik, aldaketa zeinek egin duen behar da ikusi.

A.— Asko gara presioak izan direla uste dugunak. Prentsan aipatu da EEK presio egin dizuela zure mende duzun Diputazioaren gobernuaren estabilitatearekin.

I.M.— Ez, ez. Hasteko, ez dut uste EAK presioen poderioz erabakirik hartu zuenik. Idazkari Nagusiaren esplikazioa erabat koerentea da. Eta EEK presio egin dueneko hori... Eusko Alkartasunak ez du bere politika jokatzeko Gipuzkoako Diputazioaren truke.

INAKI ZUBIONDO

Akordio baten premia, baina...

1973an Mundu-ekonomia eta, beranduaxeago, Espainiar Estatukoa eta beraz Hego Euskal Herrikoa, beheantza bidean sartu zirela 15 urte beteko da. Garai haietan langabezi-tasa %1-2 besterik ez zen eta Europan zehar ere nahiko lan bazen Espainiar Estatuan sobera zeuden langileak irensteko. Orduz gero, gauza asko igaro da, baina langabeziaren arazoa ez da gainditu eta badirudi, zaila izatetik kanpo, borondate gehigirik ez dagoela horretarako.

Aste honetan jakin dugu Espainiar estatuan 3 milioiko kopurua, datu ofizialak gainera, gainditu dela. Zifra hauei INEMen zerrendetan agertzen ez diren langabeak eranstean bazaizkie, kopuru hori asko ugalduko litzatekeela deritzot. Hego Euskal Herrian, eraberean, zifra hauek milioi laurden inguruan ditugu eta ez dirudi, inondik ere, zenbaki hauek gutxituko direnik. Beraz, hor dugu hainbat eta hainbat familiak piratzen duen egoera eta geure agintariak eta alderdi politikoak ez dute ezer esaten edo egiten familia hauen bizimodua pixkabat erositzeko. Bien bitartean, noski,

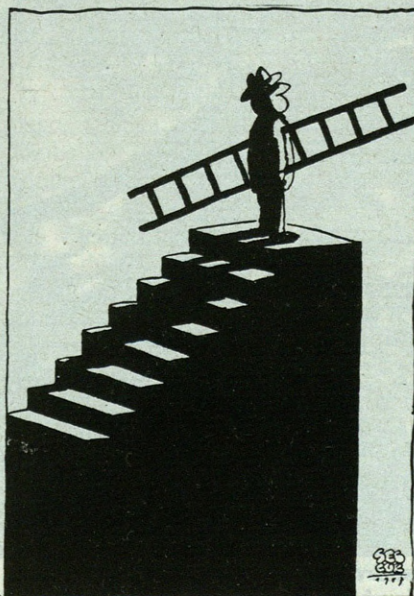
politiko horiek beraien patrikak ederki beteak dituzte. Gainontzekoak bost axola!!

Afera hor ez da amaitzen. Langileok urtetan ordaintzen dugu, behin langabezian eroriz gero diru-laguntzak INEMetik jasotzeko itxaropenarekin. Besterik gabe. Baina gure legeak ez dira batere eskuzabalak pobreekin eta horren ondorioak pairatu beharrean aurkitzen dira langabezian murgiltzen direnak.

Hau dela eta, lehengo Abenduan argitaratu ziren estatistika batzuk ziotenez, Estatuan dauden langabe guztiek ez dute diru-laguntzarik jasotzen. Are gutxiago. Zifra hauek ziotenez, diru-laguntza horiek langabe-kopuru horren %27k bakarrik eskuratzen zuen. Beraz, badago jende pilo bat gorriak pasatzen ari dena eta, zoritxarrez, egoera horretatik irtezea zaila izango zaie, gehienak kondenatuak bait daude bizi guztian lanik gabe jarraitzen. Eusko Komunitate Autonomoan, adibidez, %38 familia behartsu dagoela kontsideratzen da.

Bien bitartean, dituetxeak, multinazionalak eta aseguru-etxeak dirutan blai. Inoiz baino irabazi oparoagoak. Hau da sistema honen kontraesana, baina gandi daitekeena, guztiz ez bada ere, asko arin daitekeena, batipat langabe hauen egoera larria.

Egoera hau gainditzeko, zalantzarik gabe, alderdi politikoek asko esan behar lukete. Lehen aipatutako erakundeak (diruetxeak, etab.) zirikatuz, behartu eta konbentzitu irabazi horiek gizartearen premiak asetzeko erabil ditzaten, azken finean, herriaren borondatea egoera horretatik irtezea delako. «Terrorismoaren» aurkako akordioa egin dute, zergatik ez langabezia gutxitzeko eta langabeen bizimodua hobetzeko. Ziur nago, egon ere, horretarako «terrorismoaren» aurka egon ez diren alderdiak ere sinadura emango zuketela, baina «terrorismoaren» aurkako akordioa sinatu duten alderdi guztiak prest egongo al lirateke honelako arazo latz bati erantzun positibo bat emateko?

BALEREN BAKAIKOA

Tropiko azpiko Afrikaren erdian

Kobreak behera ahala, ezer gabe aurkitzen da Zambia

1987ko udatik aitzin, Afrikar Batasunaren Erakundearen xedea dugu Zambia. Tropiko azpiko Afrikaren erdi-erdian daukagu: iparraldera Zaire, ekialdera Tanzania, Malawi eta Mozambique, hegoaldera Namibia, Botswana eta Zimbabwe eta mendebaldera Angola. Frontearen lerrokoa da, hau da, Hegoafrikari nola-hala aurpegi ematen diotenetarikoa. Inglesen kolonia izandakoa. 1924ean, territorioa, British South African Company-k administratzen zuena, Londreseko Colonial Office-ren eskuetara iragan zen.

Produzitzen nahiko lana ez balu ere, esportatzeko ere makina bat arazo topatzen du Zambiak.

Kenneth Kaunda mendebaldearen laguna dugu, baina ez zeharo menpe gertatzen diren horietarikoa.

1964ko urriaren 24ean, Afrikan beste hainbestetan bezala partidu bakarrek erregimen baten gidaritzapean, independentzia iritsi zuten zambiarrek. Buruan, hasieratik eta gaurdaino, Kenneth Kaunda presidentea.

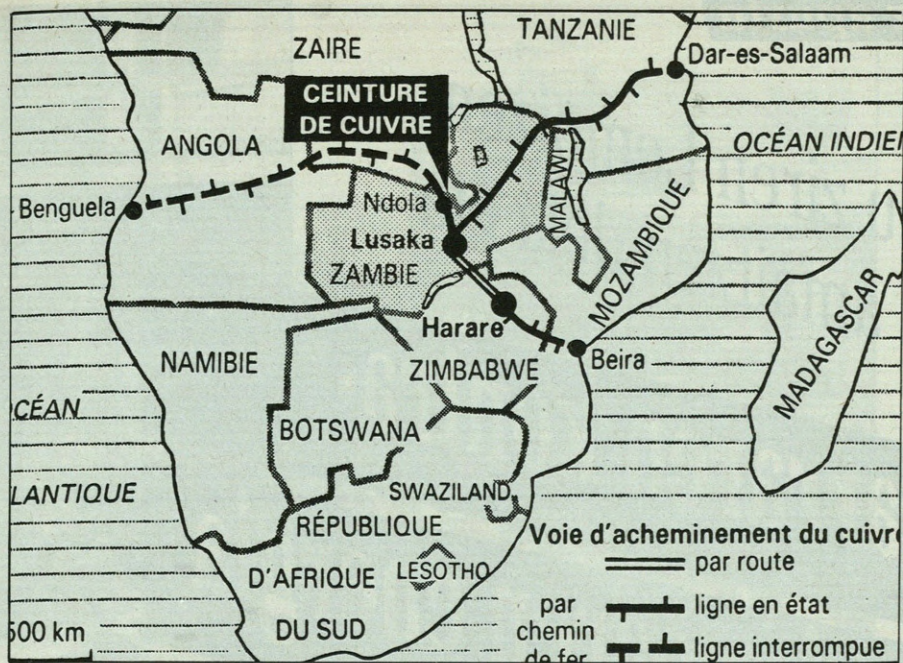
Harezkero beti mendebaldeari oso atxikia izan da Kaunda. Moderatuaren fama izan du beti. FMLren laguntzaz, austeritate politika bat zeraman, azkeneko urteetan. Aldiz, geroz eta problema gehiago pairatzen zuen, ekonomia-aren arazorik handienak ez zituen konpontzen eta populazioaren bizkar erortzen zen krisisaren zama. 1987ko maiatzaren lehenean, hautsi egin behar izan zuen, eta estatuen garapenerako nahitaezko dituen kapitalen bila Munduko Bankara jo.

FMLren «mutiko onak» alde egiten du

«Ezin dugu soluzioak gugandik aparte bilatu honenbestez», esan zuen Kaundak horretan. Zorra ordaintzeko —iragarri zuen, orobat— esportaketetatik jasotakoaren %10a baizik ez zuten erabiltziko.

FMLrekiko harremanak 1973an hasi zituzten. Urte hartan, Rhodesiarekiko mugak itxi zirela eta, garraioen desantolaketari erantzuteko, lehenbizikoz hartu zuten Fondoaren laguntza gisakoa. Ondoren, beste bost akordio sinatu zituzten, azkenekoa 1986an, 240 milioi dolarretakoa, hor nonbait. Bolin Kosta-rekin batean, FMLren «mutiko ona» izan da Zambia hainbat urtez.

Noizpait ordea, esportaketak murrizten hasi ziren, eta partidu bakarraren barnean ere (United National Independence Party, UNIP) tirabirak gertatu ziren: austeritate politika horretan ondo ote zebiltzan, eszeptiko omen ziren asko. Gosea hasi zen. Huelga bolada bat izan zen, joan den urtearen hasieran. Meatarien sindikatek uko egin zieten, zuzendaritzak proposatu soldata altxapenei. Independentziaz geroz aurreneko aldiz, Zambian Congress of Trade Unions sindikatak boikota egin zien maiatzaren lehenengoko ospakizunei. Kaundak FMLrekin apurtu zuen.

Nazioarteko merkatuan kobreak krak egiten duelarik

Bizi kondizioak izugarri apaltzen ari ziren. 1975 eta 1986 bitartean, eroste ahalmena %40an jeitsi zen. Prezioen kontrolaren ezabapenak, Venkatesh Seshamani Lusakako profesorearen ustez, zera eragin zuen, «bizi kostoa talde ahulentzat gehiago igo zedin, besterentzat baino». Horrek ezberdintasunak areagotzen zituen, Zambia klase desberdintasunik handienak dituen munduko estatuatarik bat delarik bestela ere.

Arazo gehiago: (1980ko xifretan) lan indarraren %72a enplegurik gabe edo subenplegurik zegoen. Oraintxe bertan, hospitaletan, ehundaka ume hiltzen ari dira hilabetero. Hori ere ezagutu zuen Kaundak pasa den maiatzeko mintzaldian: «hilkortasun tasa handizki igo da, umeen artean bereziki, hospitalek ezin dutelarik beharrezko botikarik inportatu orain».

Oroz gain beharbada, kobreaken jeitsiera dago, nazioarteko merkatuan. Kobreak eta kobaltoak Zambiako esportaketatik %90a osatzen dute. Metalen kontsumoa, 1985ean eta lehenengo aldiz, jeitsi egiten da munduan. Plastikoei eta hartzen diete lekua. 1976 eta 1986 urte bitartean, amerikar auto baten egiteko, %20 gutxiago erabiltzen da kobrea, %18 gutxiago burdina. 1980 eta 1986 bitartean, %40an jeitsi zen kobreaken prezioa. Afrikak gutxiago produzitu behar du —Chile, munduko lehen produktorea, irteten da garaile.

Kobreaken produkzioa etenik, euskarririk gabe gelditzen da Zambia. Nekazaritza zeharo utzia izan dute urte mordo batez. Zambiak inportatu egin behar du, garia eta beste. Ez dute —askotan aipatu arren— elikadura buruaskitasuna iritsi, ezin izan dute produkzioa dibersi-

fikatu. Orain, bistan da, bide hori besterik ez zaie gelditzen.

Duintasuna apartheidaren aurrean

Kobrea, ordea, produzitu eta gero, esportatu egin behar da. Lusakak Hegoafrikan barrena ez zuela gehiago esportatuko, iragarri zuen aspaldian. Indikora eraman dezake, trenbidez, Dar-es-Salaam-eraino, edota kamioiz Harare-ra (Zimbabwe) eta handik trennez Mozambiqueko Beira-ra. Atlantikoko bidea gehiago interesatuko litzaioke Zambiari nonbait, zuzenago izanik. Baina UNITA angolar talde kontrairaultzaileak galeratzen du hori, trenbidea sarritan minatuz.

Hegoafrikak eusten duen UNITAko Savimbi-rekin txarretan dator Kaunda betitik. Angolako gatazkan bitarteko moduan aritu nahi luke, baina errealitateak eragozten du: Orobat Namibiako SWAPO eta Hegoafrikako ANC erakunde iraultzaileentzako babes-leku delarik, Zambia Pretoriaren mirapuntuan dago; 1986an bonbazkatu egin zuten, Zimbabwe eta Botswana bonbazkatzen zituzten aldi berean. Abisu bat izan zen.

Nahiz eta ekonomiaz Hegoafrikaren oso menpe bizi, horretan duintasuna gorde dute zambiarrek: apartheidak diraueno ez dute amorerik emango eta ipini beharreko zigorrak ipiniko dizkioite erregimen arrazista horri. Horrek dakartzan kontrako guztiekin.

Mendebaldearen aliatu izanik, mendebaldeak ezin utzi dezake bere eskutik libro ibiltzen. Ezin dezake, ustez, erabateko miserian eror dadin utzi, kasu horretan Afrikako bestek egin bait lezake galdera: «Zein mozkin ateratzen du mendebaldeko orbitan dagoenak?»

PABLO SASTRE

Start, irudizko negoziaketak

Ostegunean hasi ziren berriz ere Geneve-n «Start» izeneko negoziaketak. Horietan hogeitalau mila buru atomikoren etorkizunaz mintzatuko dira munduko bi nagusiak. Erdi mailako eragina duten misilak murrizteko ituna sinatu bazen ere, zaila dirudi oraingoan akordioa iristea. Hiru dira arrazoi nagusiak: Bat, Estatu Batuetako ekonomia armagintza industrialean oinarritzen delako neurri handi batetan. Sektore ekonomiko horiek presionatzen dituzte gobernuo militaristenak sinestaraziz galera handiak egonik ere guda irabazterik badagoena; Horren azken erakusgarria, ikurra izan daiteke, SDI edo izarretako gerra dugu. Bi, neurtzen dena ez delako guztiz parekoa. Sobietar Batasunak misilik gehientsuenak lurretik jauzitzeko dituen arren (guztira bi heren) yankiak itsaspekuntzietan bildu dute beren indar nagusia. Horretaz gain, badaude disparidadeak misil eramaila bakoitzak duen kopuruetan eta abar. Dena den, puntu hau aurrekoarekin estuki loturik doa, guda irabazteko asmorik bada, zertarako murriztu norberak duena? Hiru, oraingoan ez da lortuko erdi mailako misilekin lortu zen eragin propagandistikoa (kopuru osoaren %2a murriztuz erdi mailakoen %50a erakutsiz). Lehen uhina pasatu ondoren, aztertzaile politikoak eta mugimendu ekologistak laster salatu zuen propaganda ariketa hau, eta seguru asko oraingoan ere ez zuten Reagan eta Gorbaxovek lortuko garai hartako arreta eta arrakasta. Ez da pakerik izango hirugarren munduan guda kolonialista eta kontrainsurgenteak eraikitzen diren bitartean, inperialismoaren funtsa indar armatua delako, eta horretarako zenbat eta armamentu sofisticatuagoa, hobeto. Bitartean, Geneve-koa irudi kanpainia besterik ez da izango, berriz ere.

Iñaki Goitioitza

Milaka lagun bildu ziren Lemoizen,
moratoria aurten amaitzen dela eta

Indar nuklearraren kontra euskal ekologismoaren energia

Iragan igandean Lemoiz—ko Zentral Nuklearren aurkako zortzigarren Ibilaldia egin da milaka lagun bildurik, Dabid Albarek Peña E.T.A.ko militantantearen heriotzaren urteurrenean. Horrez gainera, aurtengoa urte garrantzitsua izango da Lemoiz—koaren etorkizunerako, Abenduan amaituko bait da oraingoz indarrean dagoen moratoria. Euskal Herrian denok gainean dugun arrisku nuklearra ez da, hala ere, Lemoiz—ko Zentralak ekartzen diguna huts hutsik. Bada beste arriskurik ere ezezagunago izan arren.

Erreatore horiek, biak joko lirateke funtzionatzen diharduten instalakuntzat, ekoizpen eta potentzizari dagozkien konpentsazio ondorioei begira, hots, diru publikoaz balia daitezen. Azken honek zer esan nahi duen, bada, Iberduerok ez lezakela txakur txikirik ere gal, Lemoiz II hori dela—eta, bigarren erreatore hori abiarazi gabe gera baledi ere.

1988ko abendurarteko moratoria

Ekainean, gobernuari beronen jarrrera argitu dezan eskatzen dio Iber-

duerok, bere etorkizunari buruzko erabakiak hartu behar dituela eta Enpresak. Lasai dagoen moduan agertzen du bere burua Iberduerok, jadaneko legeriak ziurtatu egiten bait dio mediatu egingo dituela funtzionamentuan sartu gabe gera litezkeen instalakuntzetan egin dituen inbertsioak. Dena dela, Maravall Ministroak, 87.eko Uztailean, moratoriak 88ko Abendurarte iraungo duela dio.

Bestalde, etorkizunari buruz Industria eta Energia Ministeritzan egiten diren plangintzetan, Lemoiz I abiaraztea ere begiratzen da.

Ezer garbirik ez beraz Lemoiz—koari

buruz, ez bada aurtengo Apirila/Maitza aldera izango dela moratoriari buruzko eztabaida eta erabakia, ez delarik inongo datu objetiborik eman Lemoiz abiaraztea baztertu egin denik pentsa dezagun, horrelaxe izango dela pentsarazi nahi diguten arren, itxuraz. Zer dela—eta nahi duten halakorik sinets dezagun, erreza dateke asmatzen.

Informazio ezaren murrailako zirrikituei dariena

Artegatasuna eragiten digute Lemoiz—koari buruzko halako datu batzuk, nahiz eta benetakotzen oso zailak izan datuok, isiltasunezko sekulako hesia eraiki bait digute auzi horren inguruan.

Diotenez, eta inoiz istripu nuklearrik baledi badaezpada ere, AEB—etatik inportaturiko materialez eginiko ziurtasunerako ezkutalekoak eraikitzen ari dira zentralaren hesparruan. Askotan idatzi da aspaldion maiz abiarazten direla turbinak, 10 edo 15 minututako unadetan. Gainera, 150rren bat teknikok dihardu lanean, mantenimenduak eskatzen dituenak baino askoz ere gehiago hain zuzen ere.

Guzti hori susmagarria ez balitz, zentrallean bertan Sener eta Madrilekin zu-

Lemoizen kontrako borrokan duela 10 urte hil zen Dabid Alvarezen omenez, 5.000 pertsonatik gorako manifestaldia egin zen Zentralaren inguruan.

zenean konektatua den datu—termina-
la dago. Susmobideen zerrenda amai-
tzeko esan, baita, gaez konboiak sar-
tzen direla zentralera, inguruan orain
arte ezarri diren seguritate neuriei be-
rriak eta gogorrangoak gehitzen zaiz-
kionaldi berean.

Lemoiz II horretako ekipoaren zati-
ren bat saldu dela—eta, hortxe ikusi
izan da Erreaktore hori sekula martxan
jarriko ez denaren ziurtagiria. Ez da ho-
rrela, aitzik, eragiketa horren bidez ka-
pital aktiboa berreskuratzen bait du
Iberduerok, besterik gabe, beti izango

Mantenimenduak behar duena baino askoz tekniko gehiago ari dira Lemoizko Zentralean lanean, eta gaez konboiak sartzen dira bertora.

duena atzera inbertitu erreaktore be-
rean. Dena dela, diruarena dugu kakoe-
tariko bat auzi honetan. Eta ez makele-
na gainera.

Aurtengoan ere, urtarrilak 17an, ibi-
laldi bat antolatu dute 'Eguzkiko'ek,
beste zenbait partiduek ere bertara dei-
tu zutelarik. Helburu Lemoizeko zen-
tral nuklearra guztiz desagertu eta
apurtu dadin ziurtatzea zuten. Berriz
ere, Lemoizko historian zehar egon di-
ren heriotzen artean, Dabid Alvarezen
10. urteurrena oroitzen zen.

Plentziatik hasitako ibilaldian 5.000
lagunek parte hartu zuten, Armintzako
porturaino, Lemoizen azpian dagoen
herriraino alegia. Bertan, bertsolariek
koplak aideratu zituzten itsasoaren bu-
rrunba eta olatuen artean, omenaldia
baino lehen. Unerik hunkigarriena, itsa-
sontzi bat portutik irten, txalaparta ho-
tsa zabaltzearekin batera lehorretik
itsaso zabalera abiatu eta lora sorta bat
itsasoa jaurtiki zuenean, hau ere Davi-
di eskainiz. «Lemoizen aurkako gataz-
kan lehen erori zenari» 'Eguzki' eta De-
fentsarako Batzordearen hitzetan «Kan-
tauri itsasoaren aurrean bere garbitasu-
nean, aberastasunean eta berezko eder-
tasunean berreskuratu nahi dugu, aurt-
engo urte hau Lemoizko proiektuaren
behin betirako eta benetako amaiera
izango dela eta euskal energia alterna-
tibaren hasiera izango dela erabakitzen
eta aldarrikatzen dugu».

Ibilaldiko 300 bat parte hartzailek Ar-
mintzatik Lemoizera joateko adorea
erakutsi bazuten ere, poliziak betiko
teknikak erabiliz sakabanatu zituen.

1983-4.eko PENak moratoria ekarri

1983/84.eko PEN delakoak bost
erreaktore nuklearren abiarezteko
unearen atzeratzea ekarri zuen, Espai-
nar Estatu osoarako egitasmoi zegokie-
nean, heuron artean Lemoiz I eta II dei-
turikoena. Harrez gero, ezer ziurrik ez
Basordaseko zentrala inoiz abiaraziko
denentz galdera larriari buruz, esame-
sak eta informazioen nahaste—borras-
tearen politika baino.

PSOE eta UGTren energia batzor-
deak moratoria berrikustearen premiaz
mintzo dira —iragan urteari begira,
1983.ean—, bi horien ustez 1.000 edo
2.000 M.W. nuklearren beharra izango
bait zen iazkoan. Laster dugu Industria
eta Energia ministroa ere bide berean
abiatuta, 1988.ekoari, hots, aurtengoari
begira nuklearren arloan inbertsio be-
rriak beharko direla diolarik. Areago,
moratoriaren etenaren aldeko jarrera
agertzen du, argi eta garbi, Diputatuen
Kongresoaren aurrean.

Iberduero ere ez da isilik geratzen
eta moratoria luzatu ala eten, aurrei-

Lemoizko zentrala gaur egun

Pare bat galdera luzatu diogu Lemoizko zentral nuklearraren afera honetan nabarmendu den hainbat pertsona eta erakunderi. Esan behar ez dutela guztiek erantzun.

1. Lemoiz—ko zentral nuklearraren egitasmoa sortu zenean, erakitze eta abiaraztekoarekin batera, oso bestelakoak ziren baldintza ekonomikoak gaurkoen aldean; egungo egoeran, beharrezkoa ikusten duzue zentrala?

2. Amaitzekotan da Lemoizko zentralak izan duen moratoria edo atzera luzatzea; zein izan beharko litzateke, zure ustez, zentralaren etorkizuna?

EAJ—PNV

(Prensa Bulegoa)

1. Azken sei urte hauetan, elektrika motako eskakizunaren hazkundera oso txikia izan da (%4 baten ingurukoa), elektrika motako enerjia trinkoak diren arloetan, bereziki elektrifikazio tornioaren siderurgian, izandako industri arazoan ondorioz: hildo honetatik, Lemoizko Nuklear motako Zentrala oinarritu zireneko hazkunde—ustek ez dira bete; gertakizun hau berdintsua izan da Estatuko gainerako lurraldeetan, arrazoi ezberdinengatik eta neurri txikiago batetan izan baldin bada ere. Hone-taz jarraiturik, Lemoiz martxan ez jartzeak ez du gure elektrika—eskakizuna hornitze-ko inolazko arazorik suposat. Hala ere, euskal industriak, eta Estatuko gainerakoa-rena baino oso neurri haundiago batetan, merke gerta diezaioken elektrika motako energiaren beharizanarekin dihardu bizi-rik iraun nahi baldin badu; hain zuzen ere,

hildo honetatik, Lemoizko Nuklear mota-ko Zentralak, tarifen gehikuntza arintzeko lagundu zezakeen. Gaur eguneko eta erdi epe batera itxaron ditzakegun egoerek ez dute aholkatzen Lemoizko gaia berplan-teatzea.

Euskadi, Europako elektrizidaderik merke-na (Frantzia) sortzen den inguruaren ondoan egotea, Europa ireki baten eta, natu-rako gasa sartzearen ondorioz etengabe eta eraginkortasunez beroa eta elektrizita-tea sortzeko ideiekin batera, hurrengo ur-teetan zehar elektrika arloan energiaren politika oinarritu behar dute.

2. Ekipamenduak nola edo hala manten-tzearen aldeko gaur eguneko egoeran ere, teknika aldeko eragozpenak eta Cher-nobyl—en ondoriozko eritzi—egoerak, ez dituzte bere martxan jartzeak suposatzen duen teknika—ekonomi eta politiko arloe-tako ahalegin handiak aholkatzen. Bertan jarri-rik dauden ekipamenduak saldu edo

ustiatzeko zerbait pentsatu eta Basordase-ko kala eta Lemoizko etxeak ekonomi edo/eta kulturaren ikuspegietako helburu baterako gertatzeko erabiliak izan daitezen ideiak bilatu beharko dira.

Jesus Cuezva

(Euskal Kostalde Ez-Nuklearraren Defentsa Batzordekoa)

Lemoizko auzoek irabazi egin diegu Iber-duero eta gobernuari zentral nuklearraren aurkako auzia, nahiz eta auzitegi-tako ebazpen honi garrantzi handirik eman ez, herri dinamika azkenean protagonismoa jan diolako.

Dena den, edozein gizarte demokratiko-tan ekintza horrek garrantzi handia izango luke. Gurean, aldiz, agintariak zai daude ea indarkeri herrikoia zaputuz gero beraia inposatzen diguten zentrala ezarri.

Lemoizko borroka kalean irabazi dugu, eta gaur «Igando 17an» berriz erakutsi dugu indarra daukagula, eta ez dugula etsiko Lemoiz apurtu arte.

Behin behineko gelditzea urte honetan bukatzen da, eta ez dago argi gero egingo dutena. Dena den, erabakia hartzerakoan beti ere kontutan hartuko dute gaur bezala beste batzutan be gure indarra kalean era-kusten badugu. Basordas-ko itsasaldean parke naturala egingo dugu gaur egungo erreaktoreak eta indar elektrikoaren ha-rien ordez.

kuspena egin dezan eskatzen dio Go-bernuari.

Iazko apirilean, Industria Ministeri-tzak, Arthur Andersen eta UNASAK, hi-rurok batera burutu estudioari buruz hitz egiten da. Moratoriaren amaiera ziurtatz jotzen da hor ere. Lemoiz—koari dagokionez, Lemoiz I ho-rrek aurrera egingo luke, Lemoiz II de-lakoak 15 urteren buruan amortizatu beharko lukeelarik bertan egindako in-bertsioa, aipatu estudioaren arauera guzti hau.

Geuk pagatzen dugu

Urtean honenbestetan pasatzen diz-kiguten errezibuetako diruaren %3,9 moratoriak Iberduerori eragiten ei diz-kion kalteen pagutzat ematen dugu. Honexetara kutxaratu ditu 80.000 miloi azken lau urteotan gure argi hornitzai-leak. Alabaina, 86.ko Abendurartekoan egindako inbertsioen zenbatekoa 310.418 pezetatan kalkulatu zenik ere ez da ahaztu behar.

“ Iberduerok pa-satzen dizkigun erre-ziboetako %3,9 Le-moizen nozitutako ustezko galerenga-tik da ”

Bitartean, zer diote zentralarekin ze-rikusirik duten agintari, politiko eta abar ofizialek? Madrileko Gobernuak moratoriari buruz baino ez digu hitz egiten, eritzirik aurreratu gabe. Eusko Jaurlaritzak berak ez ei du eskuhartze-rik horretan eta Eusko Legebiltzarrak isilik dirau urteotan. Iberduerok, bere aldetik, zer esango eta ez dagokiola be-

rari horri buruzko erabakirik hartzerik, 82.ko Urriaren 24ko ebazpenaren on-dorioz Consejo de Intervención dela-koaren eskumeanean ei dagoelako zen-tralari buruzko guztia.

Partidu politikoei, bestalde, eritzirik kaleratu gabe ere, posizioak hartzen di-tuzte. Arzallus berraukeratua betidani-ko pronuklearra da eta Iberduerko goi—ejekutiboa den Gerenabarrena ABB lehendakari eta, ondorioz, EBB-ko partaide izendatu dute.

UGTko partaide eta Wabcok Wilcox enpresako Lehendakari dagoen M. Fer-nandez Garcia—Larubiak, Lemoiz abia-razi gabe izatea tamalgarria dela adie-razi zion El Nuevo Lunes kazetari.

Laburtzeko, ez du inongo ezain orga-nismok erabakirik hartu auzi honi bu-ruzkoan. Isiltasun hau ez da, bistakoa denez, halaxe dela—eta sortu. Bada hor estrategiaren bat, adibidez, azken unea heldu arte inortxo ere ez mogitzerik lortzerena, bapatean eta zaratarik atera gabe moratoria kendu eta aurrera egi-teko. Zer esanik ez, Lemoiz—koa orain

Bobbi Galdos

(*'Sagararak' natur taldekoa*)

Lemoiz eraiki zutenean horren aurkako eritzia eman genuen, gaurkoa lako xahuketarik ez daukan gizarte ezkontsumistaren aldekoak bait gara. Ikuspegi horretatik abiatuz gero ez dago zentral nuklear ez termikoren premiarik. Lemoiz, Garoña eta gainontzeko nuklearrak zarratzeko dira, zeren Chernobylen ikusi dugun lege zentral horien kutsadurak mundu osoan dakartza ondorioak. Kutsadura erradiaktiboa dagoeneko ez da estatu bakarraren arazoa, mundu osoarena baizik.

Hala eta guzti, ADENAT eta Green Peak bidea erakutsi dute gaur egungo kementa sortzeko nuklearretara jo barik. Nuklearrak ezezik termikoak ere ordezkatu behar ditugu, euri azidoa eta kutsadura ugari ateratzen dute eta. Keinena sortzeko garatu egin behar dugu zentral hidrauliko txikiak eta berrizterrezak diren gainontzeko kementen iturriak.

Antton Azkona

(*Inginaria eta biologoa*)

Lemoiz, izugarrizko hazkuntzan zegoen gizartean oinarritzen zen. Hazkuntza hori behera etorri da. Energia elktrikoaren kontsumoa nahiko behera joan da, Lemoiz planteiatu zenean baino beherago.

Lemoiz planteaitu bazen kontsumo handiago bati erantzuteko eta kontsumoa behera joan bada, ze zentzu dauka energia elektriko gehiago fabrikatzeak?

Gure gizartearen problema ez da energia falta izatea, energia sobera eta merkeegia izan dugula baizik; eta eskerrak horri ekosistema osoa esplotatu izan dugu.

dagoen honetan badago, egon ere, ez dago kasualitate hutsaren ondorioz. Oraingo honetan aipatu gabe utzitako herri borroka, zein borroka armatua, zein bien aurka dihardutenek hordago gogorra bota bait dute jokaldi horretan.

Bestelako instalakuntza erradiaktiboak

1985.eko Urtarrilaren 1ko datarekin, Consejo de Seguridad Nuclear delakoak argitaratu zuen txostenaren arauera, 115 ziren, Hego Euskal Herrian, instalakuntza erradiaktiboak, hala nola, mediku kontsultategietan, hospitaletan eta industrietan. 125era igo zen halakoen kopurua hurrengo urterako. Denetara, 6.000 inguru ei dira erradiazio ionizakorreren eraginaren menpean diren langileak.

Negargarria ei bada ere halako instalakuntzen egoera, badago datu kezkarriagorik ere. Kontuan izanik 20.000ren bat X—izpi aparailu dagoela

Aurtengo abenduan bukatzen da moratoria, eta erabakia apirila-maiatz aldera hartuko dela espero da.

estatuaren luze—zabalean eta lege z 200 baino ez direla erradiaktibo onartu, inongo kontrolik eta baimenik gabe diharduen instalakuntza erradiaktibo piloa izan bide da gure artean. Zer esanik, halakoek duten arriskua da hainbat izaten gaita beraien eragin—eremuaren barruan, inolako aurrearretarik gabe, gure osasunarentzako kaltegarriak diren ondorio eta guzti.

Medikuntzaren ihardun—eremutik kanpoko instalakuntzei buruz, eta aurrerago ARGIaren zenbait aletan argitaratu zenez, akats itzelak dira. Inbentario ezak, esate baterako, edota garraibide eta kantitate pilatuekiko kontrol eza, hondakinen bilketa eta ebakuazioari buruzko berririk ere ez dagoelarik gehientsuenetan, auzi honetan ezezik antzekoetan ere (gogora Muskiz—en gertatu azken istripua).

Kasu guztietan arretazko babes eta blindaketarik gabe ihardun ohi da, ja-

rrera honen ondorioak ikusten direlarik 85.eko bigarren seihilebetakoan 85 langilek gairiditu zuen erradiazio ionizakorreren aurkako araudiak ezarritko goi—muga gairiditu zuelako datuan (50ms—urteko=5rem—urteko).

Eskuetara heldu zaizkigun berri eta salaketen artean, idatzi gabe geratu dira baten batzu, hala nola Pasaia eta Bilboko portuen bidez garraiatu dela materiale erradiatiborik, Udal Arduradunek inongo esku hartzerik ez dutelarik, lege z, horretan; edota hortxe dugun Garoña horrenak. Baina aurrerantzean ere emango dute zer esanik franko Energia Nuklearraren auziak igortzen dituen eztabaida eta borroken txinpartek. Erreturak iragartzen ditu urte berririk.

ERMINE MADARIAGA

EDORTA JIMENEZ

INAKI GOITIOLTZA

Lanpostu berriak betetzeko deialdiak egitea ez da nahikoa

Posta zerbitzua ezkutuko birmoldaketa bat jasaten ari da

Azkenaldi honetan ez dabil batere fin posta. Eskutitzak ez ezik, ARGIA bera eta beste aldizkariak berant iristen ari dira harpidedunen etxeetara; komunikabide merkea denik ezin ukatu baina jendeak ziurtasun eta efektibitatea eskatzen du. Egungo egoerak gauzak hobeagotzeko borondaterik ez dagoela eta posta publikoaren suntsipen plangintza bat praktikan ipintzen hasia dela adierazten du.

Gabonetako posta kopuru dexente bat banatzeke dago oraindik. Nafarroan 350.000 eta Gipuzkoan 100.000 inpresu, beren destinetara noiz iritsiko zain, posta bulegoetan daude. Gipuzkoan soilik, funtzionarioen %40a trasladatu eta 75 langileei kontratua amaitzen zitzaieenez, lanik gabe geratu dira, zerbitzuak hondamendi egoera bat jasaten duelarik. Adibide bat aipatzekotan, Zumarragakoa aipatuko genuke: zituen hiru postarietatik, bi lanik gabe gelditu dira eta hirugarrena bajaz aurkitzen da.

Postaren azken asteotako egoera larriak arrazoi soil bezain zehatz bati erantzuten dio, Estaduan 2.060 langile

kaleratuak izan dira eta 1.400 berri kontratatzeko asmoa dauka Administralgoak. Era berean, aurrekontuetan langileak kontratatzeko zeuden 4.000 milioi pezetetatik 800 milioietara murrizteko erabakia hartu da. Iruñeko langile asanbladarentzat, «Administralgoa heriotzera bultzatzen ari da Posta zerbitzua, emeki baina heriotzea da azken patua».

Langile hauen ustez, «aurtengo gabonetan ia azkoetan baino askoz posta gutxiago izan da, benetan susmagarria; gure eritziz, sasoiak honetan normalki beharturik sartzen ditugun ordu extrak ez ordaintzeko, Zuzendaritza Oroko-

rrak zenbait bulego zentraletan posta erretenitu du, posta honi irteera orainxe eman diolarik».

Arestian aipatu bezala, Administralgoak 1.400 lanpostu betetzeko deialdia zabaldu baina azterketak gainditzeko dituztenak apirila edota maiatzaren inguruan hasiko dira lanean, ez lehenago, gutxinez praktika ikastaro bat burutu behar bait dute.

Salaketa kanpaina bultzatu langileek

Posta zerbitzuaren ospe kaskarra ez da postarien axolagabekeriak edota hauen borondate txarrez erdietsi, zerbitzu sozial hau azpiegitura eskas batez baliatzen da eta langile hauek ez dute ia tresneria berririk eskuratu azken urteotan. Bestalde, postaren egoera tamalgarria ikusirik, ez dute mobilizapen deialdirik zabaldu, «greba edo zerbaileginez gero, benetako hondamendi bat gertatuko litzateke, ez dugu PSOEn jarrera bera hartuko, ez bait gara gu Posta zerbitzua zulora eraman nahi dugunak, baina Administralgoaren jarrera salatu behar dugu, zerbitzu pribatu baten alde apostu egiten ari bait da» adierazi dute langileek.

Gaur egun dugu Posta zerbitzua sistema zaharkitu eta kapitalista batetan

Herri askotan Gabonetako posta oraindik zakuetan eta banatzeke dago.

“ Zumarragan zeuden hiru postarietatik biri kontratua amaitu zaie eta hirugarrena bajaz aurkitzen da ”

oinarritzen da. Eskutitz pertsonalak, hau da, oporretan, bidaietan, sendia agurtzeko idatziriko izkribuak etab. eskutitz guztien %10-20a izanen dira. Gai-nontzerako inpresu guztiak ekonomia kapitalistak mugitzen dituen negozioez eginikoak dira. Hau da, propaganda, iragarki, faktura... eta abarrek %80-90a mugitzen dute.

Errentabilitasun erizpideak soberan

Inolako zerbitzu publikoetan ez dira errentabilitasun erizpideak jarraitzen

Postaren egoera larri honetan, postari bakoitza bi edo hiruren lana egiten ari da.

baina Postan ematen ari den kaleratze, langile fijoen trasladaketa eta saneamendu politika honek horixe adierazten du. «Estaduari Aurrekontu Orokorretatik atera behar da dirua; gure zerbitzua merke, azkar eta eraginkor suertatadain, horregatik ezin da diru etekinik espero honelako zerbitzu batetik».

Postaren efektibitatea ikusirik, bankuek, multinazionalak eta enpresek

ere bai, premiazko zerbitzuren bat behar dutenean, beren komunikabide pro-piotara jotzen dute, posta arrunta bertan behera utziz, hala nola telefax-a, burofax-a, telex-a... etab. Zerbitzu guzti hauek, puntako teknologiazkoak alegia, Telefonikaren (erdi pribatu, erdi publiko) eskuetan utzi da, Posta zaharkitua geratu delarik.

Bestalde, Postak orain arte, Estaduko Aurrekontu Orokorretatik hartzen zuen dirua har dezan (Posta funtzionala izateko birmoldaketa izugarri garesti bat egin beharko litzateke), Telefonika antzeko enpresa erdi pribaturen bat sortzea komeniko litzaioke Administralgoari, errentabilitasuna erdiesteko. Diru publikoa lukeen enpresa pribatu baten erizpideak jarraituz, berehalako birmoldaketa egingen litzateke.

Desprestijio kanpaina

Hau honela, Iruñean postariak eskeinitako prentsa aurrekoan ziotenez, «Zuzendaritza eta PSOE gobernuaren erresponstsalitatea da egungo egoera, batez ere, honelako egoeren bila dabil-tzalako, postaren izena lur jota utzi na-hi dute, posta zerbitzu on baten salba-zioa enpresa pribatuetan datzala ikusi arazteko. PSOEek gobernu lortu

zuenetik jarrera suntsitzaile bat daradama posta publikoarekiko, desprestijio kanpaina bat». Guztia gastu publikoa murrizteko asmoz.

Baina Estatu Espainoleko konstitu-zioak agintzen duenez, komunikabi-deen monopolioa estadurena da eta pri-batizatzeke urratsak eman ahal izateko marko hori aldatu beharko lukete. Eta hori gertatzeko lehen baldintza ematen

Iñaki Gil de San Vicente (LAB): «Austeritate ofentsibari nola kontra egin da problemetako bat»

LABen indartze eta hazkunde prozesuak inzialitza berriak hartzen du sindikatoa, baina inzialitza hauek konpondu behar diren arazoak, ikasteko gaiak eta estudiantu behar diren legeak ere badora. Administralgoaren kasuan, garbi ikusten da hau. Correos-en kasuan garbiago oraindik: LABek landa legal korapilatsuetan sartu behar bait du, lan handi eta zailak eginez —eta horretan ari da.

Correos-en lan egiteak LABi sortzen dizkion arazo orokor eta zehatzak honako hauek dira: Bat, gizarte klasistan bezala klaserik gabekoan ere, giza komunikazioaren egitura sozialaren ulerpen estrategikoa. Bi, Correos-eta-

ko lana kapitalaren berproduzio prozesuaren barnean ulertzea. Hiru, burgesiaren joera zeregin hau kapital pribatuaren eskuetan uzteko, Ontasunaren Estatua baztertuz. Lau, hein bateko pribatizazioa eta guzti, Correos-en izaera politiko eta militarra, estatua- ren zentralismo eta inperialismoaren planen arabera. Bost, nazio zapalkuntza tresna gisa Correos-ek betetzen duen funtzioa, hizkuntz inposaketa, etab. Sei, Euskadiko Correos-en funtzio berezia, erregio marko batean eroso sentitzen den burgesia autonomistaren eskuetan. Zazpi, NAEMen alternatiba Correos-i buruz, eta bere kokapena prozesu askatzaile batean. Zortzi, esandakoak kontutan izanik,

erreibindikapen independentista eta sozialistak egiteko bideak. Bederatzi, Estatuko Correos-eko langileekiko harremanak. Eta hamar, Correos-en barneko borroka eta lan erreibindikapenak.

Momentu hauetan, aldiz, problema nagusia hirukoitza da: batetik, LABek bereganatu dituen hauteskunde emaitza positiboak nola egituratu, eta nola zabaltzeko bidean ipini; bestetik, Correos-en barnean Estatuaren austeritate ofentsibari nola kontra egin bertako langileok; eta hirugarrenik, LABeko partaide eta lagun berriak beren sailetan eta egitura territorialetan nola integratu. Hiru ardatz horien inguruan ari gara lanean.

Langileek jarrera moderatua azaldu dute hondamendia handiagotu ez zedin

ari da: Posta lur jota ikustea, hau da, inbertsiorik ez egitea. Honela, edozein herritako postariak gehiegizko zama (Europako edozein herriko postariaren zama bikoitza darama estadukoak), tresneria zaharkituarekin eta ia 'destajuz' lana egiten ikusi ahal izango da.

Postari hauen lan baldintzak, posta zerbitzua bera bezala, urtetik urtera txartzen ari dira, geroz eta postari gutxiago dago, ondorioz pertsona batek baten edo biren lana egin behar du, 'destajuz' lana eginez edota bestela, Ad-

ministralgoaren jarreraren arabera, ordu extrak sartuz. Kontraturiko langileek eskubide gutxiago dute, langile pasiboetan bihurtuz, eta zerbitzuaren kaltegarako, konpetentzia pribatuari oneriztia ematen dio.

Lan frango empresa pribatuak

Entrepresa pribatu hauen gorakada, Postaren beherakadarekin batera eman da. 'Seur', 'Mensajeros'... eta honela-

koak, sarritan posta zerbitzuarekin zeri-kusi duten edota izan duten pertsonak sortu dituzte. Entrepresa pribatu hauen zerbitzuetaz baliatu nahi duen edonork ondotoxo ordaindu beharko du baina efektibitatea eta bizkortasuna ziurtaturik dauka.

Azken bolada honetan entrepresa hauen furgoneta eta motorren «boom»a kaleetan dakusagu eta hauen etorkizuna oparoa dela esan daiteke, «furgona gehienetan iratiak ipintzen ari gara, diosku Seur entpresaren lanean diharduen langile donostiar batek, bezeroak zentralera deitu eta handik minutu gutxitara honen etxean azaltzen gara. Bizkortasuna eta garantiak dira guk eskinitakoak».

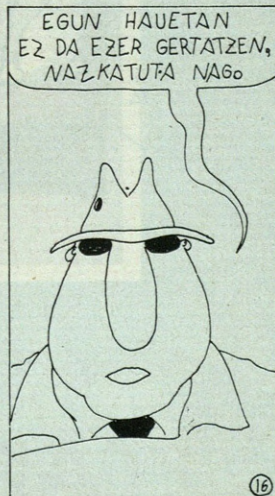
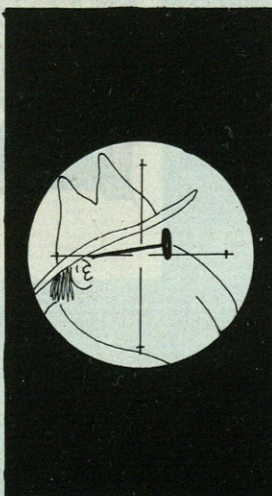
Baina postariak bezalaxe, destajuzko lana egin behar. Langile hauek autonomo gisara aritzen dira eta Donostiako zonaldean lan egiten duen honek kondatu dizkigu bere lanaren gorabeherak, «hamarren bat ordu egiten dugu lan ategunero, larunbat goiza barnean delarik, eta furgonetaren gastu guztiak, gasoila, aseguruak... dena, gure kontu doa. Bestalde, hilean 100.000 pezetatik gora irabazten dugu».

Banaketan diharduten langileak autonomoak izan ohi dira baina bulegariak entpresaren langileak dira, eta antza denez, geroz eta bulegari gehiago kontratatze ari dira, hau da, postarekin suertatzen den ez bezala, azpiegitura sendotzen ari diren entpresak dira, pribatu hauek. Sintomatikoa.

N. ARRASTOA

BOKARTA

Morau
Txeroki

DISEINU BAT

IRIZARREN DRAGOI modeloa

GOI MAILAKO

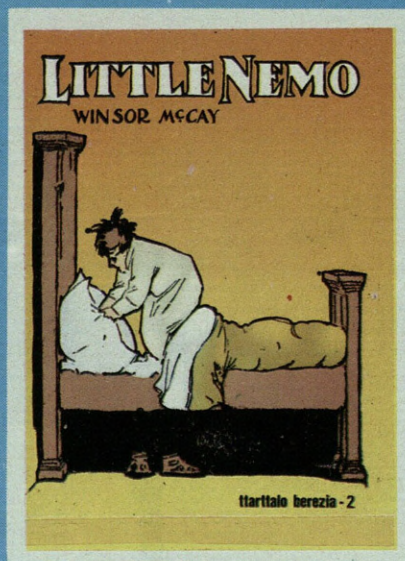
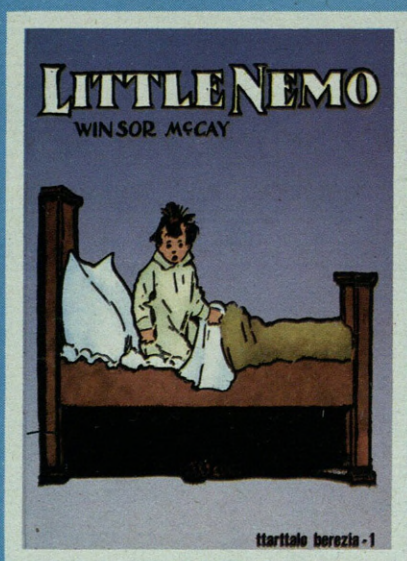

Capazitatea,
konforta eta diseinua,
IRIZAR
kalitatearen zigiluarekin.

IRIZAR

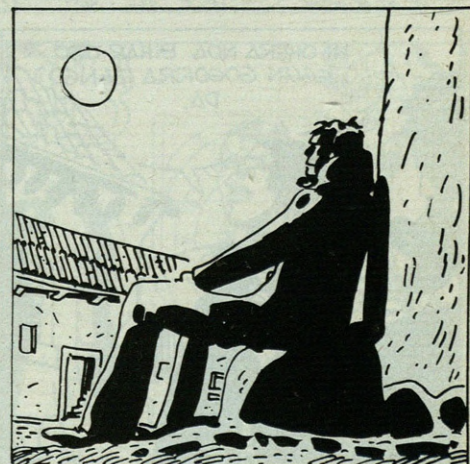
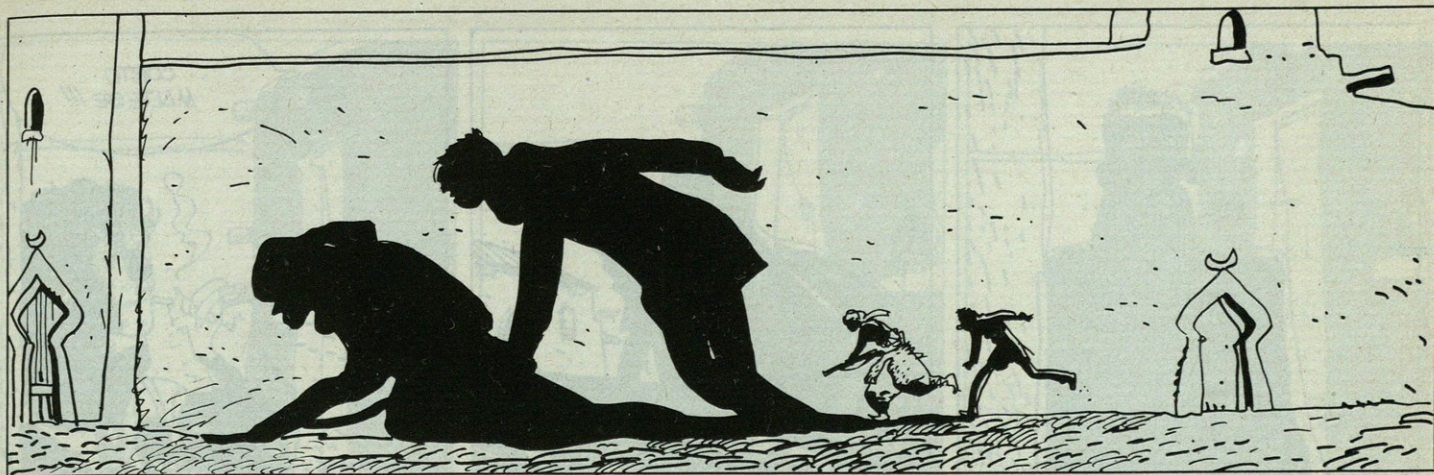
Barrio San Andrés, s/n. ORMAIZTEGI Gipuzkoa Tel. (943) 881900 - Telex 36670 IRKAE

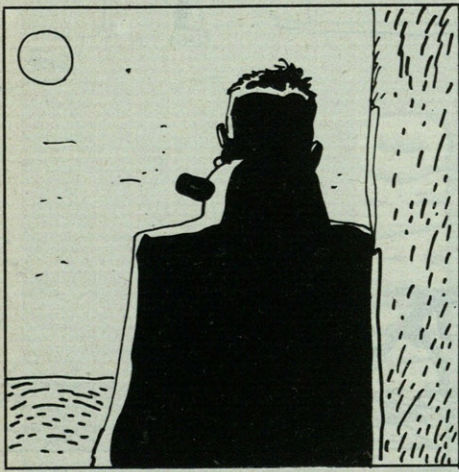
EZ UTZI IRAKURRI GABE

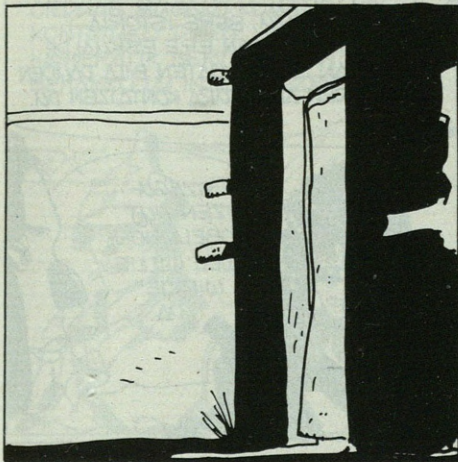
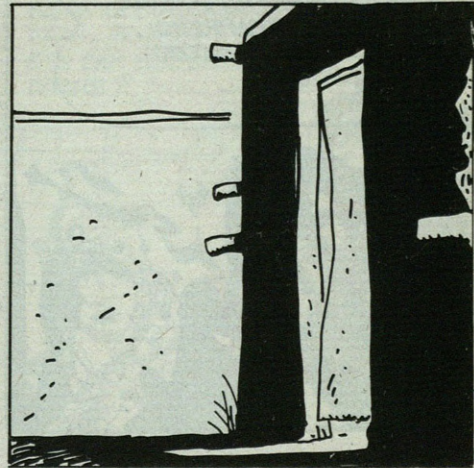
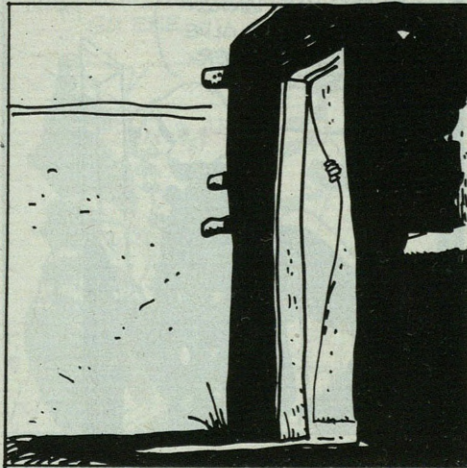

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

...EMAKUMEZKOAK ERE EZ DIRA PERTSIARRAK. NORTZU ZARETE ZUEK?

KASUALITATEZ GAIDE HEMEN.

HARA KOINZIDENTZIA, GU ERE...

BAINA EZ DIDAZU ERANTZUAN... NORTZU ZARETE ETA ZER EGITEN DUZUE?

IXTORIO LUZEA DA...

ORDUAN MUGAKO KOMANDOARI KONTATUKO DIOZU... ETA HASIERATIK BERTATIK IZAN BEHARKO DU INTERESGARRI...

... BESTELA EXEKUZIO PELOTOI BATEN AURREAN BUKATUKO DUZU.

BAINA ZUEK "GOARDIA GORRIAK" HORREN OKERRAK ZARETE?

HORI BAINO TXARRAGO!

ESAIDAZU, EZ ZARA INOIZ ERRUSIAN EGON? IKUSI ZAITUDALAKO INPRESIOA DAUKAT...

ERRUSIA ETA MANTXURIAREN ARTEKO MUGARAINO JOANA NAIZ... DAURIYAN...

TIRA, TIRA... GOGORATZEN DUT. UNGERN KANEN INBITATUA ZINEN. BAROIAREN DIBISIO ASIARREKO KAPITAINA NINTZEN ORDUAN...

ETA ORAIN BOLTXEBIKEEN TENIENTEORDEA ZARA: HORI KARRERA!

NAHIAGO IZAN DUT BIZITZEA. UNGERN BAROIA-REKIN SEGITU IZAN BANU HILIK NENGOKO BERA BEZALA... BADAQIZU IHAZ FUSILATU ZUTELA?

BAI...ZERBAIT ENTZUN DUT...

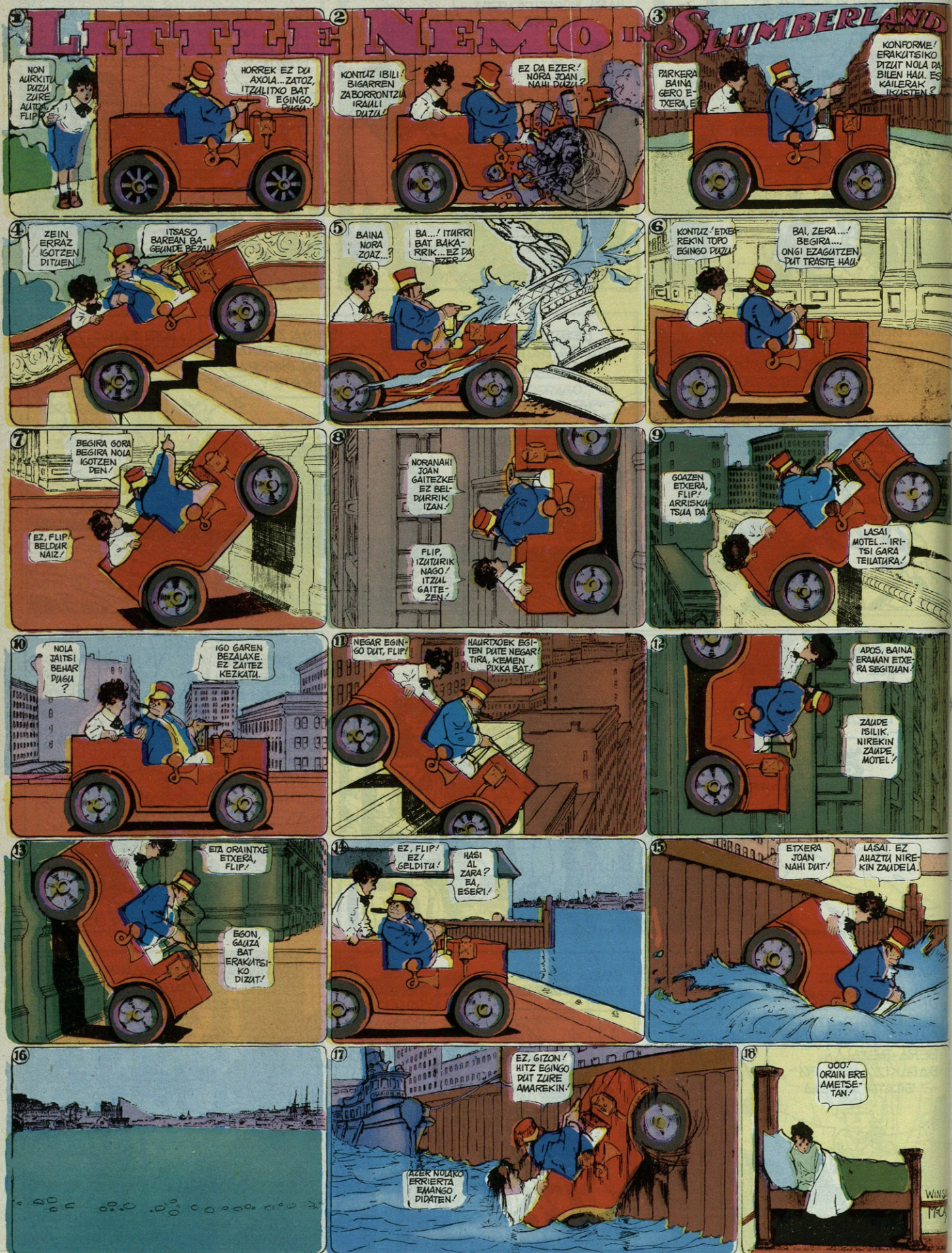

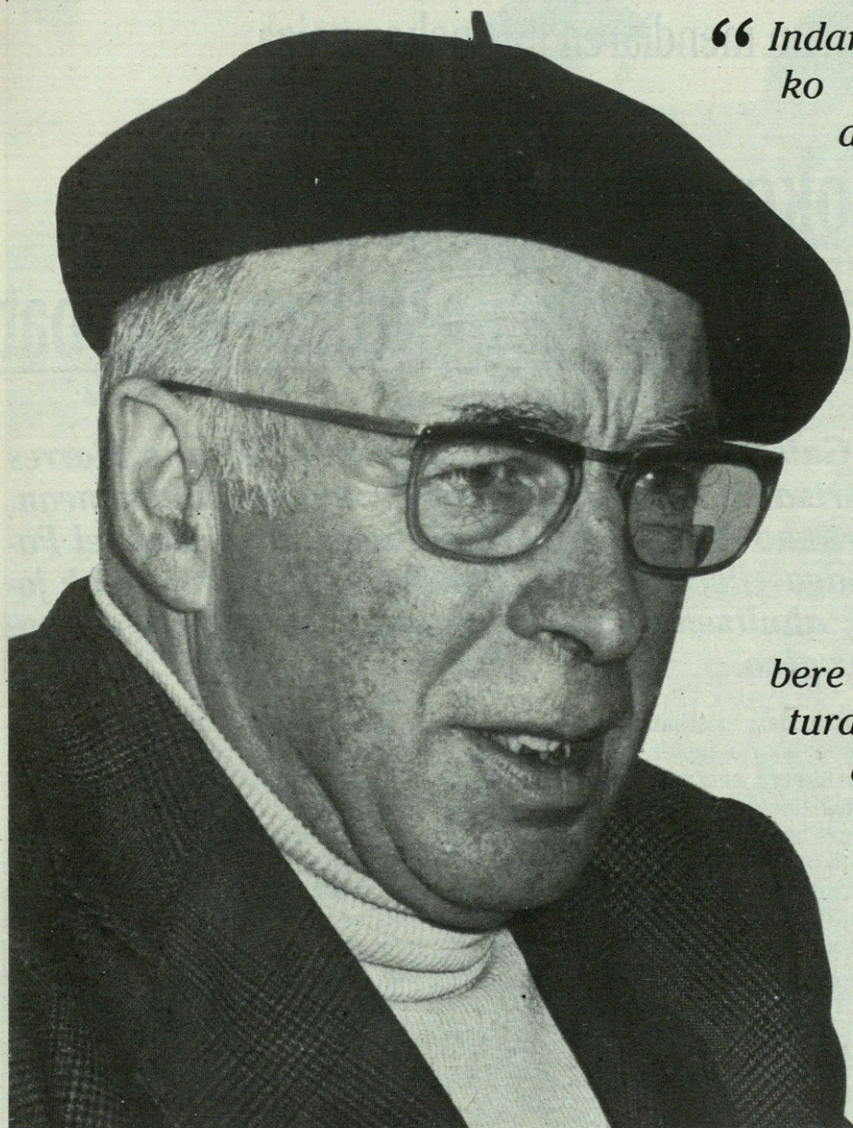
HANDIK GUTXIRA, MUGAKO POSTUAN...

KAMARADA KOMISARIA, ROSSIANOV NAUZU MUGAKO GOARDIA GORRIKOA...

KEMKOUTZ HERRIA, ALMUTH BERRIA, GUTIZ HUTSIK AURKITU DUGU... EKARRI DIZKIZUDAN HIRU MERKATARI ATZERRIK IZAN EZIK...

“Indarkeria aizu dela, baina babesko bide guztiak entseiatu ondoan, ikusten bada, ez dela bertze salbabiderik. Ez da Elizari jujatzea, bainan gizoneri, noiz den borroka armatuan sartze-ko ordua. Gizonen jujamenduak desberdinak izan litezkeela, behar dugu onartu”.

“Bakotxak eginbide duela bere populua zerbitzatzea (Kultura, politika, bertze edozer aldetik). Errespetatu behar duela bere lagunak hautatu duen zerbitzatzeko moldea. Artzainari, aizu ez zaiona da bakarrik, bere ardien etsai bilakatzeta edo hetarik baztertuz bizitzea”.

Piarres Lartzabal,

muga ororen gaineratik

Langile eta ne-
kazarien aldeko bo-
rrokan ziharduela
eta, Hazparnetik
bota nahi izan zu-
ten bertako no-
bleek, azpi joku ba-
ten bidez, Santa
Krazira

Txillardegia: «Bere hiletetan, azken garaipena lortu»

BERE arrakasta handiena, eta be-
rak seguruen espero ez zuena,
Baionako gotzaia bere elizkizune-
tan egotea izan da. Ez ditu honek
bere predikuan esan, noski, Aita
Lartabalek esango zituenak baina
gotzaia hor egotea bere azken ga-
raipen txikia izan da. Borrokalaria,
abertzale eta apaiz fina izateaz
gain, esan behar da euskaltzale po-
rrokatua zela; teatro eta politika
mailan kontribuzio garrantzitsu bat
egin du euskararen alde, hartu bes-
terik ez, 'Enbata'n ateratako edito-
rialak. Horiek bildu eta liburu bate-
tan argitaratzekoak dira.

Angel Arregi: «Iparraldeko gizon lehena»

LEHENENGO, apezka zen. Aita
Lartabalek bere jakinduria,
nortasuna eta argitasuna Euskal
Herriari eskeini dizkio. Bere bizi
guztian arazoak izan dituen perso-
na izan da, borrokalaria sutsua ale-
gia; Zokoara diru apurrik gabe igor-
ri zuten eta eleiza eraikitzea lortu
zuen. 'Anai-Artea'n ekipo gisa ari-
tzen ginen eta guztiok oso loturik
bizi ginen, horregatik Iparraldeko
gizon lehena izan dela deritzot, de-
nean. Hartu bere testamentua eta
konpara ezazu Ajuria-Enean orain
egin duten antolamenduekin,
hortxe duzu diferentzia.

Larrun mendiaren itzalpeko apaiza

Zokoako apaiza, Euskadiko kulturan eta politikan argi bat

Gaisoaldi luze baten ondoren hil da aita Piarres Lartzabal Zokoako bere parrokiaren aldamenean. Orduko BVEko «inkontrolatuek» Joxe Manuel Pa-goaga «Peixoto» tirokatu zutenean tronbosisak jo-ta, ahultzen joango zen gorputzez lehenik eta bu-ruz gero.

Orain dela urte batzuk ARGIAko ka-
zetariei aitortu zenez, berekin eraman
ditu lurpera euskal historiako hainbat
gertakizunen klabeak. Hemen utzi du,
ordea, bere lana, kultur arloan bezala
politikoan burutua. Erreferentzi puntu
beharrezko bat da bai Ipar Euskadiko
abertzaletasun berria ezagutzeko eta
bai euskaldunon azken urteok ulertze-
ko.

Azkaineko baserritik apezgora

Piarres Lartzabal 1915eko maiatza-
ren 7an jaio zen Azkainen. Artzain po-
breen seme, zazpi anai ziren famelian.
Uztaritzeko eskolan egin zituen bere
aintzin ikasketak, gerora Baionako
apezgaitegian sartu zelarik. Parisen sol-
dadutza, non erizain ikasketa batzuri
ekin zion diploma bat lortuz; diploma
gerora erabiliko zuen, 1936ean hain zu-
zen, «Gurutze Gorri»arekin bat, Estatu
Espainoleko guda zibila zela eta zauri-
tuak laguntzeko.

1939an egin zen apaiz, Hazparneco
herriko erretoretzan 12 urtez arituz on-
doren. Sasoi honetan hasiko da Piarres
bertako sindikalismoa errautsetatik piz-
ten, langileen aldeko sindikatu bat sor-
tuz denborarekin (sindikalismo katoli-
koa Iparraldean sortu zuen lehena dugu
Aita Lartzabal). Bera ezagutu zutenen
hitzetan, «beti eta lehen apaiz eta gero,

jende xumearen aldeko porrokatua ge-
nuen».

Ez omen zen lantegiko nagusien be-
giko, gorritzat hartua zuten hain zuzen,
langileen defentsan eta nekazarienean,
altzatzen bait zuen botza betire, nola
legeak hala erregelak errespeta zitezen
eskatuz haiei, eta zekiena erakutsiz eta
kontseilatuz langileei. «Lantegietan na-
hiz famelian aplika itzazue esanda-
koak» esan ei zien Aita Lartabalek. Ez
zion bizitza osoan ekite honi utziko.

Alemanen hatzaparretatik Erresistentziara

«39an egin nintzen apez. Baina urte
horretan gerra hasi zen, eta Parisen 'in-
firmier' diploma aterea nuenez, solda-
du infirmier bezala eraman ninduten»,
zion 1983ko urrian ARGIAk plazaratu
zuen elkarrizketan. 40ean sartu ziren
Alemanak Paris-en, Lartzabal preso
hartuz. Alemaniara eramango zuten,
handik Txekoslovakia eta gero Polo-
niara. Lan bortxatueta sartuta, «tra-
vaux forcés», aritu zen denbora batez
gaisotu zen arteraino. «Polonian gaiso-
tu nintzen, eta ni bisitatzea etorri ziren
'Gurutze Gorri'koak, Suizatik. Han
gaizki ikusi nindutelarik, ez nintzela
sendatuko esan zieten Alemani, eta
hobe zutela ni berriro etxera bidal-
tzea». Gogo onez gogoratzen zuen Sui-
zan egon zenekoa, Leman lakuaren on-
doan, biziki ongi tratatuta.

Sendatu ostean, Suizatik hanka egin eta Lyonetik paseaz Hazparnera eramane zuten zuzen-zuzen bere urratsek, herrian ixilka sartuz. Erresistentzia frantsesean lan egin zezan etorri omen zitzaizkion lagun batzuk, «*armada berri bat muntatu behar bait zen, lehengoa fini bait zen*», gogoratzen zuen. Hiru urte eman zituen Erresistentzian.

Apaiza zenez, egunez nahiz gauez ibiltzeko baimena lortu zuen Gestaporen eskuetatik, baimenaren bidez makina bat judu, Ingeles, denetarik, alemandarren hatzaparretatik salbatuz. «*Hola egon ginen muga-lanean gerla bukatu artio*». Ongi ikasi zituen bai, mugaren gora-beherak, «*ez dut uste askok nik baino hobeki ezagutu duenik!*», aitatu ohi zuen.

Aski farregarria zen garai hartaz kondatzen zuen pasadizu bat: «*Banentorren ni mugatik, halako batez, gauez, Hazparne aldera. Bide guztiak alemanez hartuak ziren. Eta nik nola sar ez nuen ikusten! Bideskan nindoala, horretara, zentinela topatu dut, mozkor-mozkorra! Hura poza! Banoa ni pasatzera, eta horretan lepotik heldu nau: 'maite zaitut neska', ata halako alemanez —ordurako ongi xamar menderatzen zuen alemana Piarresek—.*

Ilunpe hartan deusik ikusten ez zelarik, eskua sartu du bularren aldera. Eta orduan ohartu da ez nintzela ni neskata maitagarri hura! Eta ni, alemanengandiko mila barkamenduren artean, etxera joan naiz lasai!.»

Mattin Karrere: «Apez artean ere beti borrokan»

APEZ artean ia bakarrik beti borrokan aritu den apez honez gogoratzen dudana, beste mila gauzaren artean, Euskal Herriari eskeini dion bere nortasuna izan da, kontzientzia harrerazi dio, beste populuen artean 'zure nortasunak behar du bizi', zioen. Maila guztietan lan egiten zuen gizona genuen, errefuxiatuen alde borrokatzeaz gain, ijito eta zokotuak ziren guztiei dirua, janaria, zuen guztia eman ohi zien. Bere buruaz irri egiten zuela zirudien sarritan baina teologia mailako gauzatan eta, indar handiko hitza zuen gizon bezala gogoratzen dut.

Daniel Landart: «Gauzak egiten handi, izatez ttipi»

LAFITTE bezala, mugaz bi aldeetako euskaldunak batu izan ditu. Mintzairari lotua zen, mintzaira zerbitzatu du. Eremu orotan, gizon agertu da, beti aurrerakoi, herriarengan sinesten zuelako. Frantses armadan, erresistentzian, hiru urtez aritu zen baina Aljeriako gerlan frantsesak salatu zituen. Nahiz bere burua arriskuan jarri, sinesten zuenaren alde beti borrokatzen zuen horietakoa zen. Gauzak egiten handi, izatez ttipi. Idazle oparoa izateaz gain, bere lau edota bost antzerki lan beti antzestuak izan ahango dira.

«**D**ena dago paperetan eta ongi bilduta. Hori izan da nere testamentua. Beste hau erantsirik: ene begiak, balio badiote, Peixotori uzten dizkiodala»

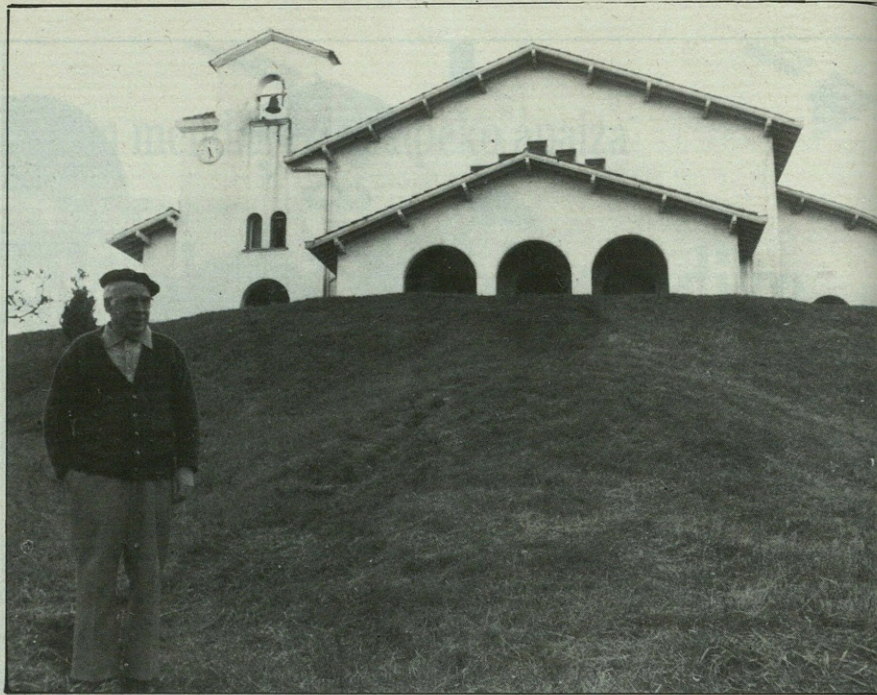
Pierre Halsouet: «Bere antzerkian herriko bozek zuten protagonismoa»

GURE zuzendari izan arren, lagun mailakoa genuen. Aktorea bere sentimenduekin uzten zuen eta gero, aholkuak eman ohi zituen. Orduan Iparraldean ez zen antzerkirik, antzerkigintza errekatik ateratzea izan zen bere lan baliotsuena. Euskararari inportantzia handia ematen zion, hitzak ongi ahoskatu behar ziren. Bestalde, bere piezetan herriko bozek zuten protagonismoa, irudimen handia izan arren, oso errealista zen, herriko bizia zer zen ondo erakusten saiatu zen. Herriarengan ikusten zituen nabardura guztiak izkribuz adierazten zituen.

Marc Legasse: «Apaltasuna bere eguneroko jarrera»

ASKAPENAREN teologotzat daukat. Soldadu bat, antzerkigile aparta eta erakargarritasun itzeleko apeza izan da. San Francisco de Asís-en antza handia zuen. Handikerietaz beti urrun, apaltasuna zen bere eguneroko jarrera, herritarrengan lortu zuen izena alde batera utzi, eta ez zuen inoiz Baionara postu goren baten bila joan nahi izan. Bere Zokoan lurperatua izan nahi zuen, lurrarekin bat egin eta halaxe suertatu da. Talento, umore eta argitasun bizkorreko honelako beste gizon bat kausitzea zail dugu. Kasu bakarra benetan.

Berak jarriko zituen «Enbata» taldearen oinarri ideologikoak, euskal mogimendu nazionalista eta Europear federalista bezala definituz

Bere eskuz egindako eliza aurreko belazean, txapela buruan eta umorez topera.

Gerra bukatzean sekulako ohoreak eskaini zizkioten, «Commandant» izendatuz. Halere, gogorki mintzatzen zen Aita Lartzabal Frantziako armadaz, ez zuela fitsik jakin nahi esanez behin eta birritan. *«Sobera kalte egin bait die Admistrazionek euskaldunei. Eta hortakotz nere testamentuan emana dut debekatzen dudala frantses bandera batekin eramatea, euskal ikurriña batekin eramateko».*

Sindikalista eta apaiz baztertua

Gerra bukatu eta Hazparnen geratu zen apaiz, ez betirako, noski, 1951ean Zokoara bidali eta apaiz jarri bait zuten bertan, elizarik ez zela eta, bat eraikitzeo aginduz. Zigor moduan atera zuten Hazparnetik Piarres Lartzabal, nahiz pobre nahiz langile edo nekazarien alde borrokan iharduteagatik, haserre zituelako bertako nobleak.

Zokoara bidali aurretik Santa Engraziara igorri nahi izan zutela maniobra baten bidez diote garaiko kronikek, bere erretoreak erabaki horren kontra bihurtu eta bere dimisioa eman ziolarik orduko apezpikuari. Orduan konprenitu omen zuen apezpikuak azpi jokoa izan zela nagusiengandik Lartzabal apaizaren aurka. Erabakia atzera bota eta ez elizarik, ez apezetxerik ez ze-

goen Zokoa izeneko herrira joateko aukera eskaini zioten. Lartabalek baietz segituan.

Orduan Zokoa ez zen oraingo itsas bazterreko herri txukun eta polita. Bertako jendeak ingurukoentzako ospea zeukan erdi ijito edo buhame, jende arruntak zirela, txiroak, batere ez eliztarrak. Aitzurra eta pala hartuta egin zuen eliza, han-hemenka dirua bilduz, eskea eginik... *«Dirurik ez bait nuen, medikuek lan bat eman zidaten: enfermero lana hartu nuen, eta hasi nintzen jendea tratatzen, indizioak egiten eta».* Eta gero apezetxea. Zera argitu digu bere lagun mina izan zen Roger Idiart apaizak: *«Zazpi urte egon zen sala txiki batean eta han egiten zituen denak, bere bulego, lo, idazlanak egin...»*, apezetxea egin aurretik. Jendearen gainean beti, kontseilulari aparta eta lagun zintzoa, ondo jakin zuen garai hartan ere Zokoatarrak parrokiara gerturatzen.

Hemeretzi urtetatik antzerkigile

«Beste askoren moduan, kulturaren bidez iritsi nintzen euskal mogimendura», botatzen zuen Aita Lartabalek bere kulturzaletasunaz eta euskararen mintzaerari egin zerbitzuaz solastatzen zen bakoitzean. 19 urtetarako, 1934ean hain zuzen, idatzia zuen jada bere le-

hen antzerki obra: «Irri eta nigar», non gerora bere antzerkigintzan hainbat eta hainbatetan lotuko zitzaion gaiaren berri ematen zigun, irria eta negarraren arteko ezinbesteko lotura horren funtsarena alegia, Shakespearearen obren modura. 1945ean, Hazparnen mordoska bat idatziko zituen, baita antzerki taldeak prestatu ere. Euskarazko 18 talde ba omen zituzten herriz-herri aritzen zirenak... Orotara berrogeiren bat antzerki lan egin zuen handietarik eta beste hirurogei bat-edo laburragoak.

«Lartzabal oso inportantea izan da Iparraldearentzat eta Euskal Herri osoarentzat», aitatu digu Daniel Landartek, urte askotan Lartzabalekin bat lanean aritutako antzerkigilea berau. Obra herrizaleak genituen Piarresenak, urte askotan Iparraldeko euskararen sostengu bilakatu direnak, betire herriaren prolematika soziala eta gizartearen gorabeherak zituela zio.

Ordurarte elizak —eta garaiko ohiturek—, ez ba zuen onartzen bai mutikoek bai neskatoek elkarrekin antzes zezaten, Landartek gogoratu digunez aurrerakoia izan genuen guzti honetan Lartzabal, txotxolokeriak zirela eta aldarrikatuz... «Hasieran irri egiteko idatzi bazituen ere (herri xehean sinisten bait zuen sutsuki), gero ezagutarazi digu historia, Matalaz, Bereterretxe, Etxahun, Bordaxuri, Ibañeta... Gure benetako historia kondatzen digute». Gizon oparoa ezin gehiago eta handia beraz Lartzabal honetan ere, «nahiz eta beti ttipia gelditu», zioen Landartek.

«Enbata»ren sortzaileen erdian

Sindikalgintzan eta herri xumearen defentsan mugitzen lehena izan bazen, eta kulturgintzan asko borrokatu bazuen euskara mintzatuaren alde bere antzerki lanen bidez batipat, ez zituen bere urrats sendoak horretan moztu. 1960ean konturatu omen zen orduraino egindako guztia ez zela nahiko, hutsune politiko nabaria jasaten zutela alegia. «Enbata»ren sorrera gertu zen.

Berak zionez, «halako batez, Ximun Haran —‘Enbata’ko lehenengo zuzendaria izango zena—, etorri zitzaidan ikustera; eta hau erran zautan: ‘Mogimendu abertzale bat muntatu nahi dut. Montzon ikusi dut. Eta Montzonek zugana igorri nau’. Pertsona batzurekin mintzatu ondoren sortu zen ‘Enbata’, hilabetekaria hastean». Zortzi ziren: Haran bera, Labéguerie, Jaki Abeberri, Burukoa, Aramendi, Davant, Mixel Epherre eta Lartzabal. «Enbata» mogimendu politikoari dagokionez, berak jarriko zituen oinarri ideologikoak, euskal mogimendu nazionalista eta Europar federalista bezala definituz.

Polemista ona zela zioten. Aljeriako gerra garaian idatzi zuen Frantziak aljeriarrak zapaltzen zituen bezala euskaldunak ere zapaltzen zituela, eta auzitegira eraman zuten Laffiterekin batera, non isun bat ordaintzera zigortu zuten: «Beti lotu izan du Euskal Herriaren prolematika mundu zabalean ger-

«Obra herrizaleak genituen Piarresenak, urte askotan Iparraldeko euskararen sostengu bilakatu direnak»

Jose Manuel Balenziaga: «Etsaiaren aurka beti lehen lerroan egondakoa

LAN humanitarioak egiten elkar lezagu genuen, gizon pragmatikoa, kristautasuna eta borroka-iraultzaren arteko sintesia aurkitu zuen, bere garairako klaribidentzat hartzen dut nik. Berak abanjelioan Jesus pobreen alde zegoela ikusi zuen eta samaritanoaren antzera bere herriaren alde jokatu zuen. Pertsona apala, bere etxea edozein errefutxiaturentzat beti irekia eta babesleku, aholkuak ematen pertsona baliotsua. Askapen Teologiaren langilea eta etsaiaren aurka beti lehen lerroan egondakoa. Gure herri pobrea ederki asko ulertu zuen apaiza.

Roger Idiart: «Azpi-joku batez mendirat bidali nahi izan zuten»

HAZPARNEN bikario zela, nik ordurarte inoiz entzun ez nuen bezala, sermoietan gai sozialak ezartzen hasia zen eta orduan sortu edota sortarazi zuen langileen aldeko sindikatoa. Komunistek Hazparnen langileen aldeko sindikatoaren atzetik zebiltzan baina ez zuten lortu, Lartzabalek, aldiz, lortu zuen sindikatu ezkertiarra erdiestea nahiz komunista ez izan. Orduan nagusiak gorria zela kexatu ziren eta azpi-joku batez mendirat bidali nahi izan zuten. Gotzaia horrezaz konturatu eta lehenagotik lau abaderi proposaturiko lan bera, Zokoa-ko eliza eraikitzea, proposatu zion. Baita segituan onartu ere.

1976ko abenduan, gose grebalariek poliziak katedraletik bota zituztenean. Bere ezkerretan Koko Abeberri.

Eli Galdos: «Konfidantza eskeintzen zuen pertsona abertzalea»

DUELA hamalau bat urte ezagutu nuen eta beti pertsona maitatu eta maitagarria izan da. Abertzale moduan ezagutu nuen eta beti miretsi izan dut ihesi joan diren pertsonenganako zuen arretoa. Franco garaian eta beranduago ere, errefuxiatuen alde egin duen lana eskertu behar zaio. Beregan joaten gine konfidantza eskeintzen zuen pertsonatzat hartzen genuelako. Larri geundenean berarekin berba egin eta lasaitu egiten zinen. Bere esku-bideen alde borrokatzen zuen apaiza izan da. Benetakoz gizon abertzale handi bat, pertsona on bat.

Maurice Borthayrou: «Hazparden iraultza sortzen ari zela zioten»

BETI eta lehen, apez zen eta gero, jende xumearen alde genuen. Beti miatu ditu jende honen aldeko erregelak eta legeak. Berak ikasi eta guri erran zizkigun gure lantegietan eta familietan aplika genitzan. Gure eskolatzailerak eta kontseilariak genuen eta ez zen lantegietako nagusien begiko, horregatik mila arazo sortu zioten. Hazparden iraultza sortzen ari zela erraten zuten. Aita Lartzabal bezalako bat ez da hiltzen, berak egindako eta errandakoak hor gelditzen dira. Anitz eta anitz abertzale bada orain Iparraldean, Aita Lartzabali zor diogu hori. Jende xehea eta abertzale zer den erakutsi digu beti.

Hiru urte eman zituen Erresistentzian, gerra bukatzean sekulako ohoreak jaso eta «Commandant» izendatu zutelarik

1982ko irailak 26ean, Lartzabalen omenez Miarritzeko Euskal Jaietan egin zen meza.

tatzen ziren gertakariekin» dio Landartek. Borroka guztietan present genuen Aita Lartzabal. Umila oso, «apezak beti parte hartzea ez da ona; eta nik idatziz-eta lagundu dut, baina ez bertzela». Artikulu andana egina du, editoriale mordoa ere bai «Enbata»n, «Herria»n eta «Gure Herrian»...

«Anai Artea»: Iparraldera ihes egindakoen babesleku

«Enbata» martxan jarri zen sasoian ezagutu zituen lehenengo errefuxiatuak. «Lehenengoak 1960an agertu ziren. Ez zen 'Anai-Artea'rik artean eta etxean hartzen nituen. Zenbat istorio urte haietatik!», eta harrez geroztik zenbat gora behera Hegoaldetik ihes egindakoen inguruan! Beti tartean. Jendea piloa etortzen zen bereganara, aterpe eske: «1968an 'estado de excepción' eta zapalketa gogorra azkartu zirenean, ihes egindako jendea betetzen hasi zen Iparraldean». ETA baino lehenagoko iheslariak ere ezagutu zituen ordea. Entzun, entzun bere hitzak: «Karlsten denborako jendea ere ezagutu dut hemen. Santa Kruz apezaren soldaduak ziren zenbait—gogoan hartu bi aitona desertoreak zituela Lartzabalek—. Horiekin uste dut sartu zitzaidala neri apez izateko bokazioa. Beti esplikatzen zidan batek Santa Kruz nolakoa zen, bere historiak esanaz: 'Santa, Santa

Kruz, hura zuen egiazko apaiza!».

Lehenengo mementuetan etxean hartu zituen ihesleak, baina 1969az geroztik gainezka egin zion etxeak! «Halako batez Telesforo etorri zitzauntan, eta «Anai Artea» baten beharra azaldu zidan. Eta horrela sortu zen». Telesforo Monzon lehendakari eta bera sekretario moduan (hamar urtez hain zuzen), aurrera ekin zioten urteetan zehar hain gordina suertatu den lanari.

Burgosko prozesuan jokatu zuen paperak, errefuxiatuen alde Baionan izandako gose greban aritzeak, Behil kontsularen bahiketan egin zuen bitartekotzak eta Euskal Herriaren aldeko beste hainbat borroketan egindakoek etsai asko sortarazi zizkion, zenbaitek hil ere egin nahi izan zuelarik. Denak jasan zituen, Peixotori egin zioten atentatu gertatu arte. Orduan lehertu zitzaion lehenengoz bihotza. Harrez gero joan zen Lartzabal itzaltzen, nahiz eta, buroa argi eta arin izan azkenerarte.

Heriotzaren muga ere gainditu nahi izan zuen. Duela zortzi urte bere testamendua idatziz, hiltzen zen egunean irakurri zedin asmoz. Argiako 991. aldizkarian berari egin elkarrizketan zera zion bukatzeko: «Dena dago paperetan eta ongi bilduta. Hori izanen da nere testamentua. Beste hau erantsirik: ene begiak, balio badiote, Peixotori uzten dizkiodala».

N. ARRASTOA

L. ARISTI

Aita Larzabal itzali zaigu

LAU hitzetan bi figura erabili ditut. Lehenengoa, «aita», apez askoren gustokoa ez bada ere, Piarres Larzabal apez jauna ikusi dut neuk kristau eta euskal izpirituaren eragin hutsez iheslari gazteak jaso eta ogia eta babesa ematen, haragizko semeak balitu bezala gordetzen, eten gabeko sailetan heltzen ziren garai hartan; maitasunak iturri asko baititu. Eta «itzali» esan dut egin zela aita Larzabal, ikusi baitut neronek, Sokoan bere eraginez eraikitako elizatzxoan gorpua gazte baten aurrean esaten ari zen hitz dardarretan zotin-nigarrez kandelan malkoak bezala barruko muka errearen bihurkadaren minez begietatik erortzen.

Carrero justiziari zuten zere gero batez ere.

POLIZIEN eta guardien erasoek gehitzen eta gordintzen joan ziren moduan zetozen auskalo nondik nora, zer iraganbide hertsietatik, zakurrez jarraikiak, bertzelde-tik, handik; aiten eta aitonen berrogei urteko gerra oraindik amaitu gabe, hemen zetozen bilobak, semeak, etxeko bizitza batetik bestera, purifikaziozkoa zela esaten zuten suari ihesi...

Apez-gizon honek ez zuen lorik ere egiten, zenbatetan!

Arreta eta maitasun honen ordainez, aita, aitatxo, aitatxo eta aitona deitzen zioten.

EUSKALDUN guztiak anai sentitu ginen estualdi hartan, eta neuk ikusi nuen bezain ongi gogoratuko dira beste asko, oraindik zutik eta burua argi, soinez handia ez zen gizon erraldoi hura, apezgoak eta abertzaletasunak eraginda beti adi; isilik askotan; telefonotik zintzilik Parisko prentsarekin edo Frantziako poliziarekin hizketan, garai hartan polizia hau bestelakoa zenean... Hamar urte gero joan nintzaion lagun batez Telebistako Video bat egiteko asmoz, beste dozena bat gizonen artean lekua ongi irabazi zuelako euskaldunen historian, baina ez nuen gizon bera aurkitu; zoritxarrez, elbarritua zegoen ordu-rako.

ARGI eder hura, kristau fedez eta herriaganako leialtasunez sutan bizi izandu zen ispiritu hura ageri zitzaion oraindik noizbehinka begietan, faroek gau ilun-beltzetan egiten duten moduko begikeinu laburretan; baina biziaren azken pilak erretzen baleude bezala iluntzen zitzaion bekokia txapelaren magalean, eta betaurreko kristal lodien isladak geratzen ziren, kanpotiarrak, bonbila elektrikoak prestatzen zizkionak.

Kandela handienak ere erre eta ahitzen diren legez.

Irten ginenean, ikusten nuen oraindik nire irudimenean betirako gordeak geratu zaizkidan irudietan aita Larzabal hizketan. Hitz egiteko, aldaretarako egin zioten zurezko txalupa geldia baten aurrean jartzen zen, batzutan paperik gabe, barruan zuena bertsolarien gisa bere etorriaz gozatzen, barruan zuena esaten; edo

aurrez, eta hain egoki!, idatzi zuena irakurtzen; batzutan, gaztearen gorpua aurrean, bertzeldeko senideak berton zituela; eliza, gazte betea, bere minak denen aurrean isuritzen itxaropenerako Bidean; beste batzutan, gazte horietako baten ezkontzarako inbentatzen zuen irripa itxaropentsu eta gozoa Biziari kantatzen.

Beti egoki, beti argi; zorrotz edo gozoki, baina beti bihotz betez benetakoa.

SOKOA herriko eta euskaldun guztientzako babes bihurtu zuen elizatzxoan azken agurra egin berri diotenean, hor zegoen hilotza bere gotzai onez eta apez anaiez eta herriaz (hemengo eta hango, lau alderdietatik etorritako herriaz) inguratua. Gauz eder asko entzun zen hemen: txalapartaren zurezko kanpai hotsak, Larzabal berak izendatutako apezlagunak irakurri zuen Piarresen 1979an bere eskuz idatzi zuen testamentu ederra, gotzai jaunaren hitz egokiak, bertsolariak, nola ez!; eta gero bere gorpua ehortzerakoan elizatzxoaren babesean: aureskua eta txistua, haurrak ahots xuriez aingeruki abestu zioten kanta polita, eta, azkenik, Eusko Gudarien abestia Herriak, berez.

Zure exenpluarekin, eta idatzi zenuen hainbat Elizako idatzi, gizarteko artikulua eta antzerki ederrekin utzi gaituzu konpainia ederrean.

Agur, aita Piarres Larzabal, agur t'ardi.

MARTIN UGALDE

Iuri Romanenko
zentimetro bat hazi da
hamaika hilabetez espazioan
bizi ondoren

Zenbat iraun dezake gizonak espazioan?

Hirurehun eta hogeita sei egun espazioan pasa ondoren zentimetro bat hazi da SESBeko Iuri Romanenko astronauta. Muskuluak ahuldu egin zaizkio eta kaltzinoa galdu du hezurretan. Stress handia jasan du eta une honetan gizonak espazioan iraun dezakeen denbora da zientifikoek jakin nahi dutena. Martitz izanik helmuga hiru bider gehiago iraun beharko du gizonak espazioan.

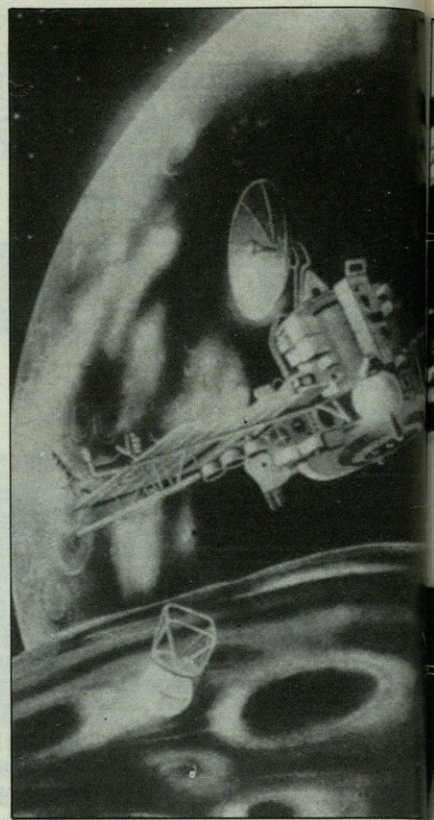
Iuri Romanenkok egindako azaña espazioaren konkistatzaileen artean urrezko izkiz idazteko modukoa izan da. Egin duenagatik, 220 milioi kilometro espazioan (300 aldiz lurretik ilargirako joan-etorria) 326 egunetan barrena, eta ikerketa mailan suposatzen duenagatik (berak espazioan jasandako ondorioak aurrera begirako bidaia berrietarako informazio garrantzitsua izango da).

Amerikarren triumfalismorik gabe, lurreratze irudiak ikusi dituen edonor konturatuko zen batzuren eta besteen arteko aldeaz, pozik iritsi zen Iuri lurrera. Ikusi ez zena izan zen jeitsi aurretik izan omen zuen haserrealdia kontroleko arduradunekin. Hauek ordea kontatzen zuten han goian hainbat denbora

pasa ondoren haserre agertuko zela stressaren eta bakardadearen eraginez.

Ahotsaren bidez stressa kontrolatu

Orbita biratan sortzen den stressa neurtzeko astronauten ahotsaren ñabardura guztiak aztertzen dituzte sobietarrek. Transmisioetan astronautek daukaten bozaren arauera musika ezberdina jartzen zaie, lan-plangintza aldatzen zaie edota lagunen baten presentzia eskatzen da haiekin hitzegindatzen. Badirudi mundu guztia datorrela bat espazioko bakardadean eragiten duten faktore psikologikoei buruz sobietarrek egin dituzten aurrerakadak direla eta.

Martitzerako espazio-bidea egin nahi dute sobietarrek.

1985.eko azaroaren 5ean egunargia ikusi zuten berriro German Manovcev, Boris Ulibishev eta Andrei Bojko astronautek 365 egun isolaturik pasa ondoren. Moskutik 70 kilometrotara egin zen esperientzia espazioan balira bezala egon ziren. Zer esanik ez sobietar zientifikoek aurrerapen handiak ateratzituzela handik gizonak espazioan iraun dezakeen denborari buruz.

Kanpoko inolako laguntzarik gabe, urtebetez bizi izan ziren elikagaiak, ura eta aidea bertan sortuz, edo birsortuz hobeto esanda. Baratz txiki bat gartztea ere lortu zuten, eguneko 200 gramo letxuga, aza eta pepino ateratzeko moduan. Hori bai, gogorra egingo zitzaizkien beraiek egindako pisatik ateratako ura edatea... baina ohitu egin ziren azkenean.

Depresioaldi handiak jasan zituzten lehen sei hilabeteetan, eta esperientzia horretatik garbi ateratu zen hiru lagun dauden lekuan, normalean txorakeria izango lirakeen eguneroko arazo-txoengatik, haserre handiak suertatzen direla eta bi baten kontra gelditzen direla beti. Horregatik izaten omen dira bi astronautaz osaturik sobietar tripulazioak.

Oso nekaturik

Romanenkoren bidaia, historian izan den luzeena, amaitzeaz zegoelarik zera adierazi zuen Vladimir Blagov-ek, hegaldiaren zuzendarietako batek: «Oso

Yuri Romanenko
lurrera iristeko unean.

nekaturik dago Romanenko. Komenigarria litzateke tripulazioak sei hilabetero aldatzea».

Kontutan hartu 'Mir' (pakea) espazio estazioan 150 m.tako etxebizitza moduko bat daukatela astronauta sobietarrek, bakoitzak bere gela indibiduala duenari. Lagunekin eta familiakoekin nahi adina komunikazio, musika, vi-

deoak, baratza, eta oilotegia ere bai. Tartean tartean, Progress espaziantzietan, lurretik bidalitako elikagai freskuak eta opari zenbait ailegatzen zaizkie. Halaz eta guztiz ere handiak dira psikologikoki pairatzen dituzten beharrek eta nolabait konpondu beharrean aurkituko dira 30 hilabetez espazioan iraun nahi badute. Martitzera joan-etorria egiteko beharrezkoa da denbora hori eta badirudi horixe dela sobietarrek kaskoan daukaten hurrengo helmuga espazioan.

Ez dira bakarrak ordea psikologikoki sortzen diren aldaketak gizonarengan. Fisikoki ere larritzeko modukoak dira espazioan hainbeste denbora pasa ondoren gertatzen direnak. Grabitaterik ezak etengabeko galera fisikoa dakarkio gorputzari. Ondoriorik okerrenak muskuloen atrofia eta hezurren deskalkifikazioa dira.

Galera fisikoa

Gorputza pisurik gabe geratzen denean, grabitate ezak dakarren ondorioa, gorputzaren isurkiak (odola, estrazelularra, zefalorrakidea...) gorantz doaz berehala, hormona sistemaren isurketan aldaketak sortuaz. Burmuinak gorputzaren isurkiak ugaritu egin direla uste du eta gorputzak aurpegia puztuaz, burukominez eta nagikeriaz erantzuten du.

Beste arazorik larrienetakoa hezurrek galtzen duten kaltzioarena da. Espazioan dagoela gorputzak ez du kaltziorik birsortzen. Ikerketen arabera badirudi grabitatearen presioak kaltzioaren sorrerarako beharrezko den elektrizitate indar txiki bat sortzen duela. Indar hau sortzen ez bada ordea, pi-

**“ Romanenkoren
bidaia informazio
iturri garrantzitsua
suertatu zaigu etor-
kizunari begira; lor-
pen beharrezko eta
garrantzi-
tsua ”**

surik ez bait dago espazioan, ez da kaltziorik sortzen hezurra birosatzeko.

Lurreratzerakoan nabarmentzen da bereziki arazo hau. Konturatu orduko hausten du hezurren bat espazioan luzaz bizi izandako astronauta batek, Romanenkok bezala, aklimatazio tratamendu luze bat pasatzen ez badu behintzat.

Atleta izaten ohituta dagoen astronautarentzat ordea muskuluen atrofia izango da gogorrena. Nahiko da astebe-teko bidaia espazioan muskuluetako fibra laburrak %15 batean atrofiazteko. Promenade labur bat eman nahi duen astronautak gaizki pasako du aurrenengo bost egunetan 'espazioko sindromea' dela eta.

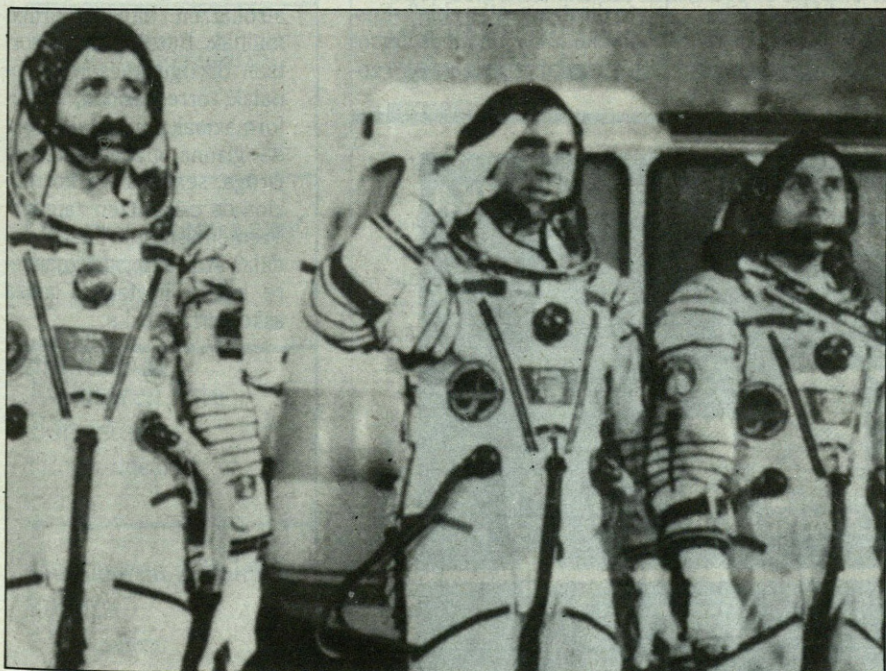
Gainditzeko moduko oztopoak

Aipatu ditugunak gainditzeko moduko arazo bezala ikusten dituzte ikerlari sobietarrek eta baikor dira etorkizun hurbil batean Martitzera ailegatzeko posibilitateaz.

«Romanenkoren bidaia informazio iturri garrantzitsua suertatu zaigu etorkizunari begira; lorpen beharrezko eta garrantzitsua» esan du Victor Blagov-ek.

Romanenko bera ere gustora gelditu da nerbio sisteman eritasunik jasan ez duela konturatutakoan eta kontseilu pare bat eskaini nahi izan die bere ondorengoei: «Etorkizuneko astronautak hobe burusoilak badira, ez bait dute ilea moztu beharrik izango horrela, beso handikoak —hobe sei beso izanez gero— eta zango txikidunak —hobe baka-rrekoak helduleku on batez».

PATXI LOPEZ

Astronautek espazioan jasaten dituzten aldaketa fisiko eta psikologikoetan oso aurreraturik dabilta sobietarrek.

Itzultzaileak hipnoti- zaturik?

Egungo euskal literatura-
ren panoraman geroz eta
saltsa gehiago dagoen me-
mentu honetan, itzulpen-
gintzaren arranke eta gora-
kada geldiezina dirudien
mementu berean, galdera
bat egiten diogu geure bu-
ruari literaturzaleok. Eta ze-
ra da, gehiegi pentsatu ga-
be edo ez ote diren ari, no-
nahitik zizen moduan sor-
tzen diren, itzultzaileak.
Nik uste itzulpengintzaz ar-
duratzen direnek, edota li-
teratur munduetan dabilte-
nek, duintasun apur batez
euskaratuko diren obren
zerrenda edo halako modu-
koren bat markatu beharko
luketeela —dirijismorik ga-
be, noski—, lehentasun eta
norabide batzu. Gaizki iru-
ditzen zaizkit benetan fribo-
litatez jositako liburu zen-
baiten itzulpenak egitea.

Bai baitira hortik mezu sa-
konagoak bota dituzten
autore batzu ere, zeinen
obrak letuz askoz gehiago
irabaziko genukeen, bai
pertsonal mailan bai garen
Herri bezala. Eta noski hori
eskertu egingo genieke ar-
gitaletxeei. Igoal ez lukete
hainbeste etekinik aterako
operazio hauetatik, baina
luzarora errentableak izan-
go lirake eta pairatzen
dugun kontzientzi eza, jasa-
ten ditugun menperakuntza
mota asko eta askoen frenu
aproposatzat jotzen ditut.
Gutziz baliotsua izango li-
tzaigukelakoan nago, are
gehiago kontutan izanik
idazleak bere ideologia isur-
tzen duela bere izkribuetan
eta konturatu gabe kristo-
ren nahasketa daukagula
garunetan —nik behinepein
bai, batzutan—, estiloak eta
estetikak hipnotizatzen gai-
tuztelarik. Hau da, 'maisu'
xelebre, eta askotan erreak-
zionario eta karka galan-
tak, aukeratzen ditugula, la-
sai asko geratuz gustu bi-
kaina dugulakoan. Hor dau-
de, esate baterako, Genet,
Twain, Mayakovski, Updi-
ke, Sartre, eta beste hainba-
ten tamainako literatur la-
nak guk koska noiz egingo

zai. Bienbitartean, nahi eta
ezin batean jarraitu behar-
ko dugu itzulpengintza se-
rio batetarako lerro nagu-
siak jarri ez, eztabaida falta
eta saio antzuak baizik
ematen ez direlako. Ez du-
gu entzuten ala ez dugu en-
tzun nahi?

J.M. MENDIZABAL

Adi kalera irten aurretik

Posta inoiz baino txarkia-
go dabil. Askoz txarkiago
euskaraz doan posta. OTAk
erasoak besterik ez dizkio
egiten kotxezaleari. Ko-
txeen erruedak putzutik pa-
satzean behetik goraino lo-
katzten gaituzte espaloitik
goazen oinezkoei. Ordun
eta zerga, isun, kontribuzio
eta asma ezin genezakenak
ere ezartzen dizkigute. Mili-
tarizazioa graduka igotzen
doa. Estatu poliziakoa na-
gusitzen zaigu. RENFEko
langileek omen zuten kon-
painiak zuen 200.000 mi-
lioiko defizitaren errua. Mi-
nimopean jarri dituzte eta
zer esango zenukete pasa-
dela? 190.000 milioren defi-
zita hor dagoela oraindik.
Zer arraio gertatzen da bes-
te dirutza guztiarekin? «Eus-
kalduna»ko langileak terro-
ristatzat hartuak izateko zo-

rian daude. Langileak "es-
kakeatzaile hutsak" eta en-
presarioak "iniziatiba beha-
rrezkoa" direna lotsagabeki
haizatzen digute. Legeak gi-
zakiak egiten ditu eta nahiz
eta herriaren desio osozkoa
izan zenbait lege atzerakoi
bertan behera botatzea, he-
rri xeheak berak aukeratu-
tako ordezkariak lehengoe-
tan jarraitzen dute tematsu.
Gartzelatan inoiz egon den
gartzelaratuen kopuru
haundiena dago. 3.000.000
langabetu ofizialei auskalo
zenbat gehitzen zaien hila-
betero. Gobernu espainia-
rrak zarismoak baino buro-
krata eta funtzionario ge-
hiago izatea lortu du. Fran-
kismoan zeudenak beren
poltronetan daude oraindik.
Horiei gehi sozialisten la-
guntxo eta ahaideak. Gehi
autonomi administrazioe-
tan sartu direnak. Gipuz-
koan bakarrik 20.000. Po-
trojorran gehienak. Ameri-
ketako txikiketa edertu eta
saldu nahi digute. Azarreko
jokutan bota behar ote ditu-
gu gure apurak txiro izate-
tik uzteko? Sekula baino be-
hartsu bait dago. Hondaki-
netan aztarrika ikusten di-
tut gauero. Itxurakeria, nor-
gehiagokeria eta moral
arraro baten jabe bilaka-
tzen gara egunero. Egunero
atrofiatzen ditugu buruko
muinak. Buruko minak sor-
tzen dizkigu kuestio nazio-
nalak, errepresioak, desin-
formazioak... otsotalde bat
da gizona gizonarentzako.
Droga, sexoeza eta korrup-
zioa da eskaintzen zaiguna.
Tremendismotik jotzen du-
dala? Adi ibili badazpadae-
re kalera irtetzean, gauza
asko gerta litezke.

LIZARDI KING

**BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA
EZARTZEKO PREST**

IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA Tf 46 29 64 - 45 96 29

Iparraldeko II. Rock Eguna otsailean

Iazkoari segida emateko asmoa erakutsi du Iparraldeko «Patxa» gazte elkarteak, eta otsailaren aurrengo larunbaterako iragarri du II. Rock Egunaren antolamendua. «Besta bai, borroka ere bai» lelopean burutu zen 87ko Rock Egunaren bigarren edizioak ildo berari eutsiko omen dio aurtengoan ere, Iparraldeko gazteriak jasaten duen errepresioaren aurreko erresistentzia eguntzat jo bait dute honez gero, ez bakarrik bertako kolektiboen kolaborazioarekin kontatuz, bai eta Gasteizko Resiste, Kakitzat edota Errenderiko Gazte-txearenekin ere, beste zenbaiten artean.

Otsailaren 6ko kontzertuan La Polla Records, Zein Ere, Tarratada eta Baldin Bada taldeek joko dute, orotariko erakusketak paratuko direla bienbitartean.

AZPEITIKO ANTZERKI TOPAKETETAN ESTREINATU EZIN IZAN ZEN OBRA

Brecht-en 'Ezteiak' antzeslana Bilbon jokatu «Transito Bat»ek

Donostiako «Transito Bat» taldeak Bertold Brecht-en 'Ezteiak' obra estreinatu zuen Bilbon iragan den asteazkenean: gizarte mailaz gora egin nahi duen burges talde baten erretratua.

Irailaren azken aldera hasi zituen Donostiako «Acción» antzerki produktorearen eskutik sortutako «Transito Bat» konpainiak Bertold Brecht antzerkigile alemaniarren 'Ezteiak' (gaztele-raz 'La boda de los pequeños burgueses') obraren entseguak. «Orain» taldeko zuzendaria den Maribel Belaustegiren gidaritzapean osatutako taldearen estreinaldia abenduan Azpeitiko Antzerki Topaketetan aurkeztekoa baldin bazen ere, derrigorrezko atzerapenak ukan ditu, pasatu den asteazkenean Bilboko Ayala antzokian taularatu bitartean.

Hilaren 24a arte Bilbon jokatu den obraren euskarazko itzulpenaren kontu Gabi Gurrutxagak egin du, eta bertan burges txikiak ezkontza bateko pasadizoak kontatzen dira, gizarte mailaz gora egin nahi duen burgesiaren erretratu kritikoa eskeiniz.

Jaurlaritzaren aldetik hiru milioitako dirulaguntza jaso duen 'Ezteiak' obraren 70 bat funtzio emateko asmoa zuten hasiera batean behintzat, dagoeneko Diputazioaren zirkuitotatik sartu direla. Brecht-en zenbait gauza egin izan diren arren, lehendabiziko aldia da obra euskaraz eszenaratzen dela.

Antzerki jaialdiak Eibar eta Donostian

Otsailarekin batera ospatuko da estrainekoz Donostiako Lehendabiziko Antzerki FERIA, hilaren 2an hasi eta 6ean amaitzeko, orotara hogeita hamar bat obra taularatzeko projektuan martxan ipini dela. Hautapen komite batek hamabost obra aukeratu ditu Sekzio Ofizialerako, zeinak Victoria Eugenia, Antzoki Zaharrean eta Antzertiko aretoetan eszenaratuko diren, eta beste hainbeste aparte beste antzokietako emanditarako.

Eibarko Antzerki Ihardunaldiak beren aldetik hamaikagarren edizioari ekingo diote otsailaren 20etik martxoaren 15a bitartean. Oraindik egitaraua lotzeko dagoen arren, Nafarroako Antzerki Talde Iraunkorra, Geroa eta Narruzko Zezen taldeek hartuko dute parte atzerriko hainbaten aldamenean.

Aste honetan

Jaurlaritza zine ekoizle bihurtzekotan
(46. orrialdea)

Gil Vera, filosofiaren eskutik
(48. orrialdea)

Datorren urtean Lexoti omenduko
(51. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea
(52. orrialdea)

Munduarien zabaletik kultura
(54. orrialdea)

HIRUREHUN MILIOI BANATUKO HIRU PROIEKTUON ARTEAN, HONEZ GERO ANGEL AMIGOK BAT BEREKANATU DUELA

Jaurlaritza ekoizle bihurtzekotan hiru filme erabat babestuz

**Urrian eman zuen ezagutzera Jaurlaritzako Kultura Sormen eta Zabaltze zuzendaria den Eusebio Larrañagak Gasteizko gobernua-
ren eskutik ehuneko ehunez babestuko den hiru luzemetraia errodaiei-
n proiektua. Gidoi lehiaketa bat
antolatu zen berehala, saria banatu
gero, eta segidan polemika bizia.**

Hirurehun bat milioitako aurrekontua jarri zen Jaurlaritzako mahain gainean hiru filmeren errodaia burutzeko proiektua ehuneko ehunez babestu asmoz. 85. urtean «Zergatik panpox?», «Ehun metro» eta «Hamaseigarrenean aidanez» pelikulekin egin zen bezalatsu, aurren ere beste hainbeste luzemetraia zeluloideratzeko intensioa iragarri du Gasteizko gobernuko Kultur Sailak: 87. urtearen amaieran eman zen jakitera lehendabiziko produkzioa zein proiekturi eskeinitiko zaion, bigarrena apirilean ezagutaraziko dela, eta irailean hirugarrena.

Proiektuon banaketa justifikatzeko gidoi lehiaketa baten deia egin zuen Eusebio Larrañagak bere garaian —milioi t'erdiko saria—, orduko uda partean Euskal Zine Ekoizleen Elkarteak eratutako lehiaketari ere bere oneritzi eta babesa luzatu baldin bazion ere —milioi batetako saria—.

Deialdi publiko kaxkarra

Bi hilabete eskaseko epezi iragarri zen gidoi lehiaketaren deialdia Boletín Ofizialez, zeinaren arauera Komunitate Autonomoko edonork parte har zezakeen, gai librez, euskarazko gidoia aurkeztuz gero. Bederatzi gidoi besterik ez zituen jaso Joxe Mari Iriondo eta Huegun eta Traid andereek osatzen zuten epaimahaiak, eta abenduko oporraldien aurretik eman zen jakitera garailea: Angel Amigo, «Ander eta Yull» gidoiaren.

Handik egun gutxi barru segidako adierazpenak egin zituen Amigok egunkari batetan: «Lehiaketa honetan parte hartu banuen, beste zinegile askok ez bezala eguneroko segimeduz lan egiten dudala izan da, eta beraz, beste zenbaitek ez dituzten behar industrial batzu dauzkalako. Dena den, ez dut uste lehiaketen bitartez in-

dustria zinematografikorik sortzen denik».

Bienbitartean, Euskal Zine Ekoizleen Elkarteak antolatutako lehiaketak dexente gidoi gehiago jaso zituen, eta sari banaketa iragan berri den asteartean eman du ezagutzera.

Euskal Zine Ekoizleen Elkartearen kexu

Urtarrilaren aurrengo egunetan egin zuen publiko bere kexua Euskal Zine Ekoizleen Elkarteak Jaurlaritzaren zinema proiektu berri honen aurrean. Honela laburbildu digu Elkartearen kexua, agiria sinatzen zuten ekoizletariko bat den Juanba Berasategik: «Ekoizleen Elkartearen behin eta birritan saiatu da Gobernuarekin harremanetan jartzen, euskal zinematografia arazoari adarretatik heldu eta irteera duin bat bilatzearen. Soluziobide hauek kultur kontseilari batek edo zinematografi zuzendari orokor batek irauten duena baino etorkizun ikuspegi luzeagoa eta zabalagoa beharko lukete. Hau da, ez zaiola Gobernu honi soilik zuzendu behar, baizik eta industria zinematografiko eta euskal zinemagintza batetarako saioa egiteko asmoa duen orori».

«Guzti honi», jarraitu zuen Berasategik, «Jaurlaritzak dirulaguntzen politikarekin erantzuten dio —politika zinematografikoaren barnean

gaietako bat da berau, baina ez funtsezkoena—, eta oraingo honetan nobedade batekin, alegia, dirulaguntza banaketa behatzez erabaki duela, zuzeneko kontratazioaz eta ekoizpen kostuaren ehunetik ehunekoaren ordainketa egingo duela hiru luzemetraien kasuetan».

«Tira, printzipioz, nik oraindik ez dakidana da hau ez ote den automatikoki konpetentzia desleiala produktora guztiekiko. Gainera, Jaurlaritza 'amiguismoa' egitearen arriskuan eror daiteke modu honetan. Nik uste herri honetako herritar orori zor zaiola bere eskubideekiko errespetua: diru publikoa ba-

«Hamaseigarrenean aidanez»

natzerako orduan erakunde publikoek lehiaketa publikoetatik bidera ditzatela muntaia horiek, buletin ofizialean denbora emanaz, eta deialdiak era egokian eginaz. Gehitu horri ebaluaketa publikoa egingo duen komisio bat egon behar duela, zeinak ostera balantzea egingo duen eta erabakiak hartu eta dirulaguntzak emateko zein erizpide erabili diren argituko dituen».

Teknikoen Elkartea eta Angel Amigo proiektuen alde

Ekoizleen Elkartearen ke-xuen atzetik Euskal Tekniko Zinematografikoek Elkartek beste agiri batekin eman zion bere oneritzia Jaurilaritzari, azpimarratuz «egun aktibitate zinematografikorik esistitzen baldin bada, neurri handi batetan Gobernuaren dirulaguntza politikari esker dela». Lan egiteko aukera gehiago egokitzen zaien arrazoitan oinarritu dira teknikoak, betiere gehituz «gisa honetan Euskal Herriko produktora zenbait indartuko direla, gero bestelako proiektu zine-

Proiektu bakoitza 100 milioiz babestuko da. Argazkian, «Ehun metro»ko eszena.

matografikoen lantzeko nola zinema zerbitzu entpresak sortzeko aukeraz, azken batean azpiegitura zinematografikoaren sorreraren faboretan».

Angel Amigok ere bere buruaren defentsa egitearekin batera Jaurilaritzaren asmoak ontzat hartu ditu honez gero. «Argitu behar da oraingo kontratazioak mekanika legal garbi batez burutzen ari direla». Eta jarraitzen du, «be-

ti agertu izan naiz sistema honen aldeko, eta beti pentsatu izan dut euskal zinematgintzaren normalkuntzarako mundu guztiko marko juridikoaren homologaziotik igaro behar dela».

Zurrumurruak aireratzén hasiak dira

Jaurilaritzaren aldetikako bozeramaileen mututasuna azken ordurarte mantentzeko ohiturak aldatu ez baldin

badira ere, dagoeneko zurrumurruak haizatzén hasi dira zinema giro laburrotan, eta hainbat kandidatorén izén zorionekoak sakabanatu dira jadanik, proiektuotatik etekin ateratzeko esperoan dau-denak oraindik.

Distribuzioari dagokionez, esate baterako, Warner entrepresaren izena zabaldu da, artean ongi argitu gabeko gizon batek hartzen duela horren erantzunkizuna. Proiektuon banaketari buruz berriz, Angel Amigoz gain, Luis Iriondoren musikalki bat egiteko asmoak ba omen dira —orain gutxi «Pipin» izan da, eta baliteke hurrengo «Iparragirre» edo tankerakoren bat aurkeztea—, eta baita azkenik Urretabizkaia-Elorriaga tandem ezaguna ere.

Luzerako eztabaida gaia bihurtuko da ziurrenik 300 milioi hauen banaketa kontua, eta astiro argitasun gehiago ailegatuko da gaur egungo iluntasun gune honetara.

GORKA ARRESE

ak 85ean ekoiztu hiru filmeetariko bat.

Atrebentzia ez bada

Soluziobide orokorren planteiamendu falta

EZER esan aurretik azpimarratu beharko genuke gure euskal zinematografiaren alde egiten den oro txalotzeko gauza dela, are gehiago zinema, pantaila haundi edo txikiz, euskal kultura zabal dezakeen arlo interesgarritzat ikusten badugu.

Hala ere ez dut uste proiektu guztiak osorik finantziaztea administrazioaren zeregina denik, diru publikoaren erabilpena ondo zehazten ez den bitartean behintzat. Horrek lehiaketa publiko bat eskatuko luke, proiektuak, gidolariak, egileak eta talde teknikoak behatzez ez kontratatze. Ondoko legoke horretarako ere epaimahaiaren erizpideak ezagutzea, jestia garbiagoa izan dadin.

Dena den, gure zinematografia inpassé batetan balego errazago ulertuko nuke Eusko Jaurilaritzaren jokabidea. Gaur egun, ezagutzen dugun inpassé horren arrazoia ez dut uste soilik finantziazio mailan dagoenik, eta alde horretatik beharrezkoa deritzot soluziobide orokorrago bat planteatzeari.

XABIER PORTUGAL

FILOSOFIA EUSKARAZ ARGITARATZEN NAHIKO LAN DAGOEN ARREN

Eduardo Gil Bera, filosofiaren eskutik bizi den idazlea

«Rara avis» deitu dute tuterarra izan eta filosofia idazten duela estakuru. Denbora, gizakiaren aldakaiztasuna eta beste dantzatzen ditu 87.ean Xalbador saria irabazi zuen «Atea bere erroetan bezala» bere lanak.

ARGIA.— Llabur llabur, zertaz ari zara hainbeste-
rentzat ustekabeko gerta-
tuko den liburu honetan?

**EDUARDO GIL BE-
RA.**— Bilaka, gizakiaren al-
dakaiztasuna, denbora, mina,
òkerra...ororen buruan ho-
riek dituzu betiko galderak,
gaia genuke beraz ea erran
daitekeen filosofiak lehengo
eta oraingo arazoak dituen,
hau da, behin arazo horiek
gainditurik berriak sortu ote
diren edo ez ote gabiltzan be-
ti arazo berei bueltaka. Ene
ustez arazoak beti berberak
ditugu denboraren buruan,
zeren «denboraren buruan»
hori ere hemendik egiten bai-
tugu, orainetik, presentetik.

A.— Ez dira beraz ar-
azoak gaindituak:

E.G.B.— Ez dira ene ustez
betiko arazo horiek gaindi-
tuak, «egia», geure burua «ho-
benduri» edo «errudun» jo-
tzea e.a. ez dut uste gainditi-
rik diren. Egun ohitu gara
Amerikatik heldu den master
batek «hori gainditua da»
erraten duelarik onartzera,
eta nik horren kontra jo dut.

A.— Denbora eta iraga-
na hitzetik hortzera dara-

biltzazu lanean zehar.

E.G.B.— Bai, ene ideen ar-
tean denborarena nagusi
izan da. Pentsa adibidez gure
iraganean, arazo inportantea

da niretzat gure iragana nola
ulertzen dugun, pentsa adibi-
dez, gure iragan ofiziala herri
gisa edo nazio gisa zein es-
kuetan den, iragan ofiziala
eskuan edukitzea arma ha-
gitz bortitza da. Orain pentsa
gure gogoan zer nolako idea
izaten dugun geure iraganaz,
«ni, hainbeste urte nuenean
halakoa nintzen» e.a. Ene
idea da, iragan hori memenu-
tu honetatik, presentetik egi-
ten eta moldatzen dugula,
horregatik denbora iragana
nola aditzen den arazo naga-
sia iruditzen zait. Gure bu-

ruan, eta batez ere moralean,
hobenduri izatea adibidez
hortik heldu da, iraganetik,
horretarako beti iraganean
bermatzen gara.

A.— Aipuzale borrokatu
ageri zara liburuan.

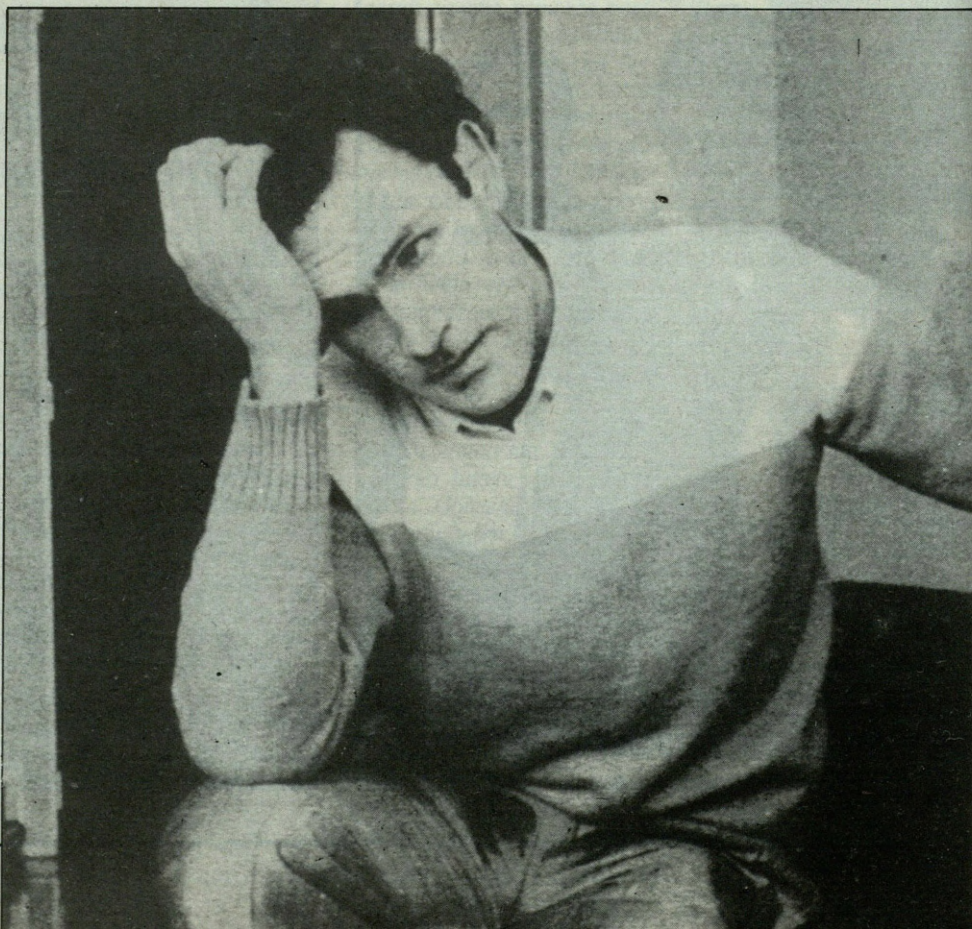
E.G.B.— Ene estiloa, ho-
rretan Montaigneren jarrai-
tzale naiz, aipu anitz ematea
da, eni pasadizoak atsegin
zaizkit aunitz, uste dut gai
bat enkaratzeko hagitz ongi
dela, uste dut errealtateak
duela ez aurki bat eta girbin
bat, baizik eta aurki aunitz
eta girbin aunitz ere.

A.— Inon edo han nobe-
la bat idatzia zarela jakin
dugu.

E.G.B.— Nik egin nuen no-
bela bat, baina hori zen esta-
kuru bat filosofi arazoan kon-
tatzeko, ta uste dut saio edo
entsegua bide hobe dela
aipu eta guzti, argudio bat
muntatzen ibiltzea baino.

A.— Zer leku du gogoe-
tak zure lanaren proze-
suan?

E.G.B.— Enetzat idaztea
ernari egotea bezala da, be-
harbada prozesu oso baten
laurdena, bertze hiru laurde-
nak oharrak hartzea eta go-
goetan aritzea lirateke, bat
batean nik ikusten dut libu-

Liburua
gaiak du zailtzen,
zail baldin bada,
ez hizkuntzak.

rua eta bere egitura. Nik fite idazten dut eta idazterakoan ez dut arazorik, sintaxian isladatzen da fite idaztea. Nik uste dut liburu honek zailtasuna gaian duen eta ez hizkuntzan, agian mendebaldekoentzat beharbada, baina zailtasuna gaian, ez hizkuntzan.

A.— Terminologiarekin ez da beraz izan arazorik?

E.G.B.— Nola erranen dugun hori eta hura? Ez dakit baina adituz gero erranen dut aisa, aditu behar horretarako lehenbizi, gaiak eta aipuak jauzika doaz, fite, baina hori islada bertzerik ez da, horregatik diot liburua bazkalondoko prosa dela, zeren orduan ere gogoetan gaudelarik ideak eta iduriak fite doaz gogoan, handik ha-

rat eta hemendik hunat, galtzen da haria eta gero hartzen da e.a., nik hori berariaz egina dut.

A.— Liburuaren egitura eta gaien sailkapena ere bereziak dira.

E.G.B.— Arazoa nik nola ikusten dudana, gero, errez etortzen zait liburuaren sailkapena, ez molde akademikokoean: «gaia zera dugu, hau; kontrako argudioak hauek;

aldekoak hauek; gero sintesis eta antitesis» Molde hori berariaz baztertuta da, desegokitzen jotzen dut, ni ez naiz unibertsitatean egona. Aunitzetan iduri du gauza bat akademikoki errezki sailkatua delarik garbia dela, ta hori ene ustez topiko galanta da, uste dugu aditzen dugula, buruz ikasten dugu formula, baina zer hartu dugu geurez guzti horretatik? Aunitz aldiz formula dakigu baina beharbada ez dugu hartu, horregatik ene idazteko eredua Montaigne da, aipu anitzekin, nahi duenak bere iritzia izan dezan.

A.— Filosofia lanetan Orixe ta zu baino lehenago arituak dira. Baliaitu duzu haien uztatik zerbait terminologian edo?

E.G.B.— Orixe ez dut irakurri, bai aldiz Axular edo Sarako Etxeberri, baina euskal filosofian ez da deus, bon, ea zeri erraten diogun euskal filosofia, hau da, euskaldunak garen ber ea ba ote dugun mundua ikusteko molde bat, hori ukalezina da. Orain bertan zernahi gaiez euskaraz liburu aunitz egiten dira, eta horietan ez da ageri batzutan euskal izaerarik, Baroja edo Huarte Donibanekoaren liburuetan eta, erderaz ageri den euskal izateko era berezi hori, euskal kutsu ikaragarrikoak biak. Eta euskara onean gainera oraingo liburu aunitz, baina erdera dario testuari, hagitz zaila da bereizten non den euskal eta non erdal, baina pentsatzeko moduan nabaritzen da. Mundua ikusteko molde euskalduna latinetik eta erretorika orotik hagitz urrun da, arriskutsua da alabaina esentzialismo hitzaz mintzatzea.

A.— Mintza gaitzen ar-

gitaratzeaz. Zer nola ibili dira hor kontuak?

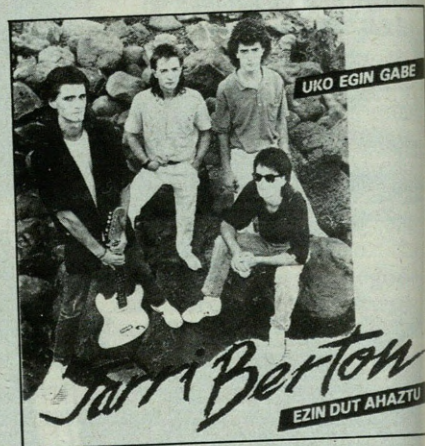
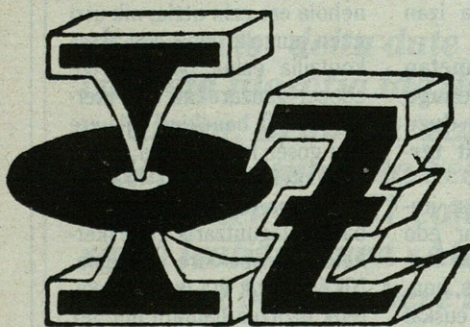
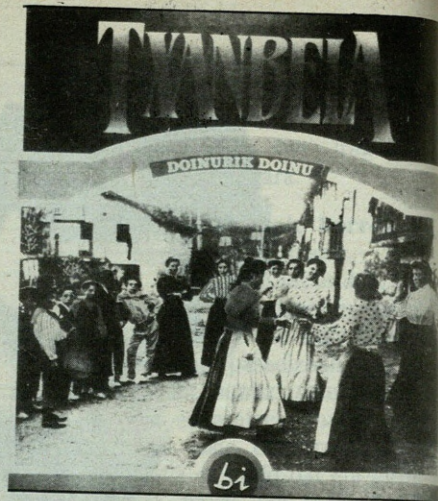
E.G.B.— Argitaratzen arazoak izan ditut, ukatu zidaten argitaratzea, gero lehiaketara eraman eta horri esker. Niretzat garrantzikoena argitaratzea zen, horrelako gai batekin banekien ez zutela argitaratuko. Eta gero pentsa, hau ikerlana dela, ta ondorioz, ez dakit ba, laguntza edo, zernahi den ez? Salmentatik badakit ez dezakedala deus esperatu, eta txistea ematen duen arren, nik egunero bazkaltzeko ohitura dut, neholara ere ezin utzia; nik utzi nuen aurreko lana hau arras kontzilia ezina baita bertze edozer gauzarekin, hau ikerlana da eta banekien hala ere hau gosez hiltzeko era pollita izan zitekeela, baina tira, argitarazioa hagitz zaila da, eta bat ere laguntzarik gabe ikerketari lotzea are zailagoa. Nik idaztetik eta gogoeta egitetik bizitzea hautatu dut, iaz utzi nuen lorazain lana honi ekiteko. Nik ezin dezaket bertze gauzarik egin, ezta kazeta artikulurik ere, hau arras kontziliaezina da, uste dut gainera sarri bertze liburu bat akituko dudala, orai hasi naiz idazten, erditzen.

A.— Zein luke gai?

E.G.B.— Orain ari naiz sakontzen nola aipatzen den mina, arras estekaturik egia- ren kontzeptua dugunari, mina, denbora eta egia. Ez dakit oraindik nola gauzatuko den, idazterakoan gauzak bertzelakutzen dira arras eta ez dakit zer suertatuko den. Bertalde ere Lakoizketaren landare sailkaketa eta azterketa egiten duen liburuarekin lanean ari naiz. Bertizaranako jaun hau erotzat hartu bazuten ere, beti ari zen landareei buruz galdetza jendeari, botanika mailan bide urratzaile zen gizon hau. Gero bestek erabili dute bere liburua, baina kontu handiegirik gabe. Etimologia aldetik eta landareen usantza eta herri sinesmenen aldetik ere interesgarria.

INAKI CAMINO

““ **Filosofi arazoen kontatzeko, uste dut entsegua bide hobea dela aipu eta guzti, nobelaren argumentua egiten ibiltzea baino** ””

Sorreratik euskal kulturaren zerbitzura

Arbaitzalde etxea. Sal Roke auzoa. Tlf. 459629/462964.

DONOSTIA

«Txisteka-Misteka», algara batean gozatzeko txisteak

«Txisteka-Misteka» kasete bikoitza kaleratu zela bada urte pa-sea dagoeneko. Makina baten tripak nahastu eta negar mal-koak ixuri arazi ditu farrez lehertzen agortu den kaseteak. Ba zen garaia hirugarrena kaleratzeko!, eta Amasako Joxe Ramon Galarraga eta ARGIA bertan "Jo... adarra" txiste-saileko ardura-dun den Kike Amonarriz bikote pare xelebre honen kolore guztietako txisteak entzun eta trufatzeko.

Sorta zahar-berritu baten eskeintza dakargute besapean hirugarren «Txisteka-Misteka» kasetea, ARGIA bera izan delarik beronen produtore eta IZ diskoetxea koprodutore eta argitaratzaile. Ez far egiteari utzi! eta eros 600 pezeta baino kostako ez zaizun kasete hau. Ondoko txartela bete eta ARGIAra bidaliaz gero, kontrarrenboltsoz egingo dugun kobra-keta algara batean ordaintzea besterik ez zaizu geratuko. Gero, gerokoak.

IZEN DEITURAK.....

HELBIDEA.....

HERRIA.....HERRIALDEA.....

BERROGEITAMAR BAT BERTSOLARIK PARTE HARTU ZUTEN OMENALDIAN

Aurten Madariaga anaiak omendu dira, datorren urtean Lexotiren txanda

Bertsolari eta bertsolaritzaren egunean Donostiako Astorian Xalbador eta Bautista Madariaga anaiak omendu ziren. Antzokia leporaino betea zegoen urtero bezala eta egun gogoragarri bat izan zuten bi anaia nafarrak.

Berrogeitamar bat bertsolarik hartu zuten parte, heuren abilitaderik anitzenak agertuz. Bestalde esan beharra dago Nafarroa gogoan izan zela.

Madariaga anaiak garai zailetan ihardunak ziren bertsolaritza bultzatzen. Euskaldunak euskal giroan biltzea hain zaila zen garaian 1960. hamarkadan Nafarroan izan ziren bertsolari txapelketa anitz han hemenka sakabanaturik aurkitzen ziren bertsolari gai eta antzinakoak elkartzeko eta bultzada bat emateko. Principe de Vianak babestu zituen bertsolari txapelketa hauetan aurkitzen zaizkigu Madariaga anaiak sasoirik onenean. Hala ere urteak joan baina oraindik bertsotan iharduten dute gazteekin batera eta esaera zaharrak dioen bezala perretxi-ko bat sortzen den lekuan gehiago sor daitezke.

50 bertsolari errenkan

Astorian omenduekin batera ohorezko lekuetan aurreko urteetan omendutako zenbait aurkitzen ziren: Jose Lizaso, Patxi Etxeberría, Egi-leor, Azpillaga, Xanpun, Ezponda, Mugartegi, Lazkao-Txiki, eta Barandiaran.

Saioari hasiera hauen agurrekin eman zitzaion, jarraian beste zenbaitek ere bertso bana abestu zuten omendu eta egunari buruz: Txomin Garmendia, Iturralde, eta Zamarbide xelebreak.

Agurren ondoren ofizioa bikote bat Amuriza eta Sarasua. Sarasua itsua zen eta kupoiak saltzen ari zitzaizkion Amurizari, une hartan neska gazte bat igaro eta Sarasua neskari begira gelditzen da...

Jose Agirrek bertso sail bikaina abestu zigun Ertzainekin kontrol batetan izan zuen istorioa kontatuz. Oso txalotua izan zen.

Jon Enbeita eta Ajuria biak arotzak ziren baina desberdintasun honekin lehengo

seaskak egiten zituena eta bigarrena hil kutxak egiten zituena. Gai hori zabalduz zer sortu eta zer hilobiratu nahi zuten adierazi zuten.

Fermin Argiñarena eta Fa-goaga Nafarroari buruz aritu ziren zenbait topiko desagertu nahian.

Jose Luis Gorrotxategik Urolako trenaren arazoa dela eta zenbait gogoeta egin zituen herrian entzuten direnak plazaratuz.

Lazkano eta Sebastian Lizaso ama-alaben paperean aritu ziren, alabak ba omen zuen zerbait amari esateko eta amak, ama denak bezala, kontseilu ezin hobeak eman zizkion. Saiorik txalotuen izan zen saio hau.

Jose Migel Argiñarenak, azken urteotan isil samar izan dugun Errazkindarrak, Nafarroa osoaren izenean omenduei eman zizkien zorianak.

Bost goiherritarrek saio xelebre bat egin ziguten kontatuz Rioja aldera egin zuten bidaia: Patxi Iraola: Bidaia-

ren zuzendaria zen; Igartza-bal: Txoferra; Begiristain: koineroa; Xeberio 1.a Bodegeroa; eta Mendizabal: Diruzaina.

Teleria eta Peñagarikanok elkarrekin egin zuten kople-tan. Bata gai jartzailea zen eta bestea bertsolaria, saioa nonbait ez zitzaion ona atera eta elkarri errua botatzen ari-tu ziren.

Ondoren hirukote bat: Olalde: Ertzaina, Bittor Agirre: Kotxeduna eta Intxausti: Ijitua. Ertzainak kotxedunari alto emani zion eta bitartean ijitua 'Eup' esan eta aurrera.

Nafarroari zuzenduta

Jon Lopategik gai hau izan zuen: Zer esan dezake Nafarroatik kanpoko batek Nafarroari buruz? Eta bertso antoloiako hauek abestu zituen:

*Santxo Handiak lortu zuena
berrix ere lortu nahirik,
han eta hemen borrokalaria
onentzako ez da jairik,
mezu horixe dakarkigute
gaur Arantzako anai bik,
herri bat osa behar dutela
Nafarroa ta Euskadik.*

*Abertzalerik ezin daiteke
ahaztu inoiz Nafarroaz,
anai Nafarrak etorri azkar
edo geu horuntza goaz,
baina ez Leringo Konde itxu-
raz
traiziozko paktoaz,
baizik Amaiur zaindu zutenak
berpizteko asmoaz.*

Ondoren beste gai xelebre bat Larrañaga mutil zaharra zen eta Attola Sabrina, azken egun hauetan hain famatua guren herrietan.

Ondoren beste hirukote bat: Egaña Arabako patata zen, Elgetzu Bilboko ura eta Ezponda Nafarroako ardoa.

Azken saio bezala puntuakoa izan zen eta hirukote xelebre batekin: Lazkao-Txiki, Narbaiza eta Mañukorta. Itxura denez Mañukorta galdu eta bere bila ari ziren.

Saioaren azken agurrak Moisen Enbeita, Zigor Enbeita, Laka, Pujana, Etxaluze, eta abarrek egin zuten agur jaunak abestuz eskuera-ku-tzien ondoren.

ZALDUBI

Paperetan idatziak

BERTSOLARITZA

Eta historia txiki hori zirriborratuta, aurrera jarraitu zuen gure gogoetak: alde handia dagoela orain hogei-hogeiabost urteko eta oraingo bertsoen artean. Besteak beste, orduko bertsoak osoagoak zirela, pieza bakarragoak, antzeman eta buruz ikasten errazagoak gaurkoak baino; gaurkoak, aldiz, poetikoagoak, beteagoak... Eta gehixeago ere bai, bertsolaritza bizi-bizirik dagoenaren seinale eta behar bada sintesi berri baten beharraren adierazgarri.

Pello Esnal, («Eguna», 88-I-14).

ARTEA

Artistak, nire ustez, egun lanean ari dira. Bakoitza berean dago, galdua bait dute kolektiboki ezer egiteko esperantzarik. Estudiotan ekinean aritzea ona da, ze, begiratu besterik ez dago, inon baino artista kopuru baliogarriagoa bait dago Euskadin. Niretzat, egun estatuan egiten den lanik onena egiten da hemen, Sevillako pinturarekin batera.

Morkillas, («Egin», 88-I-16).

ANTZERKIAREN DIAGNOSIA

1.987. urteko teatroaren egoera azaltzeko eman diren estrenaldiak begirada bat egitea derrigorrezkoa dugu, orain datorren urte berri honen ideiatxoa hartu nahi badugu. Honela ikus dezakegu Euskal Herriko, eta zehazkiago komunitate autonomoko estrenaldiak hamalau izan direla. Hamalau obra hauetatik gehienak gaztelaniaz izan dira, bat elebiduna izanik eta bi euskara hutsean. Hau ikusirik ez dago esan beharrik euskararen egoera teatro munduan nahiko galdua dagoela. Arrazoiak era askotakoak izan daitezke: ez dela behar den moduan potentziatzen, taldeak euskaratzeko plan gintza eza, interes falta, e.a.

Mikel Kamara, («Aizu», 88ko urtarrila).

NAFAR BERTSOLARIAK

Orain zaletasuna berpizten ari dela dirudi bertso eskolen sorkuntzarekin eta, baina hau lruñean ematen da, adibidez Arantzan ez dago eta bertsoenganako gura ez dihoa bide horretatik, giroa izan arren. Dena den eta Gipuzkoa eta Bizkaia aurretik joan arren, ez da Nafarroa sekulan saiatu orain bezala, pausoa aurrera eman nahiean. Horixe nahi dugu guk ere eta horregatik aritzen gara joaten gazteei lagun egitera.

Madariaga anaiak, («Navarra Hoy», 88-I-12).

«PIPIN»

Kritikari guztiak bat datoz: ezin antola daiteke mustro bat tradizio bat osatzera eta sendotzera ez doana. Ezin ibil daiteke saltoka. Baina «Pipin»-ek adierazi du gure beste ahulezia nabarmen bat ere: antzerki idazleena.

Zabalik, («El Diario Vasco», 88-I-13).

Piarres Lartzabal

1982ko
apirilaren
28an, Zokoan
egindako elkar
hizketatik,
Baionak Gure
Irratiak pasatu
zuen

Nola izkiri-
riatzen
duzu edo
zenuen tea-
tro pieza
bat? Gauza
luzea da; fi-
te egiten
zenuen,
ideia bate-
kin ala no-
la?

— Ideia
bat heldu zi-
tzaidan eta
gero pentsa-

ketan aritzen nintzen, eta pixkaka... teatroak, ez zuen egiten gauzak luze, zorbait; teatro hoberenak bizpahiru hilabetez izkiriatu ditut. Luze egitea ez zitzaidan laket, ez labur ere, baino behin batean. Eta gero, lan gogorra nuen behin denak izkiri-
riatuta, gero makinean joarazteko baina, beti laguntza atxeman dut, Jainkoari esker nik nere burua jakin dut laguntzarazten, anitz jende-
dek lagundu naute, lan ma-
terial horien egiten.

— Teatrotik aparte,
menturaz izkiriatu dituzu
beste gauza batzu. Bada-
kigu, egin duzula liburu
bat «Nere mendixkatik»
eta «ETako gudariez,
apez bat mintzo», baina
baduzu beste holako la-
nik eginik?

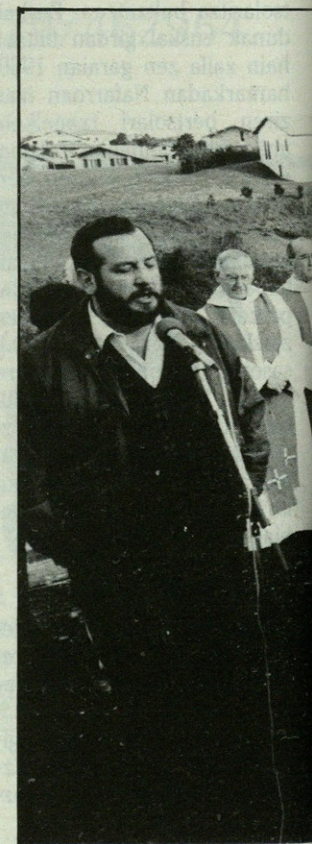
— Badira hemen hiru edo
lau liburu, euskaraz eginak,
agertuko direnak baina ez
dut nahi horiek agertzea ni
bizi naizeno; gauza anitz
badira oraino agertu behar
ez direnak, eta «Anai-Arte-
a»ko ixtorioa izanen da
nere lanik haundiena, jada-
nik eginak baditut bortz
edo sei kaiera, eginak eta
emanak, nik hil-eta agertze-
ko. Beraz, «Anai-Arte»ko
ixtorioa. Gero Daniel Lan-
darti emanen diot euskal
teatroaren ixtorioa, non
eman ditudan mintzaldi ba-
tzu, eta horiek denak ager-
tuko dira, eta bertze ixtorio
bat, eliza hau nola egin
nuen, zer gertatu zitzaidan
eta ixtorio irringarri batzu,
ixtorio lasai batzu ere. Kon-
datuko ditut, baina...

— Eta beste ainitz izki-
riatu duzu «Herria» kaze-
tan, «Enbata»n, holako
batzuetan...

— Bai, anitz tokietan, ho-
la izkiriatu dut «Herria» ka-
zetan, fundatzailetarik nin-
tzen Lafitterekin, eta gero
han izkiriatu dut ainitz. «En-
bata»ren fundatzaile ere
nintzen, hemen egin ge-
nuen «Enbata», zazpi ginen,
hemen hasi genuen, gero
ainitz gauza gertatu da «En-
bata»rekin eta «Herria»rekin
eta denekin, beti honokoa
izan da gure bizia.

— Eta euskararen ingu-
ruko borroka aipatzen
ahal dugu, nola ikusten
duzu euskararen alda-
kuntza? Zuhar Euskal-
tzaindikoa zara, eta be-
raz hemengo euskararen
alde borrokatu zara, nola
ikusten duzu euskara be-
rriari buruz, ikastolak
eta horiek denak ezagutu
dituzu?

— Ba, nik erran behar ba-
nu, euskara goiti ari da, na-
hi dutena erranik ere. Baka-
rrik, beharbada eskas dugu,
eskas ditugu kalitate haun-
diko eskribatzaileak, badira
baina aisexko eskribitzen
dutenak edo euskaldun be-

rriak eta, baina zimenduko euskaldun hotarik, beharba- da eskas ditugu horietarik. Baina, orai heldu diren gaz- teekin, zerbait haundi berri heldu da horietarik, beraz oraiko gazterian, konfian- tza haundia dut, ikusten dut badela hazi berri bat eta egundaino nik ezagutu ez dudana orain artio. Eta oroi mundu berri bat sortzen ari da ta guhauren onetan.

— **Eta euskara izkiriatu behar da?**

— Ahal bezainbat izkiri- tu, eta gero denbora be- rean, radio, telebista, eta horiek denetan, ahal be- zainbat mintzatu, ibili eus- kara. Horietan egiten badu- gu, salbu gara, beti ariez euskaraz, ibiliz, mintzatuz, eskribatu, denetarik egin euskaraz. Nik uste, horre- tan da, eta nonbrearen ar- tean, obra on batzu gelditu- ko dira eta beste batzu txar- rak, baina zerbait eder ate- ratuko da.

— **Beraz, bururatzeko, euskararen geroa ederra eta ona izanen dela, uste duzu?**

— Gero, denek diote, ni edertzaile optimista naizela,

eta hala naiz. Nik uste orai- ko denbora honetan, euska- rak hartu du indar bat, be- rritu da euskara, eta indar honek iraunen du, eta har- takotz konfiantza dut horie- tarik anitz gauza berrituko eta azkartuko dela. Segitu behar dugu lan hori, eta ho- rretarik ikusiko dugu gero zer etorriko den, eta ni, ne- re aldetik egiten ahal dudan guti hura, egiten dut neure eskasi eta guziekin, neure bizi hondarra emango dut euskalduna euskarari; gau- za ainitz xaharrek bait da- kizkigu, gazteek ez da da- kizkitenak, eta horretan pentsatzen dut teatroaren aldetik edo bertze aldetik, nik erran ditzakedan gauza batzuk, beharbada nihork ez ditu erranen eta hobe da norbaitek erraitea eta era- kusterat ematea gazteari zer egin izan den eta horre- tarik etorriko zaizkie ideiak, eta berek ere pen- tsatuko dute zerbait.

Karmelo Landak puntua jarrita

Jon Sarasuari

— Gazteriak euskal kulturaren alo- rrean aurkitzen duen eskaintza balora dezazun eskatzen dizut.

— Bertsolaritzaz entzun eta irakurri izan dugu, kultur molde tradizionala denez, ez dela gazteentzako propioa. Musika berriaren arloan egindakoak, berriz, sarritan kanpokoen kalko hu- tsa omen. Zeintzu dira, orduan, gaz- teentzako aukera kulturalak?

Nahiko galdera konplikatu da, batez ere gazteria oso gauza zabala eta kontradiktorioa delako, eta euskal kultura ere ez hain sinplea. Behar bada hizkuntza egoera minorizatua jarrera politikoein nahasturik sektore bati euskal kultura orokorki har- turik bizitzera edo bertan militatzera eragin dio, baina erantzun hau ematerakoan ez nuke orokorki hartuko euskal kultura.

Zinea, antzerkia eta horrelako zenbait arlok gazte jendearen- gana iristeko zailtasun gehiago dutela dirudi une honetan musika era ezberdinek eta, askotan, arlo "tradizionalek" baino. Baina ar- lo bakoitzak bere bidea darama eta kalitatea eskainiz zabalduko du bere ingurua. Tradizionalizat jotzen direnek, adibidez, pre- jui- zio hauek apurtu beharko litzukete eta kultura kreatibo bat sor- tze- ko gai direla erakutsi. Gu aritzen garen alorrean, bertsolariz- tzan, erantzun bat badagoela dirudi gazteen aldetik ere. Agian apur bat modan jarri delako izango da, baina gerora ere bere ga- rapen propioa eramaten badu, gelditu liteke sektore bat bertsola- ritza gertutik jarraituko duena. Gauza bera beste arloetan ere.

Denera badago zer aukeratu, eta uste dut gauza asko egiteko egoteak ere baduela ere xarma, dena eginda ematen den kultu- rarekin konparatuta.

Puntako argitalpenak

Bilboko «Kirikiño» liburutendak emandako datuak

Literatur liburuak:

- 1.— «Udazkenaren balkoitik», Joan Mari Irigoien. Erein.
- 2.— «Tobacco Days», Anjel Lertxundi. Erein.
- 3.— «Atea bere erroetan bezala», Eduardo Gil Vera. Pamie- la.
- 4.— «Mendekuak», Koldo Izagirre. Susa.
- 5.— «Akaso», Juan Garzia. Erein.

Orotarikoak:

- 1.— «Kama-sutra», Anonimoa. Elkar.
- 2.— «Hiztegia aberasten», Elgoibarko Euskara Mintegia. El- kar.
- 3.— «Euskararen galera Nafarroan», askoren artean. Pa- niela.
- 4.— «Euskal Herriko inguru gordeak», Mikel Angulo. Elkar.
- 5.— «Euskal Leiendak (Bizkaia)». Erein.

Munduko museoen erakusketa: museoak 'obra' bilakatzen denean

Urtarrilaren hamabostetik hogeira erakusketa bitxi bat izan da Pariseko Grand Palais aretoan: museoak eta erakusketak izan dira erakusgai. Bitxia benetan gai honi buruz nazioarte mailako egin den lehen azoka hau. New York-etik Stuttgart-era, Zagreb-etik Texas-era... 200 museo baino gehiago izan dira parte hartu dutenak SIMEn.

Guggenheim museoak; museoen abangoardia izan dena zaharkiturik gelditzen ari da.

Museo eta Erakusketen Nazioarteko Lehen Azoka (SIME) honetan 200 museo baino gehiago izan dira bere stand-a zabalik izan dutenak Pariseko Gran Palais-eko aretoan. Honen 6.000 metro karratuetan, herri oso ezberdinetako museoak erakustez gain, esan behar museoaren espezialitateak ere oso ezberdinak izan direla: arkeologia, eskultura, pintura, historia, etnografia, dekorazioa, argazkilaritza, arte eta ohitura herrikoiak...

Horiez gain museoaren inguruan lan egiten dutenek hantxe izan dute bere erakustokia: hau da, museo ekipamendu eta zerbitzuatarako lan egiten duten enpresak, arte editoreak, transportistak, bitrinagileak, agenteak... museoaren inguruan dirua mugitzen duten guztiak alegia.

Ikuslego arruntarentzat zein alor honetako espezialistentzat arraz interesgarria izan dela ezin uka. Baina izan du kontrako jarrerarik ere. Arte errestituzioak agertu dira kezu SIME antolatutako dutenak negarrez ari direlako museoek gaur egun pairatzen duten noraeza dela eta, kontutuan hartu gabe beraien izan direla noraeza hori sortu dutenak. Halaz eta guztiz ere pozik agertu dira antolatzaileak erakusketak izandako emaitzekin eta datorren urtean

berriz ere antolatzea pentsatzen dute, mundu zabaletik mila museoetik gora erakutsi nahi dituztelarik.

EEBB, Alemania eta Frantzia, museoaren abangoardia

Museoak gehienetan historiaren bila-kaeran atzeraturik gelditu direla esatea ez da inolako egirik deskubritzea. Ez da halaber deskubrimendua zenbait tokitan museoak gaurkotzeko egin diren eta egiten diren ahaleginak aipatzea.

EEBBtan esaterako, Marfako autobiodean, Texas-eko basamortuaren erdian aurki dezakezu Donald Judd-en altzaruzko kuboz jositako erakusketa bat. Espazioa dena. Oztoporik ez. Basamortua eta erakutsi nahi dena. Manhattan-en berriz ez da horrelakorik. Gero eta garestiago bilakatzen ari da New York-eko auzo famatuen metro karratu bat aurkitzea. Guggenheim eta Whitney museoak, gazteak oraindik, zaharrak bilakatzen ari dira gero eta azkarago. Eta guztiok izango duzue ikusia Guggenheim museoaren arkitektura elikoidala: fantasia fantasiagatik, espazio ludiko baten nahia... Baina handitu nahian dabilta, erakuslekua biderkatu nahi dute jabeek.

J.M. HERITZ

Zipriztinak

Joe Albany pianista hil da: beste leienda bat jazzlarientzat

Charlie Parker-en pianojolerik gustokoena hil da Manhattan-en bihotzak krak eginda. Hirurogeita lau urte betetzeraz zihuan Joe Albany pianoaren teklarik beltzenak jo duenean. Musikalki bere bidea egin

bazuen ere, jazzlari askoren moduan, bizitzan barrena ez zuen asmatu bideko zuloetatik ateratzen: alkoholak eta drogak nagusitu ziren bere nortasunean. Horien eraginez askotan desagertu izan zen eskenatokietatik denboraldi luzeetan barrena. Oraingo honetan ez da berriro zuloetik aterako. Bere diskoak gelditu dira.

'Lake Wobegon days', irratigizon baten kronikak, best-seller

Garrison Keillor izena du egun bakar baten milioi ale saldu dituen liburu honen egileak. Minnesota Public Radion egiten du lan 1974. urteaz geroztik eta audientzia gero eta handiago-tuz joan da. 'Lake Wobegon days' urte horietan barrena irratiz egindako kroniketatik atera du. «Irrati kronika guztiak bildu ditut liburua egiteko. Lake Wobegon herriska txiki bat zen, egun esistitzen ez den arren, hortxe pasa da historia-rra Garrison Keiller-en kroniken bidez.

'Hitzarmena hiltzailearekin', John Flynn-en azken filma

Arrakasta handia izanen du seguruenik John Flynn-en azken filmak. Brian Dennehy eta James Woods aktoreak hartu ditu biziki bizi ematen duen gidoi batetarako. Los Angeles hirian kokatzen da eta 1972. urtean izandako lapurreta handi bat du gaia: 2,5 milioi dolarretako lapurreta hiru zaindari hilik gertatu zirelarik. Laugarren bat bizirik atera zen handik. Honek kontatzen duen gertatutakoa eta arrakasta handia izan zuen bere liburua.

Mohamed Driss, berriro Tunisian; Antzerki Nazionala bere esku

Tunisiako Antzerki Nazionala bere esku hartu berri du Mohamed Driss antzerkigileak. Itzuli aurretik Grenobleko emakume maghrebar elkartek baten laguntzaz egin ahal izandu du bere azken muntaia: «Sugearen delirioa». Bere bizitzan barrena Tunisian, Marokkon, Espainian, Suizan eta Frantzian ihardun da antzerkilanetan. 1986. urtean, Kartagoko Festibala ireki zuen 'Ismael Pacha' bere lanak Damasko hiriko antzerki arabiarren saria jaso zuen. Orain, bere herrian tokatzen zaio profeta izateak!

Futbol ez kontratatua

Hernani, euskal futbol amateurren eredu

Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako futbol taldeak batzen dituen Hirugarren Mailako ligak bere denboraldiaren erdia bete du estraineko hemeretzi partiduak jokatuz gero. Lehendabiziko lekuetarako ohizkoen artean egin zen faboritoen zerrenda hasiera batean, baina oso gutxiren kalkulotan sartzen zen talde batek hartu dio aurreari beste guztien gainetik: Hernanik.

Futbol zelai berriaren proiektuak aurrera egiten ez duen bitartean Txantxilla zaharrean jarraituko du Hernanik.

HEMERETZI lagunek taldea batu zuten Josetxo Mendiluze eta Joxe Mari Ostolaza entrenatzaileek aurtengo Hernaniko futbol taldea osatzeko. Bataz beste, hogeitahiru bat urte adineko ekipoa. Uztailean hasi ziren lanean hiru helburu burutik kendu gabe: taldearen futbolarekiko jarrera berezi bat sendotzea, sistema berrien lantzea... eta txapelketaren puntari gertutik segitzea.

Denboraldiaren erdia pasatu da lehendabiziko postua bereganatuta. Iragan den igandean Alaves-i Gasteizen irabazitako matxa kontutan hartu gabe, hamar partidutan garaipena, zazpitan berdinketa, eta bi bakarrik galdutakoak: 27 puntu eta 9 posizio, eta golik gehiena sartu duen taldea.

Ekipoari egokitutako sistema

Ez fitxarik ez primarik kobratzen ez duen talde honen sekretuak ez dira beste munduko gauza: jokalaria eta entrenatzaileen arteko giro paregabea, entrenamendu plangintza bereziki egituratuak, osasun segimendu estuak, eta ekipoari ezin aproposago egokitzen zaion joko sistema. Beste guztia, zelaian isladatzen den lan porrokatua.

Lerro bakarrean jokatzen duen defentsaren aurrean pressing erasotzailea hedatzen da zelai guztian barrena, aurkakoaren espazioak ahalik eta gehien murriztuz eta ateari begira biderik labur eta zuzenena bilatuz. Antolamendua, disziplina eta azken minuturainoko borroka etengabea, gauza zailenak modurik sinpleenaz burutzeko.

Oraindik luze dator liga

Bigarren bueltaren hasierari ere tinko eutsi dio Hernani futbol taldeak, antza denez dagoeneko bere nortasunari dagokion joko egituren heldutasunera hurbildu dela. Hemendik aurrera bide luzea geratzen zaio oraindik, nahiz eta bitarte honetan tartean tarteko akatsen konponketak lantzeari ekingio dion.

Helburua txapelketaren garaipenari begira dago, atzetik jarraika dituen beste taldeengan dagoen gisa berean. Ostera, diferentziak argi aditzera emanak geratu dira lehendabiziko buelta honetan: talde gazte eta girotu bat, eta futbolaren konzepzioarekiko jarrera berezia.

FUTBOLAK txanponaren inguruan funtzionatzen du gero eta gehiago. Maila gorenetako profesionalen gain, hirugarren dibisioko nola erregionaleko klubek ere —direktibek eta zuzendaritza teknikoez, alegia— diruaren arrastoari begirune handiagoz jarraitzen diote kirol berari baino. Alde batetik, urte hasierako fitxajeetako aurrekontuei errepaso ematea nahikoa da futbol talde bakoitzaren anbihoietaz ohartzeko, edota bestalde, edozein partidutan lortutako puntu bakoitza pezetatan zenbat primatzen den ikustea. Baloia-
ren jokoa egitearen aurrean beraz, beste lehentasunik nagusitzen da klubetan kasik ezinbesteko helburu gisan: ahalik eta ekiparik indartsuena erosi eta nola edo hala mailaz igotzea. Azken batean, Gil eta Gil edota Nunez-en politikaren kalko single bat.

BAINA normalean gertatu ohi den bezala, talde bote-
retsuetako entrenatzaile eta futbolariak lan esfortzutan eskeintzen dutena ez da txanponetan inbertitutakoaren pareko egokitzen. Aitzitik, ekonomi eskaziari lan prestuez erantzuten diote talderik 'ahulenez', hortzak estututa. Eta, azken batean, liga bitartean ez dira kontuak hain errez erabakitzen. Zoritarrez haatik, hortzak estutzea ez omen da aski suertatzen, denboraldiaren amaierarako diruaren kolorea nagusitu ohi delarik. Ez da kasualitatea horregatik, hirugarren dibisioko IV. sailean adibidez, Tolosa bat, Alaves bat edota Barakaldo bat beti taularen aurrekaldean ikusten baditugu.

AURTENGO panoramak ordea, ekarri du gutxik espero zutena —nahiz eta iazkoaren bukaeran zertxobait somatzen hasia zen—: Hernani taldea indartsu gailendu da lehendabiziko buelta honetan, bigarrenaren lau positibo goitik. Euskal futbol talde amateurren eredu, txanponen hotsetan batere erreparatu gabe eta joko sistema eraberritu batez, lagun arteko ekipa sendo bilakatu da 'handietariko' edozeini aurre egiteko pronto. Honez gero makina baten kome-
riak kolokan ipini dituzte behintzat!

G.A.

GORKA ARRESE

Filosofiari adio

(E. Gametxo, berrogeitamar urtez egia bat gorde duen filosofoa. Bere «Adios a la filosofía» delako liburua dela eta)

1

Artikulu bat irakurri dut gaurko egunez serio, pentsatutzeroa bultzatu nau ta hartu diot amodio. Ager dezadan bertso doinu bat ipintzeroa noakio: zortzi bertsotan laburtu nahi dut «filosofiari adio».

2

Artikulua zertaz genduen kantatu nahi dut lehena; elkarrizketa lasai sakon bat genduen bi gizonena: Joxean Agirrek aurkezten zigun, Gametxo du abizena. Ia adieraz nahi digunetik ulertu dudana laurdena.

3

«Filosofia fundamental»a deitu Balmesen obratik kapitulu bat irakurtzeroa ari zenean gogotik, konturatu zen filosofia eraiki dela hontatik: denbora eta espazioa bereizten duen sofismatik.

4

Kant, Shopenhauer, Henri Foukaret ta beste zenbait autore ikasi zitun Gametxok aztertutzeroa dotore. Ta guzietan «petitio principii» berdinak dauka balore: denbora-espazioa bereizkuntzatik bildutzen dute ondore.

5

Ikusirikan faltsua zela oinarri postulatua, zer gertatzen zen ikustekotan hartu zuen kontrakua: «Denbora ere espazio da, inork ezin ukatua». Guziz jakintza ezberdina da hontan eraikitakua.

6

Filosofiak mendetan zehar planteatu dituenak, oinarrietan ez direlako planteamendu zuzenak, esistentzirik ez dute eta alferrikan dira denak, kolpe batetik gairiditzen dira, ez dira gure prolemak.

7

Jaungoikoaren esistentzia, gizonarentzat norantza, ordenu moral denen auzia ta beste zenbait zalantza bertan behera utzi litezke. Ai zer nolako mudantza: bizitzarekin zuzen zuzenik genezakelako dantza.

8

Materiaren partikula hutsak eten gaberik dantzatzun, tridimensional espazioan jakintza bereganatzen. Leibnizek dion monaden gisan bakarrik da esistitzen: bizitza bere zoriontasun ederrena eraikitzen.

INAXIO RETEGI SAIZAR

ADINAREN GORABEHERAK

Negurako elastiko berria erosten ari nintzela beste bezero bat sartu zen gure jantxidenda horretan. Hasi zen hura ere erropa probatzen eta dendaria-rekin kontu-kontari ari zela galdetzen dio:

— Bainan jantzi hauek nire adinera-ko egokiak direnik uste al duzu?

— Bai, noski, zu gaztea zara oraindik.

— Gaztea? Zenbat urte naizela uste duzu ba?

— Zu? 29 bat.

— 29? Oso eskuzabala zara!

— Beno. Gure etxeko bezeroei %40ko beherapena egiteko ohitura izaten dugu eta...

ERREAKZIO DESBERDINAK

Amsterdamen oporretan nengoela, egoera bitxi bat ikusteko parada izan nuen. Gu geunden tabernan laukote xeblebre hau sartu zen: ingeles bat, portugaldar bat, txinatar bat eta judu bat.

Eseritzen dira aldameneko mahaian eta lau garagardo eskatzen dituzte. Eskatu bai eta baita zorte txarra izan ere. Ez didazue sinistuko bainan garagardo guztietan euli bana egokitu zitzaienten. Itzuli egingo zituztela pentsatuko duzue, bainan bai zera!

Ingelesak bai... eulia ikusi orduko, edalontzitik atera, lurrera bota eta garagardoa alda ziezaioten eskatu zuen. Portugaldarrak, eulia bota eta garagardoa edan egin zuen. Txinatarrak eulia jan eta garagardoa edan egin zuen, eta juduak... txinatarrari saldu zion eulia.

AMARI GALDEZKA

— Ama, egia al da Jainkoak ematen digula eguneroko ogia?

— Bai, alabatxo!

— Eta egia al da zikoinak ekartzen dituela haurrak?

— Bai, alabatxo.

— Eta Erregeak ekartzen dizkigutela erregaloak?

— Bai, alabatxo, bai...

— Orduan, zertarako balio du aitak?

a ze flasha!

Txorro, morro, piko, tallo, ke!

ZER MODUZ zarete, ama eta senide maiteok? Ni primeran nabil Seulgo eskola berri honetan, eta lehenbiziko egunak triste antzean pasa banituen ere fenomeno konpontzen naizela adierazi nahi dizuet gutun honen bidez. Negu gorrian egonik ere ez dugu hotzik pasatzen, eta horretan behintzat askoz hobeto gaude Kwangjuko eskola xaharrean baino.

Beti gogoan daukan aita zenak txikitatik esan ohi zidana: lagun txintxoekin juntatzeko, alfer edo traketsetara biltzen banintzen haiekin ustelduko nintzela-eta. Oroitzen al zara, ama, nola kontatzen zidan sagarren ixtorio hura, tartean bat ustela egotea aski zela otarkada osoa izorratzeko? Beti saiatzen naiz aita zenaren agindu hura betetzen.

Gure eskola honetan ondo gobernatzen gaituzte, mantenuaz zertan kexaturik ez dut, baina lagunartean kontuz ibili beharra dago. Astazakil batzuk dira beren jolasetan eta kontu handiz ibili behar da edozein jokotatik markatuta ez ateratzeko. Gu ordea ondo maneiatzen gara, Kwangju inguruko gazte guztiak elkar hartuta, eta gure muturra nolanahi jiratzten uzteko ez gaudela erakutsi diegu. Futboleak bai, irabazten ziguten, zeren kalekume hauek txikitatik bait daude larruzko baloiarekin jokatzeko, ez gu bezala, edozein trapu zahar bildu eta izorrai.

Txorromorroketa, ordea, gurekin jai daukate. Hasieran horretan ere irabazten ziguten. Ez zela «txorro, morro, piko, tallo, ke», «hamar por un cuarto» esan behar zela eta gu beti renuntzioan harrapatzen gintuzten. Ando-Hain izena duen herri bateko txalumerke baten asmakizuna zen. Baina benetan hasi ginenetik, benetako txorromorroketa alegia, zaude seguru, ama, gure gainean jarriko den amaren semerik ez dela. Ez dakizu zein putakumeak diren, ama. Lehengo batean eskolan terrorista batzuk zeudela eta poliziari deitu zioten. Gezurra zen, baina balio izan zien. Sekulako koadrila bildu ziren, begira argazkian, ama. Jakina, batzuk polizien semeak izango dira eta! Orduan bakarrik, eta behin besterik ez, lortu zuten gu azpian jartzea. A ze osti-karroa eman ziguten koreano puta horiek. Baina jakin ezazu, ama, argazki hori atera ondoren bizkarra ondo berotuta bidali gemituela etxera.

MARTIN ARANA

osasunaren arduraz

Nekearen kontrako «txerto» elektronikoa

GAUZA jakina da zaratak, argi oso gogorrek edota intermitenteek suminkortasuna dakartela. Zarata bortitz batek nerbio-sistema zentralaren gainkarga sor dezake, neurrosia, eta baita bihotzeko ahuleria eta arritmia ere. «Erritmo-Alfa-2» izeneko tresnaren bidez eraso audio-luminikorren aurkako immunitatea lortzera iritsi dira Sobietar Batasuneko Kazajstan errepublikan.

Horretarako entrenamendu berezia jaso duten pertsonak, ez bakarrik ez dira nekatzen argi eta zarata baldintza desagokietan, baizik eta egotera zail horietan beren posibilitate guztiak emateko gai dira. Oraingoz kirolariak dira «txerto» berezi hori gehien ari direnak erabiltzen. Adibidez, boxealari bati metalezko eraztun-moduko bat jartzeko zaio, aurikularren gisakoa, kable baten bidez tresna elektronikoa lotua. Kirolaria entrenatzen ari denean, une jakin batean, bozgorailuetatik, normalean bere arnasketa asaldatu eta kontzentratzea eragotziko lioketen hots eta soinuak jaulkitzen dira; hala ere, boxealariak bere ohizko erritmoarekin jarraitzen du.

Txerto elektronikoa honen eraginak urtebete inguru irauten du. Entrenamendua, «txertaketa», 35 minutuko 12 saiotan egiten da. Bi aste igaro ondoren, pertsona gai da lanerako eta erreakzioarako duen gaitasun guztia emateko. Dagoeneko kirolari ospetsuek (Olinpiadetan txapeldun olinpiko geratu zen Nelli Kim gimnasta, adibidez) entrenamendu berezi hau bereganatu dute. Dena den, dispositiboa kirolariek gain beste pertsona askorentzat ere baliagarria izan daiteke: abioi-pilotuak, txoferrak, eta oro har erreakzio egokiak, mugimenduen koordinazio ona eta erresistentzia psikikoa segurtatu nahi dituzten pertsona guztiak.

XABIER AGIRRE

Lagunen lagun, etsaien etsai

AITA Lartzabalek ez du lasaitasunik ezagutu. Mugaren erdian jaioak, frantses-español izatearen mordazaren erdi-erdian haziak, guraso euskaldunak sortutako inguru behartuaren barnean bizi izan denak ez du lasaitasunik ezagutzen ahal. Holakoentzat, lasaitasuna dasta ezina, usain gabea eta urrutiegi dagoen parajea da.

Aita Lartzabalek ez du itsas barerik ezagutu. Itsas erraietatik, leku beretik leku berera doan itsas kolpea gainditzten bizia igaro duenarentzat ez dago ez une eta ez gune lasairik.

Aita Lartzabalek ez du kontsentsorik ezagutu. Lagunak gorrotatu eta etsaiak maitatu ezin dituenarentzat ez dago akordio orokorrik. Zokoako erretorea zorrotza eta zehatza izan da bere bizian. Maitatua eta gorrotatua. Arras zintzoa eta erabat gaiztoa.

MEDIOKRITATEAREN eremuetan mugitzen direnentsat konpreni ezina da Aita Lartzabal, zeren erradikalègia suertatzen bait da eta inkomodoa. Zaila oso. Estuegia bere printzipioetan eta bere praxian ausarta. Ideologia hainbeste manipulatzeko den gizarte honetan, Aita Lartzabalekin bat etortzea ia ezinezkoa da zeren edozein ideologiaz zernahi justifikatu dezake gizonak inkoherentzia eskolastikoan jauzi gabe. Bainan ideologia formalaren gainetik, biziaren aurrean gizonak daukan jarrerara bera kontutan hartzen dutenek, Aita Lartzabal maite dute. Eta ez da zaila gertatzen, lagunak hainbeste maitatu dituen pertsona, era berean maitatzea besterik gabe.

Aita Lartzabali buruz dakiguna asko da. Idazle ugaria, disziplina ezberdinetan bere izenez ala ordekoek idatzita-koak bildu eta aztertu ditzakegu.

Bere hiletak hain era zehatzez antolatu dituenak, publikatu nahi lukeenaz ere neurri zehatzak hartuko zituen ziur aski, eta hori bete dadin lagunak martxan jarri eta beharrezkoak diren aginduak eman ere bai noski.

Baina beti konfliktoen ingurutan, lagunak laguntzen eta etsaiak borrokatzen ibili denak badu zer kontu. Jakina, ipuin liburu pare bat publikatu eta publizitatearen bidez literato izate ofizial hori harrapatzea posible den gizarte honetan, Aita Lartzabal pertsonai inkoherente, irrazional, primario, ezintelektual eta nahi den guztia suertatzen da. Alferrik dira bere ehun antzerki obrak. Euskadi ofizialak nekez uler dezakeen fenomenoak dugu Aita Lartzabal.

BAINA bada beste Euskadi bat, bizi-bizia dirauena. Nekez, penaz eta dolorez eraikitzen ari dena hain zuzen. Eta Aita Lartzabalen Euskadi horrek errekonozituko ditu Zokoako erretorearen lanak, publikatuko direnak eta besteak, bere gogo nekatuan Larrun menditik ekarritako harriaren azpira berarekin eraman dituen horiek ere.

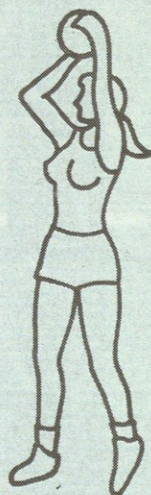
Eta gaurko agintarien mendean bizimodu erosoaren bila txitoak oilalokaren azpian biltzen diren legez ideologiaren manipulazailer sasi-intelektual inobilista horiek, edozein kontsentsorekin Aita Lartzabalen lagunak itotzen saiatzen diren horietxek, ezin dute ezer konprenitu eta etorriko den egoera berrian, ez dute oilalokarik aurkituko beren onerako. Horregatik Aita Lartzabalen fedea inbidiaz betetzen du nere gogo. Egun hori, hildako lagunekin bat eginik ezagutu eta fenomenoaren emozioa sentitzearen inbidia dut, nahiz eta ez sinetsi.

Dena dela, Zokoako etxean bere langela txikian igarotako apurraz konformatzen naiz, sukaldeko atletik sarrazten zituen bere lagunak artekoa bezala kontsideratzen ninduela sinetsiz. Nik behintzat maite nuen eta ezagutu ditudan pertsonaia ospetsuen artean daukat grabaturik nere buruan.

XALBARDIN

Kirola ta hizkuntza, horra hor bi gauza
luza dezaketenak herriaren hatsa;
baldin ez bazerauku erdalduntzen plaza,
salbaturen garela badut esperantza.

Ferrando Aire "Xalbador"

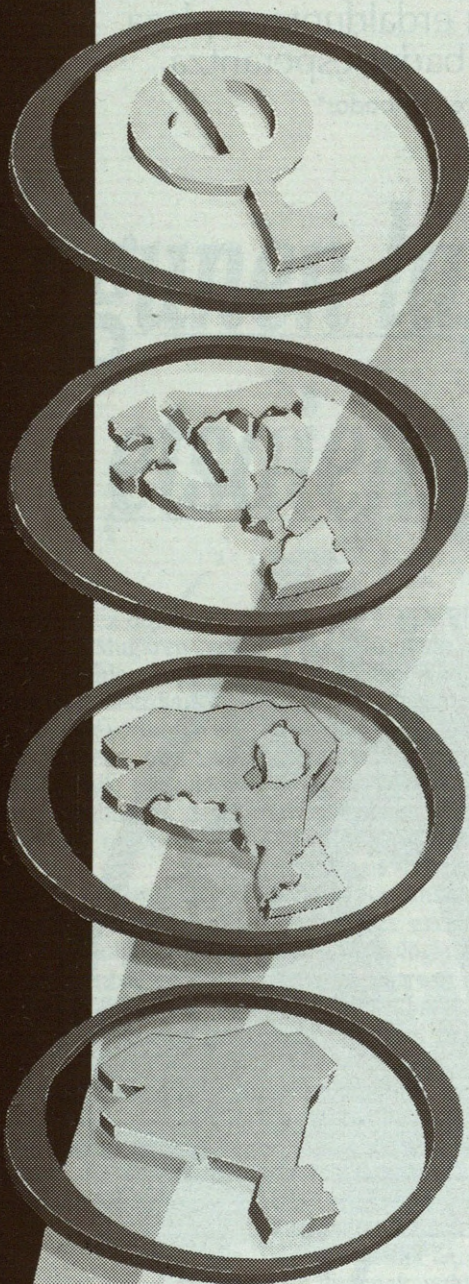

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

HERRI GINTZAN

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

- Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia "Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

**ZURE NOMINA
LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ**

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren
bulegoan daukadan _____ ko
kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA _____

N.A.N. _____

ENPRESA _____

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA. Marketing-eko Dptu. a
J. M. Arizmendiarieta, Pasealekua z/g
Arrasate. Gipuzkoa.

SINADURA: _____

Itxaron gabe, bete
eta bidaliezaguzu
ondoan doakizun txartela.

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa